

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

”YHTÄ SELVIITYMISTÄ PÄIVÄSTÄ TOISEEN”

Nuorten asunnottomuusilmiö Lahdessa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveystieteiden
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Kevät 2014
Hannikainen Mari
Kallas Marjo
Peltonen Emma

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HANNIKAINEN, MARI, KALLAS, MARJO ja PELTONEN, EMMA:

”YHTÄ SELVIITYMISTÄ PÄIVÄSTÄ TOISEEN”

”Nuorten asunnottomuusilmiö Lahdessa”

Sosionomi amk opinnäytetyö, 82 sivua, 5 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella nuorten asunnottomuusilmiötä Lahdessa ja tuoda lahtelaisten asunnottomien nuorten näkökulma esiin siitä, millaisia riskitekijöitä asunnottomuuteen on olemassa, millaisin keinoin asunnottomuutta voisi ennaltaehkäistä sekä millaisia kokemuksia heillä on ollut saamastaan avusta ja tuesta. Tavoitteena on tuoda näiden lahtelaisten nuorten asunnottomien ääni kuuluviin, jotta heille tarkoitettuja palveluita voitaisiin kehittää sekä asunnottomuutta vähentää.

Opinnäytetyö vastaa työelämän tarpeeseen tarkoituksenaan tuottaa uusia palveluja asunnottomuuden vähentämiseksi. Lahden kaupunki on mukana pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa (Paavo II) vuosina 2012–2015. Opinnäytetyö toteutettiin yhdessä Lahden kaupungin ja Nuorten asumisen verkoston kanssa.

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus ja etenee prosessinomaisesti. Opinnäytetyön tutkimukseen osallistui kymmenen lahtelaista asunnottomuutta kokenutta nuorta. Nuoret asunnottomat on tutkimuksessa jaoteltu 18–24-vuotiaisiin ja 25–29-vuotiaisiin. Aineistonkeruun menetelmänä käytettiin teemahaastatteluja, joissa nuoria pyydettiin kertomaan kokemuksiaan asunnottomuudesta. Aineisto on teemoiteltu käyttämällä aineistolähtöistä analyysimenetelmää.

Opinnäytetyöstä saatu tieto osoittaa, että nuorten asunnottomuuteen johtaneet syyt ovat yhteneväisiä keskenään. Asunnottomuuden kesto vaihteli ikäryhmittäin siten, että nuoremman ikäryhmän asunnottomuus oli pitempiketoisempaa kuin vanhemman ikäryhmän. Asunnottomien palveluita on käytetty monipuolisesti. Tutkimustulosten perusteella niistä korostuvat toimeentulotuki, sosiaalitoimi, tuettu asuminen sekä Pitkämäen kuntoutusyksikkö. Nuorten mielestä asunnottomien palveluissa on kuitenkin paljon parantamisen varaa, etenkin palveluista tiedottamisessa, toimeentulotuessa ja palvelujärjestyksessä. Tutkimuksessa nousee myös tarve nuorille tarkoitettun ensisuojan perustamisesta. Tulevaisuudessa tutkimuksesta saatua tietoa on mahdollista käyttää nuorten asunnottomien palvelujen kehittämiseen Lahdessa ja muualla Suomessa.

Asiasanat (YSA): nuoret, asunnottomuus, osallisuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HANNIKAINEN, MARI, KALLAS, MARJO ja PELTONEN, EMMA:

THE PHENOMENON OF YOUTH HOMELESSNESS IN LAHTI

“The phenomenon of youth homelessness in Lahti”

Bachelor’s Thesis in Social Services, Lahti University of Applied Sciences.
82 pages, 5 pages of appendices

Spring 2014

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to review the phenomenon of youth homelessness in Lahti and bring the perspective of the homeless young people out of what kind of risk factors for homelessness exist, what means to prevent homelessness and what kind of experiences they have had from help and support. The aim is to bring the voice of the homeless young people so that services provided for them can be developed as well as help reduce homelessness. The thesis meets the needs of the working life with the intention of providing new services to reduce homelessness. The city of Lahti is involved in long-term homelessness reduction program (Paavo II) for the period 2012-2015. The thesis was carried out in cooperation with the City of Lahti and Young people's housing network.

The thesis is qualitative research and it is carried out in the form of a process. Ten young people who have experienced homelessness participated in the study. In the study, homeless young people are divided between 18 and 24 years of age and 25 and 29 years of age. They were theme interviewed and asked to share their experiences of homelessness. The data is divided into themes using the content analysis method.

The thesis shows that young people's reasons for homelessness are congruent. The duration of homelessness varied by age group, so that the homelessness of younger age group lasted longer than the older age group. Homeless services have been used diversely. The research results highlighted social assistance, social services, supported housing, as well as Pitkämäki rehabilitation unit. Young people think that the homeless services have a lot of room for improvement, particularly in informing about the services, income support and service order. The study also raises the need for establishment of an emergency shelter for young people. The results of the study can be used to help the development of services for homeless young people in Lahti and in the rest of the country.

Key words: young people, homelessness, participation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	7
2.1	Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmat	7
2.2	Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke	8
2.3	Aikaisemmat tutkimukset	9
3	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	13
3.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	13
3.2	Tiedonhaun kuvaus	13
4	ASUNNOTTOMUUS	15
4.1	Asunnottomuustilastot	17
4.2	Nuorten asunnottomuus	18
4.3	Asunnottomuus Lahdessa	19
4.4	Asunnottomille suunnatut palvelut Lahdessa ja niiden kehittäminen	20
4.5	Asunnottoman nuoren osallisuus palvelujärjestelmässä	24
5	TUTKIMUKSEN ETENEMINEN	27
5.1	Kohderyhmä	27
5.2	Aineiston keruu	28
5.3	Teemahaastattelu	28
5.4	Aineiston analyysi	29
6	TUTKIMUSTULOKSET	32
6.1	Asunnottomuuteen johtaneet tekijät ja riskit	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määr...
6.2	Nuorten asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat ja tavaroiden säilytys	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6.3	Asunnottomuutta kokeneiden nuorten kuvauksia asunnottomuudesta	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6.4	Asunnottoman tuki ja palvelut	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
6.5	Asunnottomuutta kokeneiden nuorten ajatuksia palvelujen kehittämisestä	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
7	YHTEENVETO JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	60
7.1	Asunnottomuuden moninaiset syyt	60
7.2	Asunnottomuus negatiivisena ja positiivisena kokemuksena	61
7.3	Nuoret tuttavien nurkissa ja laitoksissa	63

		4
7.4	Sosiaalinen verkosto ja palvelut asunnottoman tukena	64
7.5	Asunnottomien palveluiden kehittämisen kohteet	65
7.6	Tutkimuksen luotettavuus	67
7.7	Tutkimuksen eettisyys	71
8	POHDINTA	74
	LÄHTEET	77
	LIITTEET	2

1 JOHDANTO

Hallituksen asuntopoliittisissa linjauksissa on perustavana lähtökohtana se, että mahdollisuus omaan kotiin kuuluu jokaisen ihmisoikeuksiin. Suomesta halutaan poistaa asunnottomuus kokonaan ja ihmisille halutaan taata riittävästi tukea asumiseen. (Ympäristöministeriö 2014.) Asunnottomuus on moniulotteinen yhteiskunnallinen ongelma, joka vaatii yhteistyötä asuntotoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välillä (Asunto ensin 2014).

Asunto- ja viestintäministeri Pia Viitanen ehdotti lokakuussa 2013 järjestetyssä asunnottomuusseminaarissa, että keskeiset ministeriöt, kaupungit, palvelutuottajat ja järjestöt tunnistavat, testaavat ja levittävät yhteisesti entistä tehokkaampia keinoja syrjäytymisen ja asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi. Tavoitteeksi asetettiin nykyistä varhaisempi puuttuminen asunnottomuuteen johtaviin vastoinkäymisiin niin kodeissa, kouluissa, harrastuksissa, järjestöissä, kuin vertaisryhmissä. Viitanen mukaan pitkäaikaisasunnottomuusohjelma (PAAVO) on osoittanut yhteistyöllä saatavan jopa odotukset ylittäviä tuloksia aikaan. (Ympäristöministeriö 2013.)

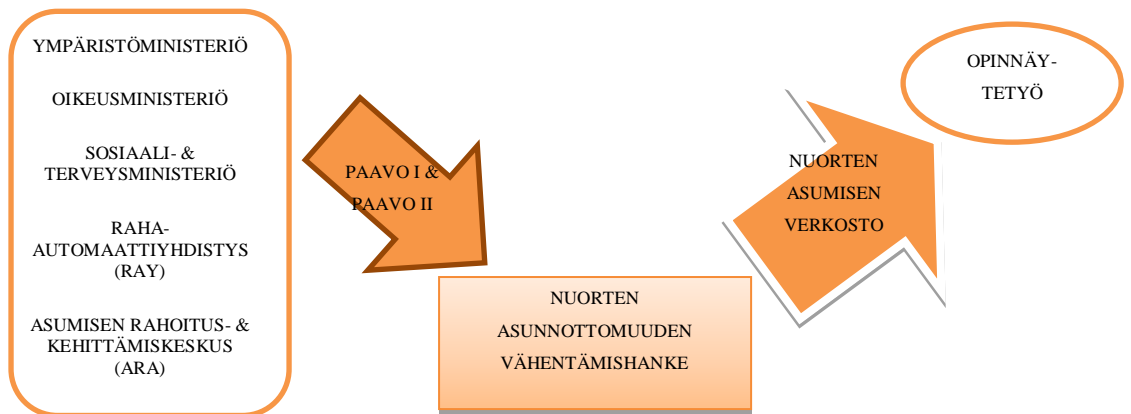
Nuoret ovat ikäryhmä, jolla on suurin riski kokea asunnottomuutta (Haber & Toro 2004, 1). Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke pyrkii nuorten asunnottomuuden vähentämiseen. Valtakunnallista hanketta hallinnoi ympäristöministeriö, koordinoi Nuorisoasuntoliitto ja rahoittaa RAY. Valtakunnallinen hanke toteutetaan kymmenen suurimman asunnottomuuskuunnan alueella, jotka ovat Espoo, Helsinki, Vantaa, Lahti, Oulu, Joensuu, Kuopio, Tampere, Turku ja Jyväskylä. Kaupungit ovat tehneet valtion kanssa aiesopimuksen, jolla he sitoutuvat nuorten asunnottomuuden vähentämiseen erilaisin keinoin. Hanke on osa hallituksen asunnottomuuden vähentämishjelmaa (PAAVO II) vuosille 2012–2015. Valtakunnallisessa hankkeessa kootaan nuorten asunnottomuuden ja syrjäytymisen kanssa työskentelevät tahot yhteen ja käyttämään yhteistä asiantuntemusta uudenlaisten toimintamallien luomiseen ja juurruttamiseen. (Nuorisoasuntoliitto ry 2014a.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella ja kuvata lahtelaisten nuorten kokemaa asunnottomuutta sekä tuoda heidän näkökulmaansa esiin

asunnottomuuteen liittyvistä tekijöistä ja riskeistä. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, millaisin keinoin asunnottomuutta voitaisiin nuorten mielestä ennaltaehkäistä ja vähentää sekä millaisia kokemuksia heillä on ollut saamastaan avusta ja tuesta. Lisäksi tarkastellaan asunnottomuuden herättämiä tunteita. Tavoitteena on tuoda lahtelaisten, asunnottomuutta kokeneiden nuorten ääni kuuluviin, jotta asunnottomille nuorille tarkoitettuja palveluita voitaisiin kehittää sekä asunnottomuutta vähentää. Opinnäytetyö on toteutettu yhdessä Lahden kaupungin ja Nuorten asumisen verkoston kanssa.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Lahden kaupunki. Lahden kaupunki on mukana pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishankkeessa (Paavo II) vuosina 2012–2015. Ohjelmaa johtaa ja koordinoi ympäristöministeriö yhteistyössä oikeusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA) kanssa. (Ympäristöministeriö 2014.) Opinnäytetyö on osa Paavo II loppuraporttia. Lahden kaupunki on mukana myös Vailla vakinaista asuntoa ry:n Omat avaimet -hankkeessa, jonka RAY rahoittaa (Vailla vakinaista asuntoa ry 2014). Alla olevassa kuviossa (1) on kuvattu opinnäytetyön toimijat.

KUVIO 1. Opinnäytetyön toimijat.

2.1 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmat

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma Paavo I oli käynnissä vuosina 2008–2011. Ohjelman toimeenpanosta vastasi ja kokonaisuutta koordinoi Ympäristöministeriö ja sen toteutukseen osallistuivat sosiaali- ja terveysministeriö, rikosseuraamusvirasto (rikosseuraamuslaitos), Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) ja Raha-automaattiyhdistys (RAY). Toteutuksessa oli mukana kymmenen kaupunkia, joissa asunnottomuutta on Suomessa eniten: Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Joensuu, Kuopio ja Turku. Näiden kaupunkien kanssa tehtiin aiesopimukset. Ohjelman tavoitteena oli luoda kokonaisuus, joka mahdollistaisi vaikeimman

pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen ja tehostaisi asunnottomuuden ennaltaehkäisyä. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2013.)

Ohjelmassa toteutettiin Asunto ensin -periaatteen mukaista asumista. Tämä periaate tarkoittaa Suomessa omaa asuntoa, sekä siihen Asuntohuoneen vuokralain (AHVL) mukaista vuokrasopimusta ja tarvittaessa yksilöllisiä tukitoimia. Asunnottomuutta pitkittävistä ja ylläpitävistä asuntoloista otettiin tavoitteeksi luopua, tämä tarkoitti vähintään 1250 uuden asunnon tukiasunnon tai palveluasunnon osoittamista ohjelmassa mukana olevissa 10 kaupungissa. Ohjelmaan kuului muun muassa asumisneuvojatoiminnan laajentaminen ja nuorten tuetun asumisen kansallinen hanke. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2013.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma Paavo II jatkaa siitä, mihin Paavo I jäi. Ohjelmassa on mukana samat kaupungit kuin Paavo I:ssä, lisäksi mukaan liittyi Pori vuonna 2013. Kun Paavo I:n tavoitteena oli puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus, Paavo II:n tavoitteena on poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteeseen pyritään pääsemään lisäämällä noin 1250 asuntoa tai hoitopaikkaa pitkäaikaisasunnottomille. Lisäksi tavoitteena on pyrkiä tarjoamaan erityisryhmille sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä ennaltaehkäisemään asunnottomuutta. (Ympäristöministeriö 2014.)

Ohjelmalla on tarkoitus lisätä pysyvää asumista, erityisesti vuokra-asumista. Yleishyödyllisiä yrityksiä kannustetaan rakentamaan valtion tukemia vuokrataloja asuntojen lisäämiseksi. Tilapäissuojista, kuten asuntoloista, on tarkoitus tehdä tuki- ja palveluasuntoja, jolla pyritään parantamaan päihde- ja mielenterveyskuntoutujien elämän laatua sekä mahdollisuuksia kuntoutumiseen. Ohjelmalla pyritään löytämään tehokkaita keinoja nuorten ja maahanmuuttajien asumiseen. (Ympäristöministeriö 2014.)

2.2 Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke

Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke vuosille 2012–2015 on osa Paavo II pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmaa. Hanke on

ympäristöministeriön hallinnoima ja Nuorisoasuntoliiton koordinoima. Hankkeen rahoittajana toimii Raha-automaattiyhdistys. Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke on jatkoa vuosina 2008–2011 toimineelle Nuorten tuetun asumisen kansalliselle hankkeelle. Hankkeessa on mukana kymmenen suurinta asunnottomuuskuntaa, toisin sanoen samat kaupungit kuin Paavo II:ssakin. Kaupungit ovat sitoutuneet vähentämään nuorten asunnottomuutta eri tavoin. (Nuorisoasuntoliitto ry 2014a.)

Hankkeen tavoitteena on löytää yhteistyössä kaupunkien nuorten asunnottomuuden ja syrjäytymisen parissa työskentelevien tahojen kanssa uusia toimintamalleja, innovaatioita ja käytäntöjä sekä kasvattaa nuorille suunnattujen palveluiden näkyvyyttä. Tavoitteena on myös 600 nuorisoasunnon rakentaminen mukana oleville paikkakunnille hankkeen aikana. (Nuorisoasuntoliitto ry 2014a.)

Yhtenä toimenä nuorten asunnottomuuden vähentämiseksi Lahdessa on koottu Nuorten asumisen verkosto, jonka tavoitteena on luoda toimintamalli nuorten asunnottomuuden ehkäisemiseksi (Nuorisoasuntoliitto ry 2014b). Tarve opinnäytetyönä tehtävälle tutkimukselle syntyi Nuorten asumisen verkoston tarpeesta tuntea lahtelaista nuorten asunnottomuusilmiötä.

Nuorten asumisen verkoston puheenjohtajana toimii Lahden Paavo II yhteyshenkilö. Lisäksi verkostossa toimii NAL-aluekoordinaattori, Lahden kaupungin psykososiaalisten palveluiden asumisen tuen nuorten sosiaaliohjaaja, Lahden aikuissosiaalityön päällikkö, Lahden kaupungin etsivän nuorisotyön työntekijä, A-klinikan Pitkämäen kuntoutusyksikön johtaja, seurakunnan asunto- ja päihdetyön diakoni, Lahden Talot Oy:n asukassihteri, Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrisen säätiön ohjaaja, Työvoiman palvelukeskus Lyhdyn työntekijä, Koulutuskeskus Salpauksen kuraattori sekä Lahden seudun nuorisoasunnot Lasna ry ja kokemusasiantuntijana Lasnan asukas. (Nuorisoasuntoliitto ry 2014b.)

2.3 Aikaisemmat tutkimukset

Yleisesti asunnottomuutta on tutkittu paljon, mutta itse nuorten asunnottomuudesta ei juuri tutkimuksia ole tehty. Nuorten asunnottomuuden on todettu liittyvän mielenterveyden, päihteidenkäytön ja muihin psykososiaalisiin

ongelmiin, mutta suuri osa tehdyistä tutkimuksista on poikkileikkaustutkimuksia tai retrospektiivisiä haastattelututkimuksia. Tutkimusten vertailukelpoisuutta heikentävät erot asunnottomuuden määrittelyssä. (Fröjd, Marttunen & Kaltiala-Heino 2012.)

Pakarinen (2011) on tutkinut pro gradu-tutkimuksessaan *Asunnotta aikuistuvat* nuorten asunnottomuutta Kuopiossa sosiaalityön näkökulmasta. Tutkimuksessa Pakarinen on analysoinut nuoren asunnottoman profiilin ja elämänkulun prosesseja ennen asunnottomuutta, sekä nuoren tilanteen näyttäytymistä sosiaalityön asiakirjoissa. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu aikuistumisen, asunnottomuuden ja asumissosiaalityön käsitteiden ympärille. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja se kuuluu erityisesti nuoriso- ja aikuissosiaalityön rajapintaan. Tutkimusta voidaan kuvata asumissosiaalityön tutkimuksena, koska tarkoituksena on kehittää sosiaalityön mahdollisuuksia asunnottomien nuorten elämäntilanteiden parantamiseksi. Empiirinen aineisto koostui niiden vuoden 2009 asunnottomuustilastossa olevien 18–25-vuotiaiden nuorten sosiaalihuollon asiakirjoista, jotka olivat olleet sosiaalihuollon asiakkaina, ja joista asiakirja-aineistoa oli saatavilla. Aineisto koostui 52 nuoren tiedoista. Tutkimuksen tuloksissa korostuu nuorten asunnottomuuden moninaisuus ja monisyisyys. Asunnottomat nuoret ovat jaettavissa asujiin, apuun sitoutuneisiin tai pakotettuihin asujiin sekä tuuri-asujiin. Tutkimustulosten mukaan eroja on siinä, miten nuorten asunnottomuus huomioidaan osana nuoren asiakkuutta sosiaaliviraston sosiaalityössä. Toisinaan asunnottomuuden katsotaan olevan ensisijainen työn kohde, toisinaan taas sitä ei huomioida asiakkuudessa. (Pakarinen 2011, 2.)

Pakarisen tutkimuksen lisäksi nuoria koskevaa asunnottomuutta ovat tutkineet Vuokko Pakonen ja Päivi Vedman-Nevalainen vuonna 2008 julkaistussa pro gradu- tutkimuksessaan *Poste restante -poikien polut: tutkimus vailla vakinaista asuntoa olevien poikien selviytymisestä*. Helsinkiläisten nuorten asunnottomuutta on tutkinut Anna-Maija Josefsson vuonna 2008 julkaisemassaan pro gradu-tutkielmassa *Asunnottomana toisten nurkissa: sukulaisissa ja tuttavissa asuvien helsinkiläisten nuorten profiili*. Edellä mainittuja tutkimuksia ei käytetty opinnäytetyön tietoperustassa tutkimusten huonon saatavuuden vuoksi. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöissä on viime vuosina tehty paljon

asunnottomuutta koskevia tutkimuksia ja monet niistä käsittelevät myös nuoria vaikka suurin osa on keskittynyt pitkälti vain asunnottomuuteen yleisellä tasolla.

Asunnottomuudesta yleisellä tasolla ja muita kohderyhmiä koskevasta asunnottomuudesta on tehty enemmän tutkimuksia verraten nuorten asunnottomuudesta tehtyihin tutkimuksiin. Henna Lahtinen on tutkinut lapsiperheiden asunnottomuutta vuonna 2012 julkaisemassaan pro gradu-tutkielmassa *Helsinkiäisten lapsiperheiden kokemuksia asunnottomuudesta*.

Johanna Nuortevan vuonna 2008 julkaisemassa pro gradu- tutkielmassa *Asunnoton yhteiskunnan jäsenenä: Sosiaalisesti syrjäytyneen osallistumismahdollisuudet ja deliberatiivinen demokratia* lähestytään asunnottomuutta yhteiskunnan toimintoihin osallistumisen mahdollistamisen näkökulmasta ja selvitetään viranomaisten toimien riittävyttä syrjäytyneiden asunnottomien itsenäisen asumisen edistämiseksi.

Vuonna 2011 julkaisemassaan pro gradu- tutkielmassa *Kertomuksia asunnottomuudesta* Anne Kantoluoto tarkastelee asunnottomana olleiden identiteettien rakentumista asunnottomuuden alkaessa, asunnottomuuden aikana ja asunnottomuuden jälkeen sekä näiden identiteettien muuttumista.

Mari Somppi puolestaan on tutkinut asunnottomien päihdeongelmaisten miesten elämäнкаarta ja siihen vaikuttaneita tekijöitään vuonna 2008 julkaistussa pro gradu- tutkielmassaan *Elämä nyt on mennyt näin: tutkielma asunnottomien päihdeongelmaisten miesten elämänkuluista*. Naisten asunnottomuutta ja siitä selviytymistä taas on tutkinut Kati Eskelinen vuonna 2009 julkaistussa pro gradu-tutkielmassaan *Naisten kodittomuus ja siitä selviytymisen polku*.

Marjo Niittysen vuonna 2012 julkaisemassa pro gradu- tutkielmassa *Asunnottomuuden polulta asumisen polulle* paikannetaan asunnottomuuden prosessia sekä kartoitetaan erilaisia vaihtoehtoja asumispalveluiden kehittämiseksi. Niittysen tutkimus kytkeytyy valtakunnalliseen Nimi ovesa – hankkeeseen.

Opinnäytetyön tietoperustassa on käytetty edellä mainituista tutkimuksista Pakarisen *Asunnotta aikuistuvat* sekä Niittysen *Asunnottomuuden polulta asumisen polulle* pro gradu- tutkielmia.

3 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella ja kuvata lahtelaisten nuorten kokemaa asunnottomuutta sekä tuoda heidän näkökulmaansa esiin asunnottomuuteen liittyvistä tekijöistä ja riskeistä. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, millaisin keinoin asunnottomuutta voitaisiin ennaltaehkäistä ja vähentää sekä millaisia kokemuksia nuorilla on ollut saamastaan avusta ja tuesta. Lisäksi tarkastellaan asunnottomuuden herättämiä tunteita. Tavoitteena on tuoda lahtelaisten, asunnottomuutta kokeneiden nuorten ääni kuuluviin, jotta asunnottomille nuorille tarkoitettuja palveluita voitaisiin kehittää sekä asunnottomuutta vähentää.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä ovat keskeisiä nuorten asunnottomuuteen johtaneita tekijöitä ja riskejä?
2. Millaista asunnottomuutta nuoret ovat kokeneet?
3. Missä nuoret ovat asunnottomuuden aikana oleilleet ja mitä palveluja he ovat käyttäneet?
4. Mitä kehitettävää nuoret näkevät asunnottomuuden vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi omien kokemustensa näkökulmasta?

3.2 Tiedonhaun kuvaus

Tietoperustaa varten suoritettiin tiedonhaku Melinda-, Doria- ja E-Thesis-elektronisista tietolähteistä. Tiedonhaussa käytettiin suomen-, ruotsin- ja englanninkielisiä ja hakusanoina olivat *"asunnottomuus"*, *"nuoret"*, *"asunnottomat"*, *"osallisuus"*, *"asunnottomien palvelut"* *"hemlöshet"*, *"ungdomar"*, *"delaktighet"*, *"tjänster för hemlösa"*, *"homelessness"*, *"young people"*, *"participation"* ja *"homeless services"*. Kriteereinä tiedonhaussa oli, että teoksen tuli olla korkeintaan kymmenen vuotta vanha eli ilmestyä vuonna 2003 tai sen jälkeen. Lisäksi elektronisten lähteiden tuli löytyä kokonaisuudessaan.

Tieteellisten tutkimusten ja -artikkeleiden lisäksi lähteinä käytettiin luotettavia Internet-lähteitä ja joitakin oppikirjoja. Pääasiallisina Internet-lähteinä käytettiin Nuorisoasuntoliitto ry:n, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekä eri ministeriöiden www-sivuja.

4 ASUNNOTTOMUUS

Asunnottomuus on moniulotteinen yhteiskunnallinen ongelma, joka vaatii yhteistyötä asuntotoimen ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden välillä. Asunnottomuus on ilmiö, jota määritellään maasta ja ajasta riippuen hyvinkin eri tavoin. Tästä syystä asunnottomien lukumääräinen vertailu ja arviointi on vaikeaa. (Asunto ensin 2014.) Tutkimuksissa on myös käytetty erilaisia määritelmiä asunnottomuudelle, jonka vuoksi eri tutkimuksia on vaikea vertailla keskenään (Ohlsson & Warnestam 2003, 12). Asunnottomuus muuttui nykyisen kaltaiseksi ilmiöksi kaupungistumisen huippuvuosina 1970-luvulla. Kuitenkin vasta 1980-luvulla asunnottomuus alettiin nähdä huonotapaisuuden sijaan huono-osaisuutena. (Lehtonen & Salonen 2008, 15.)

Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö FEANTSA on kehittänyt ETHOS-luokittelun asunnottomuuden eri muodoista. Luokittelua voidaan käyttää kartoittaessa asunnottomuusongelmaa, poliittisen päätöksenteon jäsentämisessä sekä kehittämis-, arviointi- ja seurantatyössä. ETHOS-luokittelussa ihmisen koti on jaettu kolmeen osa-alueeseen; tilalliseen, sosiaaliseen ja lailliseen. Osa-alueissa ilmenevät puutteet määrittelevät asunnottomuuden muodon. Tilallinen osa-alue kuvaa asuntoa, joka täyttää kansalliset laatusuositukset. Kansalliset laatusuositukset täyttävä asunto on henkilön ja hänen perheensä yksinoikeus. Sosiaalinen osa-alue kuvaa sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen sekä yksityisyyden mahdollistamisen. Laillinen osa-alue kuvaa asumisoikeuden laillisten perusteiden täyttymistä. Asunnottomuuden neljä perusmuotoa, katuasunnottomuus, asunnottomuus, asunnottomuusuhan alaisuus sekä puutteelliset asuinolosuhteet, rakentuvat edellä mainittujen osa-alueiden pohjalta. (ETHOS 2012.)

Asunnottomuus voidaan nähdä yksilöstä itsestään johtuvana tai ympäristöolosuhteista, esimerkiksi asunto- ja sosiaalipolitiikan rakoilemisesta, johtuvana ongelmana. Asunnottomuuden voidaan tällöin katsoa koskettavan vain muutamia yksilöitä tai olevan hyvinvoinnin ongelma, joka voi aiheuttaa riskin suuremmille ryhmille. Asunnottomuuden hahmottamisella, yhden tai useamman ihmisen ongelmana, on vaikutusta siihen, miten asunnottoman oikeudet ja velvollisuudet koetaan ja kuinka niitä arvostetaan. (Bredinger 2013, 6.)

Asunnottomuuden keskeisiksi riskeiksi on todettu yhteiskunnan tasolla sosiaaliset tekijät, jotka voivat syrjäyttää osan ihmisistä asuntomarkkinoilta. Riskitekijöitä ovat myös perheet ja verkostot tai niiden puuttuminen. Kolmantena riskitekijänä on henkilökohtainen haavoittuvuus, joka altistaa syrjäytymisuhalle. (Avramov 2000, Lehtosen ym. 2008, 29 mukaan.)

Asunnottomuuden taustalla olevat syyt ovat moninaiset. Asunnottomuuden voidaan katsoa olevan seurausta henkilön muista ongelmista, kuten taloudellisista vaikeuksista, vankilaan joutumisesta tai päihdeongelmista. Toisaalta asunnottomuutta voi aiheuttaa riittävän pienten ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute. Myös eri kohderyhmien asumiseen liittyvien erityistarpeiden huomioiminen voi kunnissa olla puutteellista. (Salovaara-Karstu ym. 2004, Pakarisen 2011, 24 mukaan.) Suurimmillaan riskien katsotaan olevan eri siirtymävaiheissa sekä niissä tapahtuvissa epätoivotuissa käännteissä (Lehtonen ym. 2008, 86, 103). Esimerkiksi, nuoruus on jo elämänvaiheena siirtymä, joka itsessään voidaan nähdä riskinä asunnottomuudelle. Kyseisessä siirtymävaiheessa asunnon saaminen ja vuokrasta selviytyminen etuuksien tai toimeentulotuen varassa eläen vaativat talouden tarkkaa hallintaa. Velkaantumisen ja luottotietojen menettämisen, kuten myös hädän myötä, asuntoa on lähes mahdotonta saada. (Timonen 2011; O’Sullivan 2010; Mayock 2010, Pakarisen 2011, 24 mukaan.) Pienituloisuus lisää asunnottomuutta. Vaikka asunnottomuus usein kytkeytyy erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin tai riskeihin, myös hyvätuloinen tai menestyvä ihminen voi joutua asunnottomaksi. (Särkelä 2009, 56–57.)

Asunnottomuuden rakenteellisten tekijöiden katsotaan liittyvät taloudellisiin prosesseihin, asuntomarkkinoihin, hyvinvoinnin jakamiseen sosiaalisten etuuksien muodossa sekä kansalaisuuteen. Tällöin yksittäinen laukaiseva tekijä voi olla muun muassa häätö, työttömäksi joutuminen tai sosiaalietuuden epääminen. Asunnottomuudelle altistavia henkilökohtaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi mielenterveyden ongelmat, riippuvuudet sekä alhainen koulutustaso. Välilliset riskitekijät voidaan jaotella ihmissuhteisiin ja institutionaalisiin tekijöihin, jossa institutionaaliset tekijät liittyvät riittävien tukipalvelujen puuttumiseen tai olemassa olevien tukipalvelujen ja tarpeiden kohtaamattomuuteen ja niiden jakoperusteisiin sekä laitosasumiseen. (Busch-Geertsema ym. 2010, Pakarisen

2011, 26 mukaan.) Asunnottomuus on monimutkainen ongelma, jota ei voi ymmärtää ilman sen tarkastelua useista eri näkökulmista (Ohlsson ym. 2003, 16).

4.1 Asunnottomuustilastot

Asunnottomuutta on monenlaista. Asunnoton voi esimerkiksi asua tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Asunnoton voi myös hakeutua majoitusliikkeisiin tai asuntoloihin yöksi tai viettää yönsä ulkona. Suurin osa (5626 henkilöä) Suomessa oleskelevista asunnottomista vuonna 2013 asuivat tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Toiseksi eniten asunnottomista (819 henkilöä) asui laitospaikoissa yksiköissä. Kolmanneksi eniten asunnottomista (547 henkilöä) oli majoittunut asuntoloihin tai majoitusliikkeisiin. Toiseksi vähiten asunnottomista (332 henkilöä) vietti yönsä ulkona, porraskäytävissä, ensisuojoissa tai muissa vastaavanlaisissa. Vähiten asunnottomista oli vapautuvissa vangeissa, joilla ei ollut asuntoa (177 henkilöä). (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014, 3.) Kaiken kaikkiaan asunnottomista vain pieni osa asuu kadulla (Ohlsson ym. 2003, 16).

Tilastokeskuksen mukaan (2014) asunnottomaksi määritellään ulkona, asunnon puutteen vuoksi tilapäissuojoissa tai laitoksissa asuvat sekä ilman asuntoa vankilasta vapautuvat vangit ja tilapäisesti tuttavien luona asuvat. ARA:n määrittelyn mukaan "pitkäaikaisasunnottomalla tarkoitetaan henkilöä, jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi yli vuoden mittaiseksi tai asunnottomuutta on esiintynyt toistuvasti viimeisten kolmen vuoden aikana" (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2013).

Asuntomarkkinaselvityksen 15.11.2013 mukaan (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014, 2) Suomessa oli vuoden 2013 lopussa 7500 yksinäistä asunnottomia ja 420 asunnottomia perhettä. Pitkäaikaisasunnottomia oli 2545. Yksinäisten asunnottomien määrä oli vähentynyt edellisvuodesta 350 henkilöllä. Eniten asunnottomia oli Helsingissä, jossa oli yli puolet koko Suomen asunnottomista. Helsingissä oli yksinäisiä asunnottomia yhteensä 4100, joista pitkäaikaisasunnottomia oli 1415 henkilöä. Asunnottomista 1100 henkilöä oli alle 25-vuotiaita. Yksinäisten asunnottomien lisäksi asunnottomana oli Helsingissä

myös 300 perhettä. Helsingissä kunta asutti 936 yksinäistä asunnotonta ja lisäksi 232 asunnotonta perhettä vuoden 2013 aikana.

Vuonna 2013 asunnottomista joka neljäs oli alle 25-vuotias. Koko maan 7500 asunnottomasta 1862 henkilöä oli nuoria alle 25-vuotiaita, joista 520 oli pitkäaikaisasunnottomia. Vuodesta 2012 nuorten alle 25-vuotiaiden asunnottomuus väheni 9,1 % eli 187 henkilöä. Pitkäaikaisasunnottomuus sen sijaan nousi 9 % nuorten alle 25-vuotiaiden keskuudessa. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014, 3.)

4.2 Nuorten asunnottomuus

Nuoret ovat ikäryhmä, jolla on suurin riski kokea asunnottomuutta (Haber & Toro 2004, 1). Yleensä tie absoluuttiseen asunnottomuuteen käy suhteellisen asunnottomuuden kautta (Tainio 2010, Pakarisen 2011, 29 mukaan). Puhuttaessa suhteellisesta asunnottomuudesta henkilöllä voi olla jopa oma asunto, mutta hän ei voi elää siellä esimerkiksi väkivallan uhan vuoksi. Suhteellisesti asunnottomia ovat erilaisissa laitoksissa, tilapäismajoituksissa tai sukulaisten ja tuttavien luona oman asunnon puutteen vuoksi asustelevat. (Tainio 2009, Pakarisen 2011, 29 mukaan.) Nuorten asunnottomuus on usein suhteellista asunnottomuutta, johon usein liittyy lastensuojelutausta, päihteidenkäyttö, koulunkäyntivaikeudet, työttömyys, toimeentulotuen tarve sekä rikokset (Mallet ym. 2005; Josefsson 2008, Pakarisen 2011, 30 mukaan). Nuorten asunnottomuus on myös piilevää, joka ei välttämättä ulotu edes viranomaisten tilastoihin (Josefsson 2007, Pakarisen 2011, 30 mukaan). Tämän vuoksi asunnottomia nuoria uskotaan olevan jopa kolminkertainen määrä tilastoihin verrattuna (Pakarinen 2011, 30).

Nuorella voi olla osoite, jossa hän ei todellisuudessa asu. Saattaa olla, että nuori ei ole hakeutunut sosiaalitoimen asiakkuuteen, joten hän ei ole saanut asunnottoman statusta. Hän kulkee repun kanssa kaverilta kaverille ja yöpyy sen ystävän luona, jolla on tilaa. Osa yöpyy jopa kadulla. (Kupari 2011, 79.)

Nuorten asunnottomuus on usein lyhytaikaista ja johtuu yleensä asunnon puuttumisesta (Pakarinen 2011, 30). Vasta pitkittyessään asunnottomuuden katsotaan vaarantavan muun muassa opiskelun, työnhaun sekä muun osallisuuden

yhteiskunnassa (Mayock ym. 2010, Pakarisen 2011, 30 mukaan). Jotkut nuorista tarvitsevat suunnitelmallista ja monialaista tukea onnistuakseen asumaan omissa asunnossaan (Timonen 2011, Pakarisen 2011, 30 mukaan). Nuorten asunnottomuuden katsotaan olevan tavallisimmin osa laajempaa syrjäytymisprosessia, mutta ei kuitenkaan prosessin päätepiste (Quilgars 2010, Pakarisen 2011, 31 mukaan).

Kohtuuhintaisia asuntoja nuorille ei tällä hetkellä ole. Nuoria muuttaa pääkaupunkiseudulle ja kasvukeskuksiin uskoen, että työ ja asunto löytyvät. Jos työtä ja tuloja heille ei löydy, asunnottomuus pitkittyy ja syrjäytymisriski kasvaa. Yhtenä syynä nuorten asunnottomuuteen ovat nuorten avoerot, jolloin parisuhteen päättyessä toinen joutuu lähtemään asunnosta. Vanhemmat saattavat myös aiheuttaa nuorille asunnottomuutta muuttamalla toiselle paikkakunnalle tai pienempään asuntoon tai uusioperheessä ei ole tilaa aikuistuvalla nuorella. Maahanmuuttajataustaisella nuorella on riski joutua asunnottomaksi taustojensa takia vaikka hänellä olisi työ- tai opiskelupaikka. Nuorten asunnottomuuden vähentäminen onnistuu vain lisäämällä kohtuuhintaisten pienvuokra-asuntojen tuotantoa sekä suunnitelmallista työskentelyä nuorten kanssa.

”Pitkäaikaisasunnottomuus saadaan minimoitua vain puuttumalla riittävän ajoissa niihin tekijöihin, jotka johtavat asunnottomuuteen.” (Kupari 2011, 79-80.)

4.3 Asunnottomuus Lahdessa

Lahdessa oli vuonna 2013 seitsemänneksi eniten asunnottomia koko maassa. Lahdessa oli yhteensä 117 yksinäistä asunnotonta. Lahden yksinäisten asunnottomien kokonaismäärästä 57 henkilöä oli pitkäaikaisasunnottomia ja nuoria alle 25-vuotiaita oli 34. Lahdessa asunnottomia perheitä ei tilastoissa näkynyt lainkaan. Vuoden 2013 aikana kunta asutti 57 asunnotonta lahtelaista. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014, liite 2.)

Lahdessa asunnottomuus on vähentynyt mutta sosiaalitoimen huolena on nuorten alle 25-vuotiaiden lisääntynyt osuus pitkäaikaisasunnottomien joukossa, johon liittyy nuorten yleinen syrjäytyminen. Syrjäytyneiden nuorten monille ongelmille ei ole olemassa yhtä selittävää tekijää eikä helppoja ja yksinkertaisia ratkaisuja. Syrjäytyneiden nuorten taustalla on osattomuutta, joka on siirtynyt sukupolvelta

toiselle. Osattomuuteen liittyy muun muassa heikko koulutus, vanhempien työttömyys ja päihdeongelmia. Sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien rinnalla nuorilla on myös taloudellisia vaikeuksia, monet ovat esimerkiksi velkaantuneet. Lisäksi ylisukupolvinen osattomuus on tehnyt monista nuorista vastuuttomia. Nykyisen palveluverkoston puitteissa nuorten tilanteeseen ei ole päästy puuttumaan, joka omalta osaltaan selittää pitkälti nuorten pitkäaikaisasunnottomuutta. Nuorten asunnottomuuden vähentämiseksi ja ehkäisemiseksi Lahdessa on tavoitteena ottaa nuorten tilanne nykyistä laajemmin huomioon sekä luoda uusi malli nuorten ohjaukseen ja neuvontaan. Lahdessa on tarve vahvasti tuetulle nuorten asumisyksikölle. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014, liite 3.)

4.4 Asunnottomille suunnatut palvelut Lahdessa ja niiden kehittäminen

Lahdessa on nuorille asunnottomille suunnattu monenlaisia palveluja. Osa on enemmän tuettuja eli niissä pyritään tukemaan nuoren selviytymistä normaaleissa järjestelmän palveluissa, ja toisissa tarkoituksena on vertaistuki sekä toisesta ihmisestä välittäminen. Asunnottomia autetaan myös asuntoasioissa sekä taloudellisissa asioissa. Juuri asunnottomille suunnattuja palveluja Lahdessa ovat muun muassa asunnottomien palvelu, tukiasuntotoiminta ja Nousurinteen palvelut.

Asunnottomien palvelu on osa aikuissosiaalityötä, jonka tarkoituksena on auttaa ja tukea lahtelaisia asunnottomia elämän kriisitilanteissa ja ongelmakohdissa.

Asunnottomien palvelussa pyritään lisäämään vuokrasuhdeperusteista tukiasuntotoimintaa, tukemaan asiakkaiden selviytymistä tavanomaisessa vuokra-asumisessa sekä käsitellään myös asiakkaiden toimeentulotukiasiat. (Lahti 2014a.)

Tuettua asumista tarvitseva henkilö saa tukea ja ohjausta itsenäiseen asumiseen kotonaan tai tukiasunnossa. Jos asiakkaalla ei ole käytössään omaa asuntoa, häntä avustetaan asunnon hankinnassa ja tarvittaessa hänelle järjestetään tukiasunto. Tukiasunnosta siirrytään itsenäisempään asumiseen kun kuntoutuminen on edistynyt ja itsenäisempi asuminen on mahdollista. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 19.)

Nousurinteen palvelukeskuksen ensisuoja on puolestaan tarkoitettu ensisijaisesti lahtelaisille, asunnottomille päihdeongelmallisille väliaikaiseen majoitukseen. Ensisuoja on myös mahdollisuus ruokailuun, peseytymiseen ja pyykinpesuun. Ensisuoja on auki 24 tuntia vuorokaudessa ja henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. (Lahden Sininauha ry 2014.) Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman ja Nimi ovesa -hankkeen myötä asuntolatyypinen asuminen on koettu vanhanaikaiseksi, jonka seurauksena Lahden kaupunki onkin purkanut 1990-luvulla rakennetun palvelukeskuksen. Vanhan kiinteistön tilalle valmistuu uusi kiinteistö, johon ei perinteistä ensisuojaa tule. (Strandén 2013, 17.) Vanhan kiinteistön kohdalle valmistuu 1.9.2014 Apilakadun asumispalveluyksikkö, johon tulee tilapäismajoitusta tarjoava yksikkö sekä asumisen arviointiyksikkö (Wallin 2014).

Muita palveluita, joita tutkimukseen osallistuneet nuoret asunnottomat käyttävät, ovat Elokolo, etsivä nuorisotyö, Jelppi, Pitkämäen kuntoutusyksikkö sekä turvakoti. Kyseisten palvelujen ei kuitenkaan katsota vastaavan juuri asunnottomuuteen liittyviin tarpeisiin, vaan niistä voi saada apua asunnottomuuden ohessa esiintyviin ongelmiin, kuten päihteidenkäyttöön tai työllistymiseen. Lahdessa on myös nuorisopalveluiden työpajoja sekä Hurinan palvelut, joita tutkimukseen osallistuneet nuoret eivät olleet käyttäneet.

Elokolo on EHYT ry:n ja sen jäsenjärjestöjen sekä yhteistyökumppaneiden ylläpitämä matalan kynnyksen päihteetön kohtaamispaikka. Kohtaamispaikoissa on mahdollisuus vapaaehtoistoimintaan sekä harjoittelu- ja työllistymispaikkoihin. Toiminnassa keskeistä on toisesta ihmisestä välittäminen ja vertaistuki. Elokolon toiminnan tavoitteena on sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen sekä tämän päivän arjen eri tilanteissa elämään oppiminen. (Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry 2014.)

Terveysneuvontapiste Jelppi tarjoaa maksutonta palvelua suonensisäisiä huumeita käyttäville ja heidän läheisilleen. Jelpistä saa tietoa ja tukea terveysasioihin, elämänhallintaan ja haluttaessa hoitoon hakeutumiseen. Jelpissä vaihdetaan myös käytetyt pistovälineet puhtaisiin, tehdään hiv-pikatestejä, annetaan hepatiitti- ja tetanusrokotuksia sekä tarvittaessa lähete tartuntatautitesteihin. Työntekijöiden kanssa on aina mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti. (Lahti 2014b.) Pitkämäen kuntoutusyksikkö on Lahdessa sijaitseva laitoshoidon yksikkö, joka

tarjoaa päihdehuollon erityispalveluja. Yksikköön kuuluvat tällä hetkellä katkaisuhuolto-osasto, kuntoutushoito-osasto ja asumispalvelut. (Roine 2013.)

Turvakoti on tarkoitettu perhe- tai lähisuhteessa väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille, jotka tarvitsevat tukea väkivallasta selviämiseen. Turvakoti tarjoaa väliaikaisen asuinpaikan. Turvakotien tavoitteena on väkivaltakierteen katkaiseminen, sen seurausten hoitaminen ja väkivallan ennaltaehkäiseminen. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2014.)

Työllisyyspalveluissa työskentelee kaksi etsivän nuorisotyön työparia, jotka tukevat ja antavat tietoa sekä rohkaisua monenlaisten asioiden hoitamiseen. Tarvittaessa he auttavat nuoria sopivien palveluiden löytämisessä. Työntekijät tarjoavat ammatillisen, turvallisen ja luottamuksellisen aikuiskontaktin 17–24-vuotiaille nuorille. Työntekijät tutustuvat yhdessä nuoren kanssa erilaisiin koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksiin ja miettivät, mikä olisi tässä elämäntilanteessa sopivin vaihtoehto nuorelle. (Lahden nuorisopalvelut 2014a.)

Nuorisopalveluiden työpajat mahdollistavat nuorille palkkatuetuista työsuhteista ja työkokeiluista. Ne ovat suunnattu lahtelaisille 17 – 24-vuotiaille työttömille työnhakijoille. Jakson aikana nuori saa työkokemusta ja oppii uusia asioita. Nuori saa myös tietoa koulutus- ja työllistymismahdollisuuksista, neuvoja jatkosuunnitelmien tekemiseen sekä toteuttamiseen ja tarvittaessa tukea arjen hallintaan. Lisäksi neljästä kuuteen kuukautta kestävästä työsuhteesta ajalta maksetaan palkkaa ja viisi kuukautta kestävästä työkokeilusta ajalta nuori saa työmarkkinatukea. Työsuhteet toteutuu erilaisilla pajoilla, kuten auto- ja metalli-, draama-, kädentaito- tai mediapajoilla. Työkokeiluja on mahdollista suorittaa draama- ja sisustuslajeilla. (Lahden nuorisopalvelut 2014b.)

Hurina on nuorten neuvonta ja tietopankki, joka välittää ja tuottaa tietoa nuorten elämään liittyvistä asioista. Tärkein toimintatapa on henkilökohtainen, maksuton ja luottamuksellinen neuvonta. Hurina välittää oikeaa ja tarkistettua tietoa ja ohjaa siten nuoren oikean tiedon luokse. Suurin osa neuvonta- ja tietopalvelutyöstä tehdään Internetissä, Nuori – X.Netti- nimisellä www-sivustolla. (Lahden nuorisopalvelut 2014c.)

Asunnottomuuden ei katsota koskettavan pelkästään moniongelmaisia henkilöitä, vaan asunnottomien joukko on hyvin heterogeeninen. Asunnottomuuden väheneminen edellyttää asunnottomuutta ennaltaehkäiseviä toimia sekä panostusta asuntotuotantoon. Asunnottomuuden vähentäminen ja riittävien palvelujen turvaaminen asunnottomille vaativat siis sekä toimivia asumis- ja palveluratkaisuja että moniulotteista yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Asunnottomuuteen kietoutuvien muiden ilmiöiden ja vaikeuksien vuoksi sektorirajat ylittäviä ratkaisuja tarvitaan sekä asunnottomia kohdatessa että asunnottomuutta vähentäviä toimenpiteitä suunniteltaessa. Ongelmia asunnottomien palvelujen seudulliseen kehittämistyöhön tuo se, että asunnottomuuden vähentämistä ja asunnottomien palvelujen muotoutumista ohjaavat ja koordinoivat kaksi eri ministeriötä – ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö – sekä useat eri lait ja asetukset. (Granfelt, Forsman, Helin ym. 2007, 12, 114.)

Asunnottomien palveluiden kehittämistyössä luodaan uudenlaista asunto ensin – periaatetta tukevaa moniammatillista työtettä, jolla voidaan puuttua muun muassa vakaviin asumisen onnistumista vaarantaviin päihde- ja mielenterveysongelmiin. Kiinnostusta asunnottomien palvelujen kehittämiseen kuvaa se, että Lahdessa järjestettyyn valtakunnalliseen asunnottomuusseminaariin osallistui yli 200 alan ammattilaista. Nimi ovela -kehittämishankkeen päämääränä on kehittää hankkeeseen osallistuvien kumppaneiden palvelujärjestelmissä asunto ensin -periaatteisesti toimivia palveluita, jotka kohdentuvat sekä asunnottomuuden vähentämiseen että ennaltaehkäisemiseen. Hankkeen keskeinen menetelmä on kuntien ja hankekumppaneiden systemaattinen verkostotyö, jossa asiakasnäkökulmalla ja palveluiden käyttäjien kokemusasiantuntijuudella on merkittävä rooli. (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2010, 9.)

Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke (2012–2015) on mukana Päijät-Hämeen Kumppanuusverkostossa, jossa Päijät-Hämeen sosiaalialan osaamiskeskus Verso koordinoi erilaisia hankefoorumeita. Hankefoorunit jakautuvat erilaisiin teemoihin, joiden kautta kartoitetaan erilaisia hankerahoitusvaihtoehtoja vähentää ja ennaltaehkäistä nuorten asunnottomuutta, sekä kehittää nuorille aikuisille tarjottavia palveluita Lahdessa ja Päijät-Hämeen

alueella. Hankkeiden hakeminen ja toiminnan kehittäminen tapahtuvat yhteistyössä kunnan kanssa. (Nuorisoasuntoliitto ry 2014c, 5.)

4.5 Asunnottoman nuoren osallisuus palvelujärjestelmässä

Osallisuus tarkoittaa yhteiskuntaan ja erilaisiin yhteisöihin kuulumista (Bäcklund ym. 2002; Sassi 2002, Särkelän 2009, 33 mukaan). Tunne osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta yhteiskunnassa tai omassa yhteisössä muotoutuu Siltaniemen (2008) mukaan muun muassa työn, vapaa-ajan harrastusten sekä vaikuttamistoiminnan kautta. Osallisuus ja kokemukset osallisuudesta liittyvät Seppäsen (2010) mukaan yksilön identiteettiin ja omaan elämismaailmaan sekä henkilökohtaisiin verkostoihin. Osattomuus voidaan ajatella vastakohtana osallisuudelle. Osattomalla tarkoitetaan yksilöä, joka ei jostain syystä ole osallinen joissakin tärkeinä pidetyissä yhteiskunnan osista, kuten työmarkkinoista, sosiaalisista suhteista tai yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. (Särkelä 2009, 33.) Osattoman ihmisen voidaan katsoa olevan usein syrjäytynyt. Osallisuus ja syrjäytyminen ovat kulttuurisia, arvomaailmaan liittyviä kysymyksiä. Osallisena oleminen, kuuluminen johonkin ja liittyminen muodostavat vastakohtaparin syrjäytymiselle eli osattomana olemiselle. On tärkeää määritellä, millä perusteella nuori on syrjäytynyt tai osallinen. (Seppänen 2010, 17.)

Osallisuuteen sisältyy hyvin monenlaisia merkityksiä ja tulkintoja, kuten lupaus muutoksesta, syrjäytyminen, valtasuhteet, luottamus ja kiinnittyminen sekä kohtaavuus. Myös kompetenssi ja polarisaatio kuuluvat osallisuuden tulkintoihin. Kompetenssilla muun muassa tarkoitetaan sitä, millainen mahdollisuus nuorella on tulla voimaannutetuksi ja polarisaatiolla ryhmän vaikutusta yksilön toimintaan. Yhteisen kielen kautta nuorella on mahdollisuus löytää itsestään voimavaroja ja kasvattaa niitä sekä sitoutua toimenpiteisiin. (Seppänen 2010, 24, 25.)

Nuorisolaki 8§: ”Nuorille tulee järjestää mahdollisuus paikallista ja alueellista nuorisotyötä- ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.” (Nuorisolaki 72/2006.)

Nuorisolain velvoitteet ulottuvat kaikkiin alle 29 – vuotiaisiin. Osallisuus koostuu monesta nuorta itseä koskevasta asiosta, kuten oikeudesta saada tietoa itseä

koskevista suunnitelmista, ratkaisuista, toimenpiteistä ja päätöksistä sekä vaikuttaa näihin asioihin. Osallisuus on toimintaa, jossa osallistuminen konkretisoituu. (Sosiaaliportti 2014.) Osallisuuteen liitetään henkilön oma aktiivisuus hoitaa asioita, vuorovaikutteisuus ja yhteisöllisyys.

Puolestaan asunnottomien osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemuksiin sekä arkielämään vaikuttaa keskeisesti palvelujärjestelmän toimivuus.

Palvelujärjestelmän sisällä asunnoton menettää helposti subjektiivensa tullessaan toimenpiteiden kohteeksi. Sen sijaan asunnottomat tulisi ajatella aktiivisina toimijoina ja ottaa mukaan omaa itseään koskevaan päätöksentekoon.

Asunnottomien osallisuudessa ja sen vahvistamisessa on tärkeimpänä elementtinä asunnottomuuden ehkäisy ja torjunta. Oma koti ja inhimilliset asumisolosuhteet parantavat osallisuutta huomattavasti. Asunnottomilla, kuten muillakin huono-osaisilla, on oikeus omaehtoiseen osallisuuteen ja osallistumiseen siinä, missä muillakin ihmisillä. Asunnottomien mahdollisuuksia omaehtoiseen osallistumiseen pitäisi lisätä ja osallistumisen kynnystä madaltaa. (Särkelä 2009, 61–64.)

Osallisuutta edistetään motivoinnin avulla. Siten pyritään vaikuttamaan henkilön elämänpiiriin ja palveluihin, joita hän käyttää. Osallistuminen ja sosiaalinen aktiivisuus voivat toimia elämänhallintaa edistävinä tekijöinä. Nuoren osallisuuden tukeminen tapahtuu sanojen avulla eli keskustelutilanteessa sanat määrittävät nuoren aseman. Osapuolet eivät aina kiinnitä huomiota vuorovaikutustilanteessa siihen, mitä sanoja tai sanastoja he tuottavat. Nuoren näkökulma saattaa jäädä tällöin huomaamatta. (Seppänen 2010, 9.)

Esimerkiksi Espoossa aikuissosiaalityö on kehittänyt ammattikäytäntöjään asunnottomien nuorten lähtökohdista. Tilannearviointien kehittämiseen on erityisesti panostettu Espoonlahden sosiaalipalvelutoimistossa siten, että niiden avulla saadaan nuoren itsensä kanssa yhteistyössä hänen sosiaalis-taloudellinen tilanteensa jäsenneyksi mahdollisimman kattavaksi. Tämä työskentelytapa vahvistaa nuoren osallisuutta myös laajemmin nuoren elämään sekä hänelle tarkoitettujen palvelujen suunnitteluun. Huolellisesti laaditut tilannearviot antavat asunnottomien SAS-ryhmälle hyvän pohjan päätöksentekoon sopivasta asumismuodosta nuorelle. ”*Uudet, nuorille suunnatut asumispalvelut ovat*

antaneet mahdollisuuksia ennaltaehkäistä asunnottomuuden pitkittymistä ja vähentäneet kalliin tilapäismajoituksen tarvetta.” (Asunto Ensin 2014.)

5 TUTKIMUKSEN ETENEMINEN

Tutkimus toteutettiin käyttämällä kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Perusteena valinnalle oli se, että kyseinen tutkimusote soveltuu tutkimuksen päämetodologiaksi hyvin silloin, kun ollaan kiinnostuneita tapahtumien, tapahtumissa mukana olleiden toimijoiden tai luonnollisten tilanteiden yksityiskohtaisista rakenteista, merkitysrakenteista ja syy-seuraussuhteista. (Kananen 2008, 24–27.)

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että tutkimuskohteena on ajatteleva ja toimiva ihminen. Tavoitteena on tutkittavan ilmiön tarkka kuvaaminen ja syvempi ymmärtäminen. Laadullinen tutkimus on siis hypoteeseja luovaa, ei testaavaa. Laadullinen tutkimus sopii sellaisten tutkimuskohteiden selvittämiseen, joista ei ole vielä paljon tietoa, sekä asenteiden ja uskomusten tutkimiseen. Tutkimustuloksilla pyritään vastaamaan kysymyksiin; miksi, miten tai millainen. Laadullisen tutkimuksen aineisto valitaan tutkimuskysymysten mukaan. Menetelminä laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää haastattelua, havainnointia sekä erilaisten dokumenttien tutkimista. (Aira 2005, 1074.)

5.1 Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmää mietittiin yhdessä Nuorten asumisen verkoston kanssa ja kohderyhmäksi valikoituivat lahtelaiset 18–29-vuotiaat nuoret, jotka ovat viimeisen vuoden aikana kokeneet asunnottomuutta. Ikäjakauma jaettiin 18–24-vuotiaihin ja 25–29-vuotiaihin. Tämä johtui siitä, että toisaalla nuoret määriteltiin alle 25-vuotiaaksi ja toisaalla taas alle 30-vuotiaaksi ja useissa tilastoissa on kyseiset ikäjakaumat. Myös hallitusohjelman nuorisotakuussa nuoret on määritetty alle 25-vuotiaisiin ja alle 30-vuotiaisiin (Valtioneuvosto 2013). Tutkimukseen osallistui seitsemän 18–24-vuotiaiden ryhmään kuuluvaa nuorta ja kolme 25–29-vuotiaiden ryhmään kuuluvaa nuorta. Kohderyhmään kuuluvan henkilön asunnottomuuden kestolle ei asetettu rajoja, asunnottomuuden pitkäaikaisuuteen ei kiinnitetty huomiota. Tavoitteena oli haastatella yhteensä 10–15:ta asunnottomuutta kokenutta nuorta. Haastatteluja saatiin sovittua 11, joista yhteensä kymmenen toteutui.

5.2 Aineiston keruu

Yleisin tapa kerätä laadullista aineistoa on haastattelu. Haastattelu on keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on hänen johdattalemaansa. Tavoitteena on selvittää se, mitä jollakulla on mielessään. Haastattelu on vuorovaikutusta, jossa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. Tyypillistä on, että haastattelu on ennalta suunniteltu, haastattelijan alulle panema ja ohjaama. Lisäksi haastattelijajoutuu motivoimaan haastateltavaa ja pitämään haastattelua yllä. Haastattelua käytetään kun halutaan tietää jotakin ihmisestä, esimerkiksi mitä hän ajattelee ja minkälaisia motiiveja hänellä on. (Eskola & Suoranta 2001, 85.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla kymmentä 18–29-vuotiasta, viimeisen vuoden aikana asunnottomuutta kokenutta nuorta. Nuorten asumisen verkoston toimijat hankkivat haastateltavat omista asiakkaistaan, lisäksi kaksi haastattelua saatiin Ensi- ja turvakodin kautta. Verkoston toimijat esittelivät tutkimuksen kohderyhmään kuuluville asiakkailleen. Esittelyn yhteydessä kohderyhmään kuuluville annettiin saatekirje (liite 1) ja haastattelun teemat (liite 2) sekä tutkimussuostumus-lomake (liite 3).

Haastattelut toteutettiin loka-joulukuun 2013 välisenä aikana. Haastattelun toteuttamispaikka sovittiin haastateltavan kanssa yksilökohtaisesti. Haastatteluja toteutettiin haastateltavien kodeissa, Tietokeskus Fellmannian pienryhmätiloissa sekä haastateltavien sen hetkisissä oleskelupaikoissa. Haastateltaville tarjottiin virvokkeita ja pientä syötävää. Haastattelut toteutettiin yhtä poikkeusta lukuun ottamatta käyttämällä yhtä haastattelijaa kerrallaan. Näin toimimalla pyrittiin luomaan haastattelutilanne mahdollisimman mielekkääksi ja tasavertaiseksi.

5.3 Teemahaastattelu

Haastatteluissa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, koska silloin haastattelun on mahdollista liikkua joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä. Teemahaastattelu mahdollistaa haastateltavan tarinan julkituomisen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on etukäteen määrätty ja haastattelijaj varmistaa, että kaikki teema-alueet käydään läpi, mutta niiden järjestys ja laajuus vaihtelevat haastattelusta toiseen. (Eskola

ym. 2001. 86.) Haastattelun teemat annettiin etukäteen tiedoksi haastateltaville, jotta he pystyivät valmistautumaan haastatteluun etukäteen. Teemat toimivat haastattelun runkona ja paperilta varmistettiin haastattelun edetessä, että kaikki teemat tulivat käytyä läpi. Haastattelut nauhoitettiin ja lisäksi kirjoitettiin muistiinpanoja.

Haastattelua koskevissa säännöissä keskitytään Brennerin mukaan (Hirsjärvi & Hurme 2000, 101–102) pitkälti haastateltavan oikeuksiin ja etikettisääntöihin. Haastateltavan oikeuksiin kuuluu muun muassa haastattelijaa koskeva vaitiolovelvollisuus. Etikettisäännöt ohjaavat haastattelutilannetta. On siis syytä olettaa, että käytössä on vieraiden välistä vuorovaikutusta koskevat yleiset säännöt, kuten tervehtiminen. Haastateltava voi käyttää omia suhdesääntöjään apuna haastattelutilanteen tulkitsemisessa mutta haastattelijan tulisi jättää omat suhdesääntönsä haastattelutilanteen ulkopuolelle.

5.4 Aineiston analyysi

Aineiston analysoimisessa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineiston analysointi aloitettiin tutustumalla huolellisesti aineistoon eli haastatteluihin. Aineisto kuunneltiin läpi useaan kertaan, jonka jälkeen aineisto litteroitiin eli kirjoitettiin auki sana sanalta. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 42 sivua. Litteroinnin jälkeen aineisto luettiin läpi ja tarkistettiin sekä siihen tehtiin tarvittavat tarkennukset.

Tutkimusaineiston analyysi etenee vaiheittain. Aineiston aukikirjoittamisen ja siihen tutustumisen jälkeen vuorossa on aineistolähtöisen sisällönanalyysin kolme vaihetta, jotka ovat aineiston redusointi, klusterointi ja abstrahointi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111). Aineisto analysoitiin tutkimuskysymyksittäin. Aineisto redusoidaan pelkistämällä se eli jättämällä aineistosta kaikki epäoleellinen pois joko tiivistämällä tai pilkkomalla informaatio osiin. Tutkimustehtävä ohjaa aineiston pelkistämistä. (Tuomi ym. 2002, 111.) Tutkimuksessa käytetty aineisto redusointiin erottelemalla aineistosta tutkimuskysymyksiin liittyvät lauseet ja alleviivaamalla ne eri väreihin. Tämän jälkeen aineisto pelkistettiin tiivistämällä alkuperäisilmaukset pelkistetyiksi ilmaisuiksi. Analyysiyksiköksi valittiin lause, joten alkuperäisilmaukset tiivistettiin lauseiksi.

Aineiston klusterointi tarkoittaa ryhmittelyä, jossa aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi ja aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia. Samankaltaiset käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi, joka nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. (Tuomi ym. 2002, 112.) Aineisto klusteroitiin etsimällä aineistosta samankaltaisuuksia. Samankaltaiset käsitteet ryhmiteltiin ja yhdistettiin luokiksi, jotka nimettiin sisältöä kuvaaviksi (taulukko 1). Käsitteistä muodostui yhteensä 26 alakategoriaa, joita olivat muun muassa sosiaalinen verkosto, päihteet, laitokset, luottotiedot ja vuokratakuu. Alakategorioista muodostettiin yhteensä neljä yläkategoriaa, jotka olivat asunnottomuuteen johtaneet tekijät ja riskit, asunnottomuuden kuvaus, asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat sekä asunnottomuuden aikaiset palvelut ja niiden kehittäminen. Alla olevassa taulukossa on kuvattu alakategorioiden muodostuminen.

TAULUKKO 1. Alakategorioiden muodostaminen.

ALKUPERÄINEN ILMAISU	PELKISTETTY ILMAUS (ANALYYSIYKSIKÖNÄ LAUSE)	ALAKATEGORIA
<p><i>"No alkoholi, päihteet ja hän (puoliso) olivat syy siihen, että miks aina menetettiin kämppä tai miks mä menetin."</i></p> <p><i>"No rahatilanne nyt oli sellain, et suurin piirtein, no oikeestaan niiku kerran kuukaudessa yhtenä päivänä aina oli rahat, tai no kahtena päivänä kuukaudessa rahaa sellai että ... että ku kaikki meni aina kurkusta tai hihaa."</i></p> <p><i>"No onhan siin tietysti semmonen riski, koska kolme vuotta käyttänyt päivittäin, niin tottakai siit on sellai niinku houkutus ja tai sillee. Mielummin mä vältän niitä tilanteita."</i></p>	<p>Päihteidenkäyttö on johtanut asunnon menetykseen.</p> <p>Rahat käytettiin päihteisiin.</p> <p>Välttää mieluummin tilanteita, joissa joutuu päihteiden /tai niitä käyttävien henkilöiden kanssa tekemisiin.</p>	Päihteet
<p><i>"No, siis, no äiti on vieläki asunnoton, et se on ollu koht kaks vuotta vai onkohan täst ylikii jo, ja sitte, no veli asuu Tampereella ni se ei oo kauheesti pystyny auttamaan."</i></p> <p><i>"Kaverit tukee tosi paljon ja vanhemmat on tosi sellasii, et toivoo kauheesti mulle hyvää ja auttaa mua kyl jos mä pysyn kuivil. Ne auttaa mua tosi paljonki, se on hyvä asia. On hyvä verkosto silleen."</i></p>	<p>Sukulaiset eivät ole kyenneet auttamaan, koska vanhempi itse asunnoton ja sisarus asuu toisella paikkakunnalla.</p> <p>Kaverit ja vanhemmat tukevat jos pysyy kuivilla, se on hyvä verkosto.</p>	Sosiaalinen verkosto

Abstrahoinnissa (liite 5) eli käsitteellistämässä erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto yhdistelemällä luokituksia. Abstrahoinnissa luodaan teoreettisia johtopäätöksiä ja käsitteitä kielellisistä ilmaisuista. (Tuomi ym. 2002, 114.)

Aineisto abstrahoitettiin yhdistämällä luokat keskenään. Yhdistäväksi kategoriaksi muodostui *kokemukset asunnottomuudesta ja siihen johtaneista tekijöistä sekä ennaltaehkäisyn mahdollisuudet*.

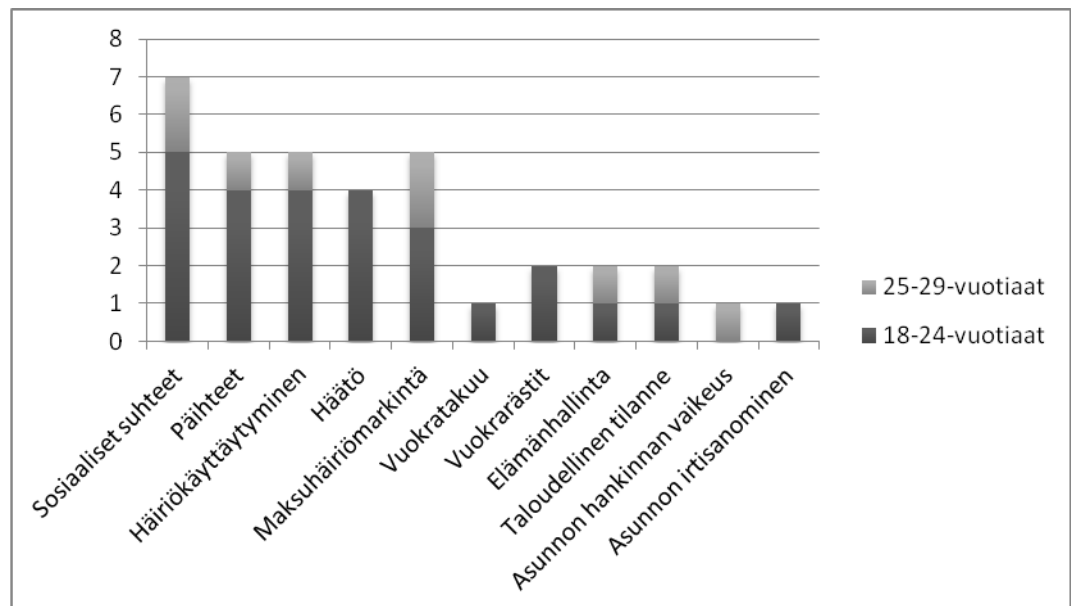
Tutkimustuloksia havainnollistettiin käyttämällä haastatteluista saatuja suoria lainauksia. Suorista lainauksista poistettiin ylimääräisiä sanoja, joka ei muuttanut asiasisältöä. Myös suorien lainauksien tunnistetiedot on poistettu haastateltavien tunnistamattomuuden turvaamiseksi.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Aineiston analyysin jälkeen tutkimustuloksia tarkasteltiin neljän tutkimuskysymyksen mukaan muodostuneina kokonaisuuksina. Tutkimukseen haastateltiin kymmentä viimeisen vuoden aikana asunnottomuutta kokenutta tai haastatteluhetkellä asunnottomana olevaa nuorta. Nuoret olivat iältään 18 – 29-vuotiaita. Tutkimukseen osallistuneista nuorista seitsemän oli iältään 18–24-vuotiaita ja kolme 25–29-vuotiaita. Heistä haastatteluhetkellä viisi asui omissa vuokra- tai tukiasunnossa, yksi vanhemman luona, kaksi turvakodilla ja kaksi heistä oli vailla vakinaista asuntoa. Tulososiossa lähteinä on käytetty asunnottomuutta kokeneiden nuorten (2013) haastatteluja.

6.1 Asunnottomuuteen johtaneet tekijät ja riskit

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten vastauksista erottui viisi suurinta ryhmää nuorten asunnottomuuteen johtaneista tekijöistä (kuvio 2). Suurimmat ryhmät olivat sosiaaliset suhteet, päihteet, häiriökäyttäytyminen, häätö ja maksuhäiriömerkintä. Näistä häiriökäyttäytyminen oli joko asukkaan itsensä tai muiden asuntoon kutsuttujen henkilöiden aiheuttamaa. Muita tutkimuksessa esille nousseita tekijöitä ja riskejä olivat vuokratakuu, taloudellinen tilanne, elämänhallinta, asunnon hankkiminen, asunnon irtisanominen ja vuokraträstit.

KUVIO 2. Asunnottomuuteen johtaneet tekijät ikäryhmittäin (N=10)

Tutkimuksen mukaan **sosiaalisilla suhteilla** on merkitystä asunnon menettämisessä tai sen saamisessa. Sosiaaliset suhteet tarkoittavat tässä yhteydessä haastateltavan perhettä, vanhempia, avo- tai aviopuolisoa, ystäviä tai sosiaaliviranomaisia. Asunnon menettämiseen vaikuttaneita tekijöitä olivat esimerkiksi vuokratilastit, parisuhteen päättyminen, vanhemman maksukyvyttömyys tai puolison tai muiden henkilöiden häiriökäyttäytyminen.

Se (äiti) ei jaksanu hakee mitää rahoja sitä asuntoo varten, et mä hoidin kaiken, tai yritin hoitaa.

Mun puoliso on ollu se suurin syy. Mä en oo ite ikinä aiheuttanu mitää häiriöitä sillei, että varoituksia ois tullu.

Myös parisuhteen ongelmat näkyivät vastauksissa. Ne ovat yksi selkeä asunnon menettämiseen vaikuttava tekijä. Avo- tai avioero johtaa usein asunnon menettämiseen toiselle osapuolelle. Yhdessä haastattelussa avoero oli aiheuttanut asunnottomuuden, tutkimukseen osallistujalla ei ollut asuntoa, minne hän olisi lähtenyt erotilanteessa.

Tällä hetkellä oma tilanne, parisuhde, avoero.

Mentiin niin nuorena naimisiin, niin se vähän toi omanlaisiaan ongelmia.

Mulla ne syyt on varmaan siinä, et erottiin vaimon kaa ja ollaan asumusoerossa ja meillä oli harkinta-aika tossa päällä. Päätettiin sitten, että niin kauan kun ei pystytä olemaan kunnolla saman katon alla, niin parempi et toinen asuu jossain muualla. Toinen asuu kavereilla ja vaimolla olis ollu pahempi muuttaa mihinkää.

Tutkimuksen mukaan **päihteiden käytöllä** oli ollut vaikutusta asunnon menettämiseen. Päihteiden käyttö oli aiheuttanut myös muita ongelmia. Päihteidenkäytön vuoksi oli muun muassa jätetty asioita hoitamatta, varasteltu, tehty rikoksia, lapsi oli otettu huostaan, kuntouttavan työtoiminnan sopimukset olivat peruuntuneet ja asuntoa oli tuhottu.

Alkoholi, päihteet ja hän (puoliso) olivat syy siihen, miks aina menetettiin kämppä tai miks mä aina menetin.

No varmasti päihteidenkäyttö.

Alkoholi oli tosi vahva tekijä siinä.

Päihdeongelma kun on ollu ihan vakava, ni sitä kun on ajautunu siihen päihteiden maailmaan, ni hällä välii millään. Ei hoida asioita.

Rahat käytettiin päihteisiin eikä vuokranmaksuun, joka aiheutti asunnon menettämisiä.

Rahatilanne nyt oli sellain et kerran kuukaudessa yhtenä päivänä oli aina rahat, tai no kahtena päivänä kuukaudessa rahaa. Kaikki meni aina kurkusta tai hihaa.

Päihteidenkäytöllä oli ollut vaikutusta myös ystäväpiiriin, etenkin niissä tapauksissa, joissa tutkimukseen osallistunut henkilö oli lopettanut päihteiden käytön. Nyt nuori välttää tilanteita, joissa todennäköisesti kohtaisi vanhan ystäväpiirinsä. Myös muiden ongelmien kerrotaan kadonneen päihteiden käytön lopettamisen myötä.

Kolme vuotta käyttänyt päivittäin, niin tottakai siin on sellai houkutus. Mielummin mä vältän niitä tilanteita.

Kun lopetti päihteiden käytön, muutkin ongelmat menivät pois.

Puolella haastatelluista on ollut **häiriökäyttäytymistä**. Häiriökäyttäytymistä oli joko asunnossa asujien toimesta tai sinne kutsuttujen vieraiden aiheuttamana. Se ilmeni riitelynä, tavaroiden paiskomisena, kovan melun aiheuttamisena sekä yleisenä järjestyssääntöjen rikkomisena. Pahimmassa tapauksessa asunto tuhoittiin kokonaan ystävien toimesta. Näistä kaikista seurasi asunnon menettäminen.

Mitä nyt kännissä meuhkaamista ja tietysti mitä nyt ollaa riideltä. Sitte tavaroitten paiskomista ja ovien rikkomista sun muuta.

Yks kerta meille tultii sorkkaraudalla sisää ja on puukotettukki yht tuttuu mejän asunnossa.

Myös asuinympäristöllä ja naapureilla oli merkitystä asunnottomuuteen. Tutkimukseen osallistunut nuori kertoi asuneensa puolionsa kanssa talossa, johon oli kerääntynyt sellaisia asukkaita, että järjestyshäiriöt olivat hyvin yleisiä. Poliisi vieraili joka viikonloppu keskimäärin kaksi kertaa talossa.

Me asuttiin kerrostalossa, jossa kaikki oli vähän sellast

porukkaa, et saattaa tulla häiriö.

Päihteidenkäyttö ja häiriökäyttäytyminen olivat johtaneet yhden tutkimukseen osallistuneen nuoren kohdalla asunnon menetykseen. Asunnossa oli ollut toistuvasti paljon ihmisiä ja melua.

Sehän oli ihan älytöntä se mun eläminen. Siellä (asunnossa) vaan ramppas ihmisiä ja oli metakkaa.

Yhdenmukaista kaikissa tapauksissa, joihin liittyy häiriökäyttäytymistä, oli se, että asuntoihin oli majoitettu ylimääräisiä ihmisiä tai siellä kävi vierailemassa paljon ihmisiä, joista syntyi paljon melua.

Majotettiin porukkaa, joka ei osannu käyttäytyä eikä itekkää käyttäytyä ihan asiallisesti. Sit saatiin häätö.

Häätöjen aiheuttajina on voinut olla useampia eri tekijöitä. Häädön on voinut aiheuttaa oma tai puolison toiminta, johon on ollut syynä alkoholi tai muut päihteet. Asunto on voitu menettää myös vuokratien vuoksi.

Kaks häätöä ja niist toinen oli vuokratien takia.

Myös kaverin tai vanhemman toiminta on voinut aiheuttaa häädön.

Mä muutin omaa asuntoo kaverin kanssa. Sielt tuli häätö ku siel pidettii pikku synttäribileet kaverille ja siel meni porukka hajottaa paikkoja.

Ku mä asuin äidin luona ni se ei maksanu vuokria yli puolee vuotee. Sielt tuli häätö.

Häätöjä oli tutkimukseen osallistuneilla nuorilla ollut kuudella kymmenestä. Syitä häätöihin oli kolmen henkilön kohdalla vuokra- tai takuuvuokratien. Kolmella muulla henkilöllä häädön syynä olivat häiriökäyttäytyminen, alkoholi sekä asunnon hajottaminen.

Tutkimuksen mukaan **luottotiedot** ovat myös yksi nuorten asunnottomuuteen vaikuttava tekijä. Luottotietojen menettäminen vaikeuttaa asunnon saantia ja vahvistaa siten asunnottomuutta. Tutkimukseen osallistuneista kymmenestä nuoresta kuudella luottotiedot olivat menneet, kahdella luottotiedot olivat kunnossa ja kahden kohdalla asia ei selvinnyt haastattelun aikana. Yksi

tutkimukseen osallistuneista nuorista oli menettänyt luottotietonsa auttaessaan vanhempansa pitämään asuntoa, jossa he asuivat yhdessä.

Ne meni, ku mä yritin sit äidin kämppää pitää silloin ku mä asuin siin.

Asunnon vuokraaminen on vaikeaa, jos luottotiedot eivät ole kunnossa. Suurin osa vuokranantajista tarkastavat luottotiedot vuokrasopimuksen tekemisen yhteydessä. Vaikka asunnonhakija hoitaisikin asumiseen liittyvät asiansa mallikkaasti, voi maksuhäiriömerkinnän vuoksi olla vaikea saada vuokra-asuntoa.

Mä oon aina asumisen puolesta ollu tosi kunnolla. Vaik mulla on luottotiedot menny, ei oo mitään varotuksii tullu ikinä, ei häättöjä, eikä oo jääny vuokrat kertaakaan maksamatta. Ei sellasii asiot kuitenkaa katota, kun ettii uutta asuntoa. Jos on luottotiedot menny, niin ei sitä yksinkertaisesti tunnu saavan.

Se luottotiedottomuus tuntu tosi vaikeelta.

Tutkimukseen osallistuneilla nuorilla pikavipit ja niistä seurannut velkakierre oli ollut yksi syy luottotietojen menetykseen. Pikavippien myöntäminen pitäisi tehdä huomattavasti vaikeammaksi, jotta nuoret eivät pääsisi velkaantumaan niitä ottaessaan.

Otin pikavippii sitä varten, et me saatais pitää se kämppä.

Tutkimustulosten perusteella muita nuorten asunnottomuuteen johtaneita tekijöitä ovat vuokratakuut, raha-asiat ja elämänhallinta, asunnon hankinta, asunnon irtisanominen sekä vuokratästit.

Sosiaalitoimen myöntämää **vuokratakuuta** pidettiin hyvin tärkeänä tukitoimena tukemaan nuorten asunnon saantia. Monesti nuorelle se saattoi olla ainoa vaihtoehto saada asunto ja päästä pois kadulta. Jos tulona on työmarkkinatuki ja toimeentulotuki, niin vakuuksien itse maksaminen voi olla mahdotonta. Joskus myös muunlainen kyvyttömyys hoitaa asioita voi vaikuttaa asunnon saamiseen.

Yhen kerran mejän piti ite maksaa takuuvuokra. Jäi kolmesataa maksamatta ja luvattii sit myöhemmin maksaa se mut, mejät sit heitettii pihalle siitä.

Jossain tapauksissa sosiaalityöntekijä ei ollut myöntänyt vakuuksia aiempien häätöjen vuoksi.

Sossun kaa nyt oli mitä oli. Ku tuli niit häätöjä, ni meni vähän sukset ristiin, ku ei enää sit saanukaa maksusitoumusta takuuvuokraa.

Haastateltavien **taloudellinen tilanne** aiheutti ongelmia siinä suhteessa, että saadut rahat käytettiin muuhun tarkoitukseen kuin ne oli tarkoitettu. Vuokraan tarkoitettuja rahoja ei käytetty asumiskulujen maksamiseen vaan useimmiten rahat menivät päihteisiin.

Rahatilanne nyt oli sellain et kerran kuukaudessa yhtenä päivänä aina oli rahat, tai no kahtena päivänä kuukaudessa rahaa. Kaikki meni aina kurkusta tai hihaa.

Myös pienet tulot vaikuttivat siihen, etteivät rahat riittäneet ylimääräisten kulujen, esimerkiksi takuuvuokran, kattamiseen. Toimeentulotuen asiakkuudessa oli kahdeksan kymmenestä tutkimukseen osallistuneesta.

Saan sitä Kelan työmarkkinatukea anoa 519 euroa kuussa, mutta ei se riitä jos siitä maksetaan niitä takuuvuokria.

Tutkimuksen mukaan monilla nuorilla oli **elämänhallinnan** ongelmia esimerkiksi arkisten asioiden hoitamisessa.

Tällä hetkellä kukaan ei oo potkimassa mua menemään hoitamaan asioita. Ehkä se on se suurin, että virastoasiat sun muut sais hoidettua ajallaan.

Yksi tutkimukseen osallistunut nuori oli sitä mieltä, että jos hän olisi pystynyt turvaamaan asumisensa ja järjestämään asiansa ennen eroa ja kotoa pois lähtöä, olisi se ehkäissyt asunnottomuuden hänen kohdallaan.

Jos ne kaikki ois periaattees ollu jotenki valmiina jo ennen ku olis lähteny pois vanhasta kodista, ni sitte se ois tietenki ollu paljo selvempää ettei ois ollu tätä väliasumista.

Asunnon hankkiminen on vaikeaa vuokranantajien asettamien kriteerien vuoksi. Muun muassa maksuhäiriömerkintä aiheuttaa ongelmia asunnon saamisen suhteen. Myös vuokrataso, varsinkin yksityisellä puolella, on korkea. Edullisia vuokra-asuntoja nuorille ei ole riittävästi saatavilla. Asunnon hankinnan koettiin olevan vaikeaa asunnottomana, vaikka olisi moitteeton asumishistoria.

Vuokra-asunnot ovat tajuttoman kalliita. Vois olla nuorille enemmän halvempia asuntoja.

Asunnon saaminen ehkä on se kaikist hankalin asia. Tietenkin noi yksityiset valitsee nyt miten valitsee et niilläki on kaikilla omat kriteerinsä. Ei ne ota ihan mitä tahansa.

Yhden tutkimukseen osallistuneen nuoren asunnottomuus johtui **omaehtoisesta vuokrasopimuksen irtisanomisesta**. Nuori päätyi irtisanomaan asuntonsa vuokratason ollessa liian korkea sijaintiin nähden. Asunnon vuokra oli noussut ja hänen oli tarkoitus muuttaa pois Lahdesta tulevana kesänä. Ajatuksena oli siirtää kirjat poste restanteen ja muuttaa poikaystävän luokse asumaan. Nuori oli toimentulotuen piirissä ja sosiaalitoimesta vaadittiin selvitys oleskeluosoitteesta. Poikaystävän asunnossa ei saanut olla vuokralaisia, joten nuori muutti äitinsä luokse asumaan.

Irtisanoin asunnon itte. Se oli mun oma päätös. Mä asuin vuokrakämpässä, yksiössä, joka oli mun mielestä alun perin jo aika kallis siihen nähden, et missä se on.

Mä aattelin, et mä yritän päästä vähän helpommalla kun on tarkoitus muuttaa ens kesänä pois Lahesta. Et täs ei niinku tartteis uutta kämppää hommata tähän väliin.

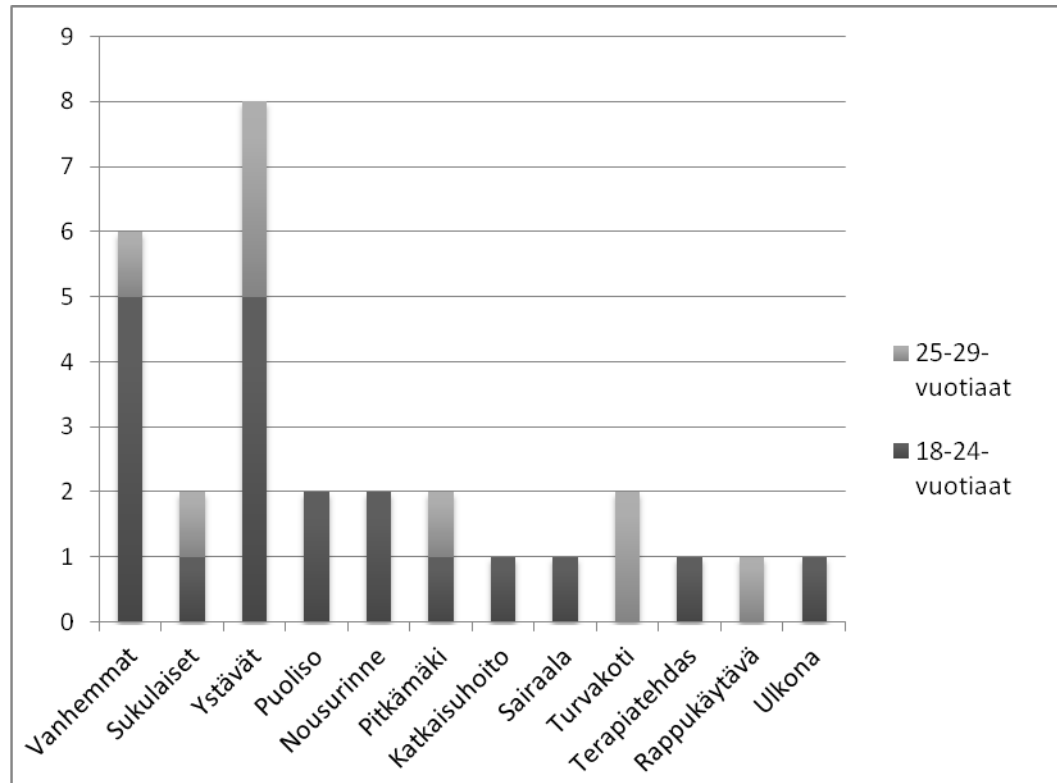
Yhdellä tutkimukseen osallistuneella nuorella oli **vuokrarästejä** aiemmasta asunnosta vielä maksamatta. Kahdella muulla nuorella oli joskus aiemmin ollut vuokrarästejä.

Mul on yhestä asunnost vuokrarästi.

6.2 Nuorten asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat ja tavaroiden säilytys

Asunnottomuuden aikana nuoret oleskelivat useimmiten seurustelukumppanin, vanhempien, isovanhempien, sisarusten, ystävien ja tuttavien luona (kuvio 3). Yksi tutkimukseen osallistunut nuori kertoi, että asunnottomuuden aikana hän joutui yöpaikkaa etsiessään sellaisten ihmisten kanssa tekemisiin, joiden kanssa ei normaalisti haluaisi olla missään tekemisissä.

Mä en oo sillee tavallaa koskaan joutunu ihan oikeesti kadulla nukkumaan et mul on ollu niinku koti ja porukoihin on sillee ehkä vähän liikaaki voinu tukeutua.

KUVIO 3. Asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat (N=10)

Tutkimustulosten mukaan vanhempien luona oli asunnottomuuden aikana yöpynyt 18–24-vuotiaiden ryhmästä viisi henkilöä ja 25–29-vuotiaiden ryhmästä vain yksi henkilö. Ystävien luona oli yöpynyt 18–24-vuotiaiden ryhmästä viisi henkilöä ja 25–29-vuotiaiden ryhmästä kolme henkilöä. Eri laitoksissa (Nousurinne, Pitkämäki, katkaisuhuolto, sairaala, turvakoti, Terapiatehdas) 18–24-vuotiaita oli yöpynyt kuusi henkilöä ja 25–29-vuotiaita kolme henkilöä. Turvakotiin oli hakeuduttu muusta syystä kuin asunnottomuudesta. Sukulaisten ja puolison luona oli yöpynyt 18–24-vuotiaista kolme henkilöä ja yksi 25–29-vuotias henkilö. Vain yksi nuori 18 – 24 vuotiaiden henkilöiden ryhmästä kertoi joutuneensa viettämään yhden yön ulkona. Rappukäytävässä oli joutunut viettämään yön 25–29-vuotiaiden henkilöiden ryhmästä yksi henkilö.

Lähinnä kavereilla ja sit mä oon ollu siel mun miehen luona.

Tosi monella frendillä ollu. Neljällä, viidellä eri frendillä. Niistä kolme on asunu mun luona. Se on ollu aika helppoo tai niinku sillee varmaan kaikki mun kaverit on ollu joskus asunnottomia, vähän vaihtuu aina silleen kuka asuu kenenkin luona.

Mul on aina kuitekii ollu semmonen paikka niiku, et mä oon voinu ees vähänkii tuntea, et mä oon ollu siellä kotonani. Jonkuu kuukauden mä oon ollu siellä ja pari kuukautta sit on menny porukoilla ja sit niiku taas jonnekkii.

Yksi tutkimukseen osallistuneista kertoi joutuneensa esittämään suhteessa olevaa, jotta sai oleskella miehen asunnossa asunnottomuutensa aikana.

Ihan alun perin menin yhen miehen luokse ja piti tavallaan esittää olevansa jossain suhteessa, et sai olla siin asunnossa. Ja sit mä löysin ton miehen kenen kaa mä nyt sit ihan vakavasti seurustelen ja mummolassa oon ollu ja muutaman kaverin ja ei oo ollu kun yhen kerran semmonen, et jouduin olemaan koko yön ulkona.

Yksi vastaajista kertoi saaneensa majoilla ystävänsä luona, kunhan oli siivoillut asuntoa ja ostanut sinne ruokaa. Toinen tutkimukseen osallistunut nuori kertoi asuneensa hetken ystävien ja vanhempiensa luona, mutta tullut heitetyksi molempien luota lopulta ulos. Jos muuta majoipaikkaa ei ollut löytynyt, hän oli mennyt yöksi Nousurinteelle. Yksi haastatelluista kertoi, että henkilöitä, joiden luona hän majoili asunnottomuuden aikana, yhdisti huumausaineiden käyttö.

Tutkimukseen haastateltujen nuorten tavaroiden säilytys oli järjestetty tilanteesta riippuen eri tavoin. Jos henkilöllä ei ollut paljoa omaisuutta, hän kuljetti sitä mukanaan.

Mulla ei oo itellä kun vaatteet, läppäri ja kaikki tälläset. Ne oli tosi helppoo liikuttaa messiin.

Myös ystävien ja vanhempien luona säilytettiin tavaroita asunnottomuuden aikana. Ongelmaksi muodostui se, että vaikka asunnoton joissain tapauksissa sai muut tavaransa pidempiaikaiseen säilytykseen, hänellä ei ollut paikkaa, minne olisi vienyt tai missä olisi säilyttänyt päivittäin tarvitsemiaan tavaroita.

Mun tavarat oli koko ajan meijän porukoilla, mut kun mä en saanut mennä sinne. Ne sano, et me laitetaan nää tonne

ulkovarastoon, sä voit mennä sieltä hakeen ne. Ei mulla ollut mitään mihin mä olisin hakenut ne.

Yhdellä tutkimukseen osallistuneella nuorella tavarat olivat varastoituna maksullisessa varastossa, josta sosiaalitoimi maksoi tietyn ajan vuokran. Ongelmana oli, sopimuksen päätyminen joulukuun lopussa eikä hänellä ei ollut paikkaa minne tavarat viedä, koska hän oli vailla vakinaista asuntoa. Hän majaili poikaystävänsä tukiasunnolla, jossa hänellä ei ollut lupaa oleskella. Tavaroita ei voinut myöskään viedä sinne. Asunnottomuuden aikana tavaroiden varastointi ja säilyminen aiheuttivat monelle suurta huolta.

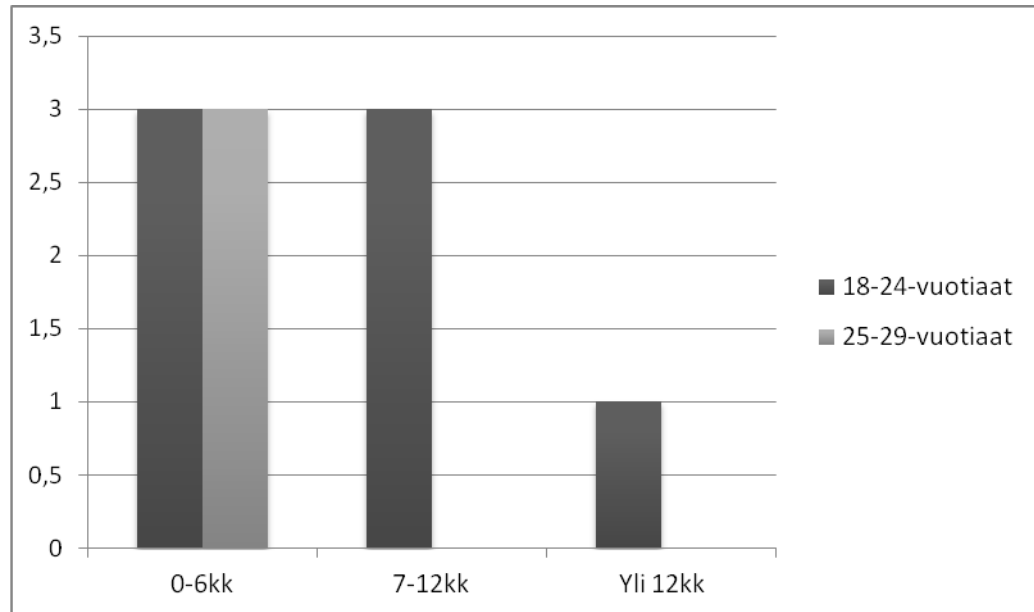
Ne (tavarat) on sellasen työpajan varastolla. Sielläkin on sellanen sääntö, et sossu maksaa vaan puol vuotta niille tavaroille varastoa ja se loppuu nyt joulukuussa, mut sossu ei suostu kuljettaa niitä tai et se ei sovi niille.

6.3 Asunnottomuutta kokeneiden nuorten kuvauksia asunnottomuudesta

Asunnottomuuden kesto (kuvio 4) vaihteli 18 – 24-vuotiaiden ikäryhmässä yhdestä kuukaudesta 2,5 vuoteen. 25 – 29-vuotiaiden ikäryhmässä asunnottomuuden kesto vaihteli yhdestä kuuteen kuukauteen. Molemmissa ikäryhmissä yksi haastateltava oli ollut asunnoton kaksi kertaa kun taas muiden haastateltujen kohdalla asunnottomuus oli kertaluontoista.

Tää on ensimmäinen pätkä, melkein kohta kuukauden.

Joku kaks ja puol vuotta.

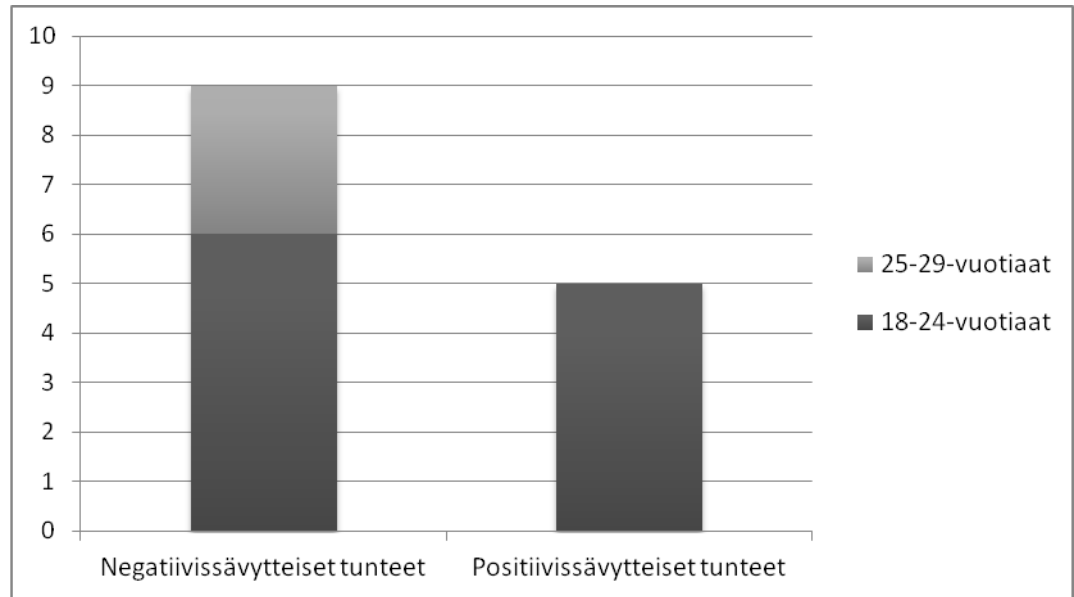
KUVIO 4. Asunnottomuuden kesto ikäryhmittäin (N=10)

Asunnottomuus oli herättänyt haastateltavissa nuorissa paljon tunteita, joiden avulla he kuvasivat kokemustaan asunnottomuudesta. Tunteiden jakaminen yksiselitteisesti negatiivisiin ja positiivisiin tunteisiin on vaikeaa. Monilla tunteilla on kuitenkin negatiivis- tai positiivissävytteinen vivahde. Tutkimustuloksissa tunteet on jaoteltu negatiivis- ja positiivissävytteisiin tunteisiin niiden asiayhteyksien perusteella (kuvio 5). Negatiivissävytteisiksi tunteiksi katsottiin pelko, ahdistus, stressi, häpeä ja masentuneisuus. Positiivissävytteisiksi tunteiksi katsottiin puolestaan kiitollisuus, toiveikkuus, helppous ja mielekkyys.

Yhtä selviytymistä päivästä toiseen.

Ku joutuu jokaselt kaverilt kysyä et hei, voinks mä tulla teille yöks ku mul ei oo mitään paikkaa, ni se on ihan kamalaa. Pitää miettiä et mis mä pääsen pesee pyykit, mihin mä pääsen suihkuu ja kaikki nää, et se on jotain niin kamalaa.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat kokeneet monenlaisia tunteita asunnottomuutensa aikana. Suurin osa näistä tunteista oli negatiivissävytteisiä, mutta myös positiivissävytteisiä tunteita joillakin tutkimukseen osallistuneista nuorista oli hetkittäin ollut. Seuraavassa kuviossa on kuvattu ikäryhmittäin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden nuorten asunnottomuuden aikana koetut negatiivissävytteiset ja positiivissävytteiset tunteet.

KUVIO 5. Nuorten kokemat negatiivissävytteiset ja positiivissävytteiset tunteet asunnottomuuden aikana ikäryhmittäin (N=10)

Tutkimustuloksien perusteella voidaan todeta, että tutkimukseen osallistuneet 25–29-vuotiaat nuoret kokivat asunnottomuuden aikana vain negatiivissävytteisiä tunteita. Yksikään ikäryhmään kuuluvista nuorista ei maininnut haastattelussa asunnottomuuden herättäneen positiivissävytteisiä tunteita. Kuitenkin tutkimukseen osallistuneista 18–24-vuotiaista nuorista suurin osa oli kokenut myös positiivissävytteisiä tunteita asunnottomuuden aikana. Tutkimukseen osallistuneista nuorista puolet olivat kokeneet positiivissävytteisiä tunteita asunnottomuutensa aikana.

Negatiivissävytteisiä tunteita on tutkimustuloksissa ilmaistu monimuotoisesti. Negatiivissävytteisiä tunteita käsittelevät alakategoriat on yhdistetty yhdeksi suuremmaksi kategoriaksi – *negatiivissävytteiset tunteet*. Tutkimustulosten mukaan negatiivissävytteiset tunteet liittyivät usein oleskelu- ja yöpaikan löytämiseen, omaisuuden säilymiseen, avun löytämättömyyteen, palveluiden käytön vaikeuteen sekä tyytymättömyyteen itseä kohtaan. Alla on esitetty tutkimukseen osallistuneiden nuorten kuvaamia negatiivissävytteisiä tunteita asunnottomuuden aikana.

Mun mielestä se oli ihan hirveetä. Se on tosi kuluttavaa olla jonkuu toisen nurkissa.

Itsetuntohan siinä menee. On niin epäonnistunu olo, et miten näin on päässy käymään.

Mul oli aika avuton olo.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista kertoi asunnottomuuden luoneen heissä negatiivissävyytteisiä tunteita. Tutkimustulosten perusteella hallitsevimmiiksi tunteiksi nousivat pelko, stressi ja ahdistus. Pelko liittyi useimmissa tapauksissa omaan selviytymiseen sekä yöpaikan löytämiseen. Tutkimustulosten mukaan samoista syistä johtui myös asunnottomuuden aikana koettu stressi.

Joutuu joka päivä pelkäämää, et entä jos mä en saakkaa yöpaikkaa.

Joka päivä joutuu soittlemaan kaikille, pääsenks mä teille yöks. Sitten se menee johonkin yöhön ja sitten pitää mennä Nourinteelle. Onhan se tosi stressaavaa.

Myös ahdistus liittyi vahvasti oleskelupaikan löytämiseen. Osa tutkimukseen osallistuneista nuorista kokivat ahdistusta myös omaisuudestaan ja sen säilymisestä.

Se oli tosi ahdistavaa kun piti kävellä joka päivä joku 20 kilometriä yhteensä ympäri kaupunkia. Ei ollut mitään paikkaa minne mennä.

Alkuun oli vähän ahdistavaa. Ensinnäkin, mulla oli jäännys vaan sellanen muovipussi mukaa, missä oli muutamat puhtaat alkkarit ja sukat, vähän jotain meikkiä ja shampoota, nii sit piti samois vaatteis kulkee. En mä pystyny missää pitään mun vaatteita tai mitään kosmetiikkaa mukana. Tai missään tietys paikkaa.

Ei oo omaa kotia ja joutuu olee jossai iha vieraisa paikoissa ja tavarat on eri paikois ja sillee. Osaa ei saa ees takasin.

Tutkimustulosten mukaan häpeää tuottivat oleskelu läheisten luona sekä kokemus siitä, että nuoren oleskelu läheisten luona aiheutti vaivaa.

Ja sit se häpeän tunne siinä, että ku loisii toisten nurkis.

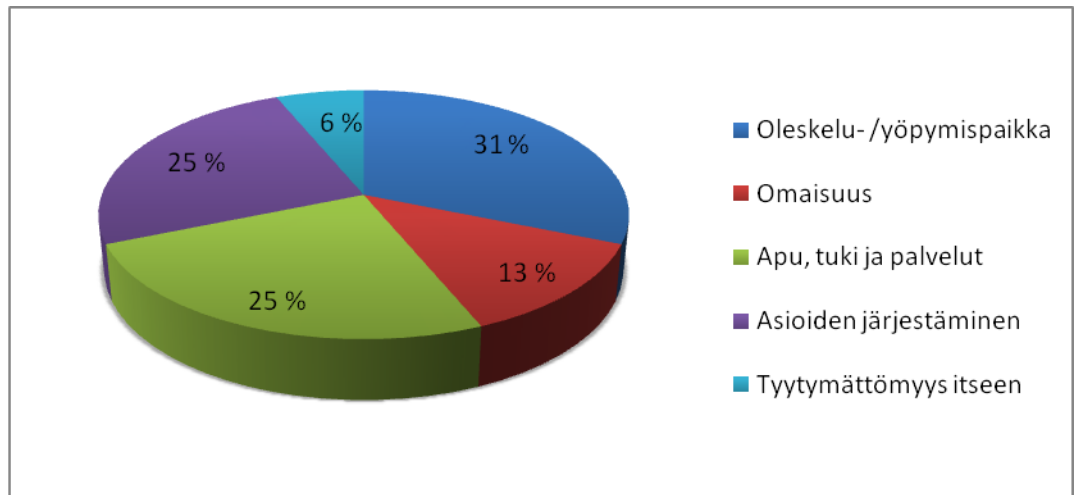
Kylhän ne aina valitteli, mut silti sai olla.

Tutkimuksen perusteella asunnottomuus voi johtaa nuoren masentuneisuuteen sekä huonoon itsetuntoon. Nämä puolestaan lisäsivät joidenkin tutkimukseen osallistuneiden nuorten päihteenkäyttöä asunnottomuuden aikana.

Tietystihän mä olin todella masentunu ja sellai, että piti vaa aina saada se pää sekasin, että selvis päivästä toisee. Että ei sitä selvänä ois kestäny millää.

Myös palveluiden käytön hankaluus aiheutti negatiivissävyytteisiä tunteita joidenkin nuorten kohdalla.

Oikeestaan mua vaan ärsytti se, et miten hankalaks se tehtiin, et jos oikeesti oot asunnoton ni pitää kaikki ilmottaa niin tarkkaan. Et jos en ois voinu olla siin poikaystävällä, et pitäis mieltii mis on ja sit kysellä vuokranantajien allekirjoituksia papereihin. Turhauttavan oloista toimintaa.

KUVIO 6. Nuorten asunnottomuuden aikana kokemiin negatiivissävyytteisiin tunteisiin vaikuttaneet tekijät (N=10)

Suurin osa koetuista negatiivissävyytteisistä tunteista liittyi apuun, tukeen ja palveluihin (kuvio 6). Moni nuori koki stressiä, huolta ja ahdistusta siitä, etteivät he löytäneet yöymispaikkaa itselleen tai sen etsiminen ja saaminen oli vaikeaa. Häpeää koettiin muun muassa toisten nurkissa oleskelusta. Palvelujen käytön vaikeudet lisäsivät nuorten ärtymystä asunnottomuuden aikana. Huolta aiheutti myös oman tilanteen kehittyminen; tuleeko tilanne muuttumaan paremmaksi vai huonommaksi, ja millä keinoin tilanteeseen pystyy vaikuttamaan. Huolta kannettiin omaisuuden säilymisestä turvassa ja siitä, missä tavaroita voitiin

säilyttää. Usein itseä syyllistettiin omasta tilanteesta, joka puolestaan aiheutti itsetunnon laskemista sekä muiden negatiivissävytteisten tunteiden ilmenemistä.

Myös **positiivissävytteisiä tunteita** oli tutkimustuloksissa ilmaistu monimuotoisesti. Positiivissävytteisiä tunteita käsittelevät alakategoriat on yhdistetty yhdeksi suuremmaksi kategoriaksi – *positiivissävytteiset tunteet*. Puolet tutkimukseen osallistuneista nuorista olivat kokeneet asunnottomuutensa aikana myös positiivissävytteisiä tunteita. Niitä olivat kokeneet vain 18–24-vuotiaat tutkimukseen osallistuneet nuoret. Yksikään 25–29-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvista nuorista ei haastattelussa kertonut kokeneensa positiivissävytteisiä tunteita asunnottomuuden aikana. Tutkimustuloksien mukaan positiivissävytteiset tunteet liittyivät usein avun saamiseen ja oman tilanteen hallintaan. Alla on esitetty tutkimukseen osallistuneiden nuorten kuvaamia positiivissävytteisiä tunteita asunnottomuuden aikana. Tutkimustulosten mukaan suurin osa positiivissävytteisiä tunteita kokeneista nuorista olivat kiitollisia auttajilleen majoituspaikasta sekä muusta avusta ja tuesta. Auttajatahoina toimivat usein omat vanhemmat sekä ystävät.

Ja kyl siin tuli sit kiitollisuutta ku kaverit autto.

Jos mun vanhempii ei ois, ni ois kyl tilanne ollu ihan toinen.

Osa tutkimukseen osallistuneista nuorista koki myös toiveikkuutta omassa tilanteessaan. Uskottiin, että tilanteessa käy loppujen lopuksi hyvin ja luotettiin omaan pärjäämiseen kaikkien vaikeuksien keskellä.

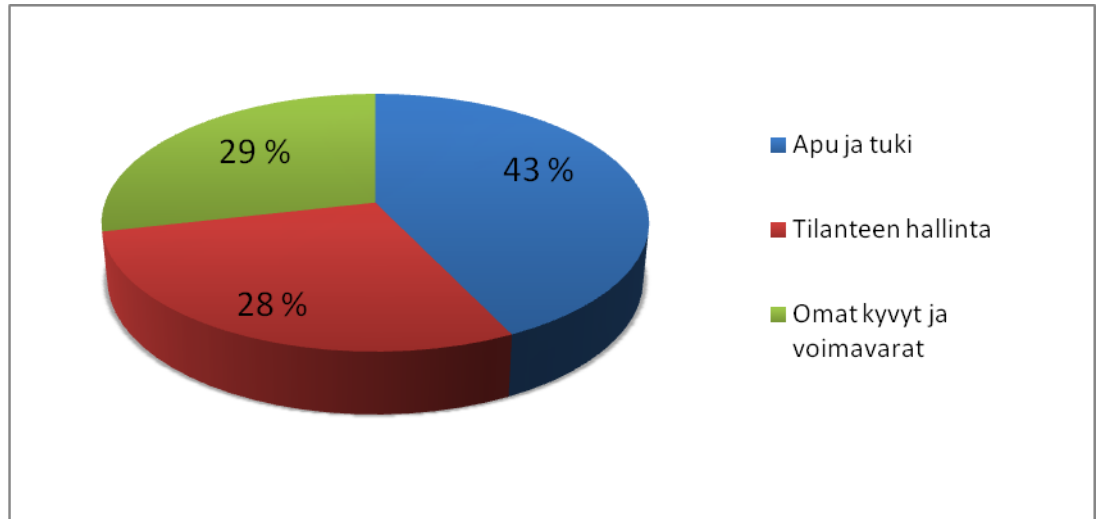
Onneks mä oon sellain ihminen, että en lannistu niin helposti. Että mä oon ehkä meistä enemmän se semmonen tukipilari, joka on sellanen, että kyllä kaikki niiku järjesty, et ihan rauhas vaan.

Tutkimustulosten perusteella asunnottomuuden voi kokea helppona ja mielekkäänä kun se perustuu vapaaehtoisuuteen. Tämä edellyttää kuitenkin oman tilanteen hallintaa.

Mä oon omasta mielestäni päässy aika helpolla vielä sen takia, että alkuun kun oli asunnoton, oli tosi paljon kavereita. Vapaaehtoisesti asui vaan kavereilla niinku silleen, en jaksaa ees ettiä omaa asuntoa. Olin muijan kaa asunu tosi pitkään, pari

vuotta yhdessä. Välit tulehtu ja sen jälkeen olin taas periaatteessa niinku omasta halusta asunnoton.

Kavereilla voin asua ihan mielellään. Siin oma läppäri vieres, sohval pystyy olee kavereitten kaa, niin ei se oo ollut mikään ongelma.

KUVIO 7. Nuorten asunnottomuuden aikana kokemiin positiivissävytteisiin tunteisiin vaikuttaneet tekijät (N=10)

Suurin osa koetuista positiivissävytteisistä tunteista liittyi läheisten antamaan apuun ja tukeen (kuvio 7). Nuoret olivat kiitollisia yöpymis- ja oleskelupaikasta sekä saamastaan muusta tuesta ja avusta asunnottomuuden aikana. Myös omat kyvyt ja voimavarat lisäsivät positiivissävytteisiä tunteita asunnottomuuden aikana. Positiivissävytteiset kokemukset olivat yleisempiä kuin negatiivissävytteiset kokemukset silloin, kun asunnottomuus perustui vapaaehtoisuuteen. Tällöin asunnottomuus tuntui helpolta ja mielekkäältä.

Haastatteluhetkellä toinen turvakodilla asunut tutkimukseen osallistunut nuori oli kokenut **väkivallan uhkaa** parisuhteessaan puolisonsa toimesta. Puoliso oli uhkaillut hänen ystäviään, joiden luona hän oli asunut. Hänen piti muuttaa ystäviensä luota pois, koska ystävät alkoivat pelätä. Turvakodilta hän oli saanut apua ja tukea asunnon hankinnassa.

Se johtu siitä, miks mä oon tääl turvatalossaki, et se mun mies uhkaili välil niit mun ystäviä. Mä en voinu olla siel (kavereilla) ku ne pelkäs.

Muut tutkimukseen osallistuneet eivät maininneet kokeneensa henkilökohtaisesti väkivaltaa, joskin olivat yöpymispaikoissa nähneet väkivaltaa.

Tutkimuksen mukaan asunnottomuus voi ajaa nuoren **varastelemaan**. Varastelua esiintyi vain yhdellä kymmenestä tutkimukseen osallistuneista nuorista. Kyseisen nuoren kohdalla asunnottomuus oli johtanut varasteluun. Välillä varastelua esiintyi huvin vuoksi päihteiden vaikutuksen alaisena ja välillä siksi, ettei ollut rahaa ruokaan tai puhtaita vaatteita.

Välillä ku ei oo selvinpäin, sit se (varastelu) on niin kun huvin vuoks, sitten välillä sen takia et ei oo ruokaa, niin sit pitää pöllää ruokaa. Ja sit välillä joutunu puhtaita vaatteita, kun ei oo ollu mitään.

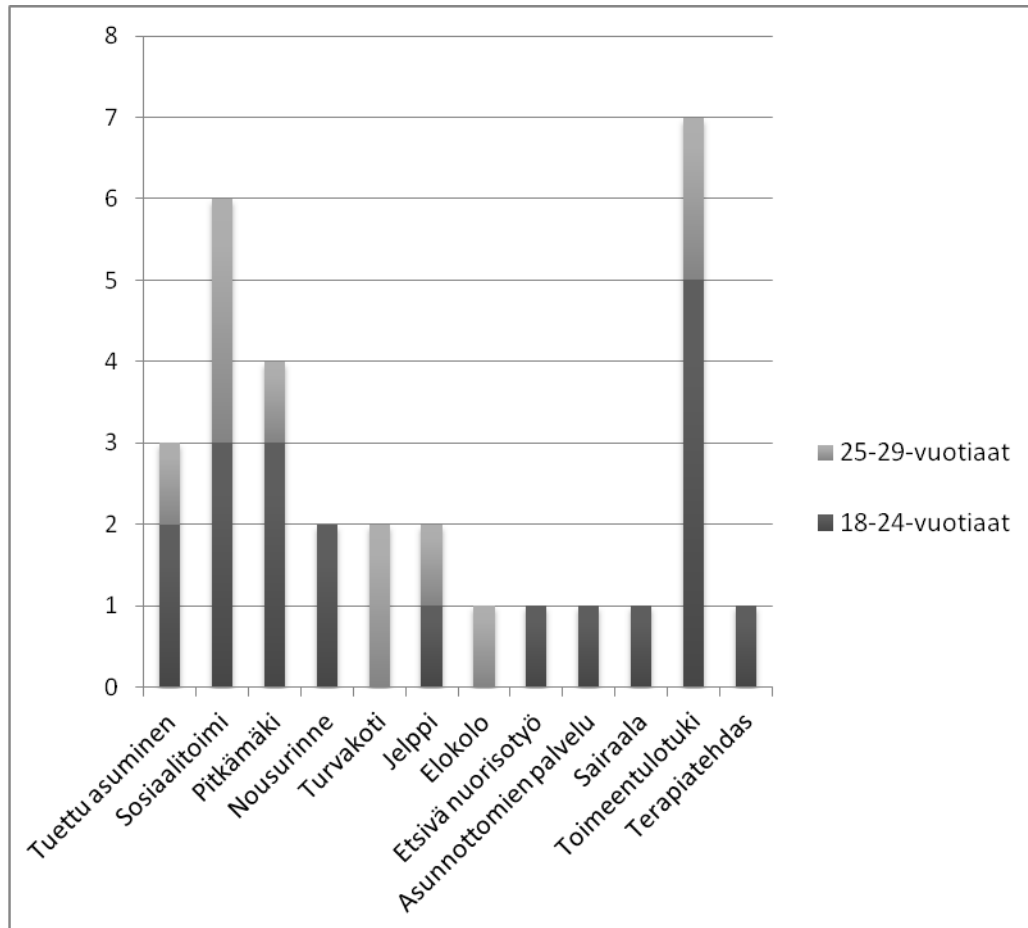
Mun kohdalla se johtaa päihteiden käyttöön ja sitten ehkä varasteluun, kun ei oo rahaa ruokaan sun muuhun.

6.4 Asunnottoman tuki ja palvelut

Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan avun löytäminen ei ollut aina itsestä ja omasta aktiivisuudesta kiinni. Nuorten mukaan palveluja tulee tuoda näkyvämmäksi ja lähemmäksi asunnottomia. Ohjausta muista palveluista asunnottomille suunnattuihin palveluihin tulee tehostaa.

No mä en oikeen tiä et, kylhän siin ois aika paljo apuu tarvinnu. Mä yritin saada sossua kiinni, ni kukaan ei ikinä vastannu sieltä. Sit mä yritin monest paikkaa käyä kysyy asuntoja, ni mistää ei saanu. Kukaa ei sillon auttanu, ku mä olin ekaa kertaa asunnoton.

Seuraavassa kuviossa (kuvio 8) on kuvattu ikäryhmittäin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden nuorten käyttämät palvelut asunnottomuuden aikana.

KUVIO 8. Nuorten käyttämät palvelut asunnottomuuden aikana (N=10)

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista oli saanut toimeentulotukea asunnottomuutensa aikana. Sosiaalitoimen palveluja olivat käyttäneet kaikki 25–29-vuotiaat ja alle puolet 18–24-vuotiaista.

Muita asunnottomuuden aikana vähemmän käytettyjä palveluja olivat tuettu asuminen, Pitkämäen kuntoutusyksikkö, Nousurinne ja terveysneuvontapiste Jelppi, joita olivat käyttäneet tutkimukseen osallistuneista nuorista alle puolet. Suurin osa edellä mainittuja palveluita käyttäneistä olivat 18–24-vuotiaita. Nousurinteen palveluja oli käyttänyt ainoastaan nuorempi ikäryhmä. Turvakotia oli käytetty asunnottomuuden aikana muista syistä kuin asunnottomuudesta johtuen.

Vähiten käytettyjä palveluja olivat sairaala, asunnottomien palvelu, Terapiatehdas, etsivä nuorisotyö sekä Elokolo, joista Elokoloa oli käyttänyt ainoastaan vanhempi

ikäryhmä. Muita edellä mainittuja palveluja oli käyttänyt ainoastaan nuorempi ikäryhmä.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista kertoi saaneensa apua ja tukea **läheisiltään** asunnottomuuden aikana. Läheisillä he tarkoittivat vanhempia, sisaruksia, sukulaisia, ystäviä ja seurustelukumppania. Läheisten antama apu oli pääasiassa asunnottoman majoittamista, ruoan tarjoamista sekä arkisten askareiden, kuten hygieniasta huolehtimisen, mahdollistamista. Läheisen omakohtainen kokemus asunnottomuudesta ja sen perusteella jaettu tieto oli auttanut tutkimukseen osallistuneita nuoria selviytymään asunnottomuuden aikaisista haasteista. Asunnottomat nuoret olivat saaneet myös jonkin verran taloudellista tukea läheisiltään.

Kaverit tukee tosi paljon ja vanhemmat on tosi sellasii, et toivoo kauheesti mulle hyvää ja auttaa mua kyl jos mä pysyn kuivil.

Se oli aina toisen taskuille sitte, et anna, anna, lainaa, lainaa.

Kaikilla asunnottomilla ei kuitenkaan ollut läheisiä, joihin olisi voinut tukeutua asunnottomuuden aikana. Syynä tähän oli muun muassa vanhemman oma ongelmallinen elämäntilanne sekä etäisyys sisaruksiin. Tällöin turvauduttiin ulkopuolisten tarjoamaan apuun.

No äiti on vieläki asunnoton, et se on ollu koht kaks vuotta vai onkohan täst ylikii jo ja sitte, no veli asuu Tampereella ni se ei oo kauheesti pystyny auttamaan.

Mun piti koko päivä mieltii, mitä mä nyt teen, mihin mä pääsen yöks etten mä jää taivasalle. Sit joutuu ole sellasten ihmisten kans tekemisis kenen kaa ei haluis. Et toki kaikki juopot ja narkkarit auttaa toisiaan, mut en mä haluis olla missään juoppo kämpässä. Et sit mä vähän niinku ajauduin sinne.

Sosiaalisen verkoston puuttuessa, asunnottomille tarkoitettujen palvelujen tärkeys korostui. Tutkimukseen osallistuneista asunnottomista neljä olivat asuneet tai asuivat haastatteluhetkellä **tukiasunnossa**. Tuettu asuminen koettiin erinomaiseksi palveluksi ja se on tuonut mukanaan myös muita hyödyllisiä palveluja. Tukiasunnon kunnolla ei koettu olevan väliä, kunhan asunnoton sai katon päänsä päälle.

En ees käynny kattoo tätä asuntoo, mä vaa niiku otin tän. Pääasia oli, etten joutunu taas asunnottomaks. Onhan tää viel kesken. Ku sais jostain voimii et sais tän ihan kunnon kodin näköseks.

Tutkimustulosten mukaan työntekijän vierailut säännöllisesti tukiasunnossa asuvan nuoren luona tukivat nuorta muun muassa asunnon pitämisessä sekä asumiseen liittyvien huolien ja vaikeuksien käsittelyssä.

No siis tällä hetkellähän tää on nyt niiku tuettua asumista. Nää (ohjaajat) käy viikottain tässä tai sillai miten meille nyt aina sopii. On paljon rauhottunu ku tietää et aina ne tulee, ja ovat mukavia, että voi aina jutella kaikkee.

Toimeentulotuki koettiin tärkeäksi asunnottomuuden aikana. Tutkimukseen osallistuneista seitsemän kertoi saaneensa toimeentulotukea asunnottomuutensa aikana, jolla he kattoivat omat kulunsa sekä kustansivat asumisensa tuttavien luona. Taloudellisia vaikeuksia kuitenkin esiintyi kun toimeentulotukena saadut rahat käytettiin pääsääntöisesti päihteisiin.

Olin asunnottomuuden aikana toimeentulotuen asiakas ja oon edelleen.

Siis kylhän mä asunnottomuuden aikana sain sen... Tai mä sain oikeestaa enemmän toimeentulotukee, ku silloin ku mul oli asunto.

Kyllähän sossu anto vuokrarahat, mut ne meni päihteisiin. Sen takia tuli niit vuokrarästejä.

Vuokravakuuden myöntäminen toimeentulotukena koettiin erittäin tärkeäksi asunnon hankinnan kannalta, koska asunnottomuuden aikana nuori ei saanut itse kerrytettyä riittävästi rahaa sen maksamiseen. Vuokravakuuden myöntäminen ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys vaan tutkimukseen osallistuneet kertoivat vuokravakuuden saamisen olleen vaikeaa.

Et kyl mä sit onneks sain sen vuokratakuun, mut kyl siin on aina välil jotain tappelu ollu.

Tutkimustulosten perusteella nousee vahvasti esiin **sosiaalitoimen** merkitys asunnottomuuden aikana. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista kertoi saaneensa tukea sosiaalitoimen palveluista. Sosiaalitoimesta saatiin muun muassa keskusteluapua, apua hakemusten täyttämiseen ja asunnonhankintaan sekä ohjattiin muiden palvelujen piiriin. Muiden palvelujen käyttö lisääntyi

sosiaalitoimen myötä. Tärkeäksi koettiin myös oman sosiaalityöntekijän paneutuminen asunnottoman tilanteeseen ja yhteydenpito. Yksi haastateltu piti tärkeänä sosiaalitoimistossa käydessään sitä, että hän tapaa hakemustaan käsittelevän henkilön. Palvelusuhde asiakkaan ja sosiaalitoimen työntekijän välillä koettiin tärkeäksi tekijäksi. Sosiaalityöntekijän tulisi olla perillä asiakkaan elämässä tapahtuvista asioista. Sosiaalitoimi, erityisesti asunnottomien palvelut, saivat positiivista palautetta.

No sossusta tietenkii.

No siis mun oma sossu on sellai auttavainen. Jos se on huolissaan, niin se soittaa et tuu tapaamaan, jutellaan asioista. Se on tosi perillä asioista, mitä mun elämässä tapahtuu kokoajan.

Yksi tutkimukseen osallistuneista nuorista kertoi, ettei käyttänyt asunnottomuutensa aikana sosiaalitoimen palveluja. Hän ei uskonut sosiaalitoimen voivan vaikuttaa hänen tilanteeseensa ratkaisevasti.

Tältä ei varmaan olis voinu välttyä sen takia, että tää johtu siitä, että me asuttiin vaimon kans samassa kämpässä ja oli aika tulehtuneet välit. Sit loppuajasta oli oma päätös, et mielummin on asunnottomana kavereilla kun se tulehtuu yhtään enempiä se juttu. Et en mä usko et mikään sossu tai mikään muu olis voinnu ikinä vaikuttaa millään tavalla.

Silloin oli viel se asunnottomien palvelu, onhan se vielä, mut nyt se on sossun yhteydessä. Siel oli hyvä palvelu, kaikkee positiivista vaan et ei mitään huonoo.

Aikuissosiaalityöhön kuuluva **asunnottomien palvelu** koettiin pääosin toimivaksi. Myös sen toimimattomuudesta oli joillakin kokemusta.

Tuntuu, et niiku tuol sossussaki on asunnottomille se oma puoli, mut sitte usein ihmiset menee vaa tekee sen toimeentulotukihakemuksen. Et siel ei kauheesti auteta niiku asuntoi sillee ettii.

Tutkimustuloksissa nousi esiin **Elokolo**. Elokolosta saatu tuki koettiin hyväksi ja voimauttavaksi. Sieltä asunnoton sai muun muassa ruokaa sekä vertaistukea entisiltä asunnottomilta, joka auttoi asunnotonta jaksamaan omassa tilanteessaan.

Siel toimii työntekijöinä näitä, jotka on entisiä asunnottomia ja päihteiden käyttäjiä. Se on sille tosi ihana kuunnella niitä, miten pohjalla ne on ja noussu sieltä. Siit saa voimaa.

Tutkimukseen osallistujat saivat terveysneuvontapiste **Jelpistä** muun muassa ruoka-apua sekä puhtaita neuloja huumeiden käyttämiseen. Kyseisestä palvelusta ei kuitenkaan saatu tukea varsinaisesti asunnottomuuteen.

Jelpissä mä oon käyny vaan syömässä ja vaihtamassa neuloja, mut emmä sieltä mitään apua ole saanut.

Etsivä nuorisotyö koettiin toimivaksi palveluksi, koska sen kautta oli mahdollista saada muun muassa asunto sekä työharjoittelupaikka. Työntekijät auttoivat myös raha-asoiden hoitamisessa sekä asuntoasioissa. Koulun rooli palveluihin ohjaajana osoittautui tärkeäksi.

Siis mä oon käyny etsiväs nuorisotyössä. Et sitä kauttahan ne sitte hoiti mulle tän asunnon. Ne on auttanu mua just raha-asioissa ja sit noi asuntoasiat ja sitte niitte avul mä pääsin toho kuntouttavaa työtoimintaa ja nyt mä oon työkokeilus sitte.

Koulu ilmotti etsivälle työlle ja sitte ne otti muhun yhteyttä.

Tukea ja apua asunnottomuuteen koettiin saatavan myös **turvakodilta**. Turvakoti tarjosi katon päälle, ruokaa sekä auttoi huonekalujen hankinnassa. Sieltä saatiin myös keskusteluapua sekä ohjausta palvelujen piiriin. Turvakoti ei kuitenkaan ole tarkoitettu varsinaisesti asunnottomien palveluksi vaan sinne hakeudutaan muista syistä.

Tääl turvakodissa mua on neuvottu, et miten mun kantsii tehdä ja sitte just haettu mua varten jotain näitä asuntoilmoituksia.

Tutkimustuloksien mukaan asunnottomuuden aikana käytettiin paljon **Pitkämäen kuntoutusyksikön** palveluja. Palvelun käyttö vahvisti osittain asunnottoman päihteiden käyttöä siten, että pyrittiin saamaan itsensä siihen kuntoon, että Pitkämäen kuntoutusyksikköön pääsi sisälle. Myös **Terapiatehtaan** palveluja käytettiin päihdeongelmien hoitamisessa.

Siel oli tosi hyvä olla. Aina yritettii mahollisimman nopeesti saada ittemme semmosee kunto, että päästää takasin.

Ei Pitkämäkeekää ihan noin vaa pääse, et pitää olla romukunnossa et sä pääset katkalle.

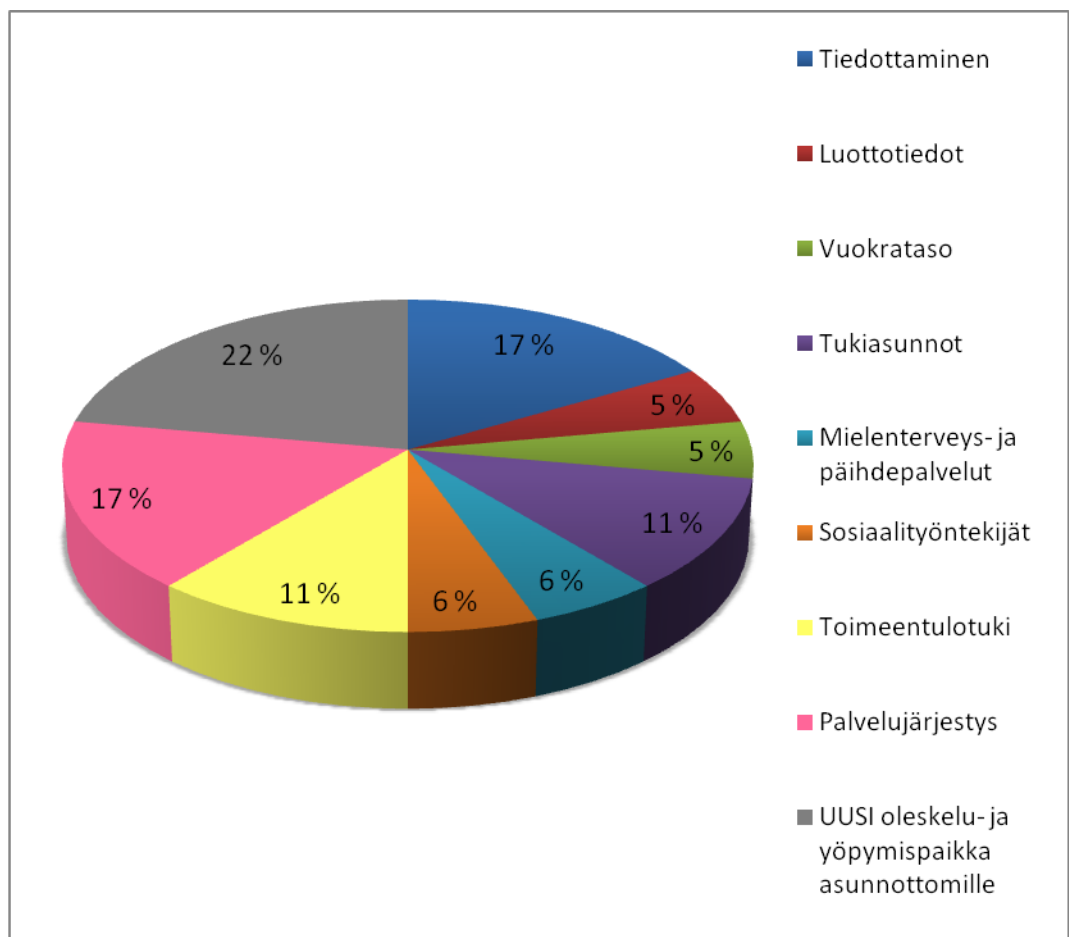
Osa tutkimukseen osallistuneista oli käyttänyt **Nousurinteen** palveluja. Nousurinteen kuivapuoli koettiin toimivaksi, mutta märkäpuoli huonoksi päihtyneiden ihmisten aiheuttamien häiriöiden vuoksi.

Se Nousurinne ei todellakaa oo mikää ihmisten paikka.

Ei siel märeällä puolel voi ihminen voi oikee olla. Siis se on jotain niin hirveetä se paikka.

6.5 Asunnottomuutta kokeneiden nuorten ajatuksia palvelujen kehittämisestä

Seuraavassa kuviossa (9) on koottu asunnottomien palvelujen kehittämisenkohteet. Tutkimustulosten mukaan suurin tarve oli jonkinlaisen ensisuojan perustamiselle.

KUVIO 9. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten ajatuksia kehittämisenkohteista (N=10)

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten mielestä yksi suurimmista kehityskohteista on palveluista tiedottaminen. Useilla nuorilla ei ollut asunnottomuutensa aikana tietoa siitä, mitä heidän tulee tilanteessaan tehdä ja mistä he saavat apua. Tietoa etsiessään he eivät löytäneet asunnottomille tarkoitettuja palveluja tai niitä oli vaikea löytää. Tutkimuksessa nousee tarve tuoda esiin enemmän ja näkyvämmiin tietoa asunnottomien palveluista. Tutkimukseen osallistuneiden mielestä tietoa tulee löytyä muun muassa sosiaalitoimistosta ja netistä riittävästi.

Ei ollu sellasta omaa paikkaa mihin mennä suojaa, että joutu sitte oikeesti kaivamaa niitä tietoja ite, että mihin pääsee yöks.

Pitäis olla enemmän selkeit tietoo jossai, et mistä asunnottomat saa apua. Jos sä joudut nuorena asunnottomaks, ei missään lue mitään siitä, että mihi pitää hakeutua sillon.

Kyl siit pitäis enemmän olla tietoo joko netissä tai muualla. Sosiaalitoimistossa pitäis olla ehkä enemmän tietoo.

Tutkimustuloksista nousi esiin myös ehdotus ilmaisen neuvontapisteen perustamisesta asunnottomille.

Vaik joku ilmanen neuvonta asunnottomille et mist ne pystyis auttaa jotenki.

Tutkimuksen mukaan sosiaalitoimen palveluissa on kehittämisen varaa. Tulosten perusteella sosiaalitoimeen kaivataan jonkinlaista kiireellisjärjestystä.

Työntekijöiden tulee auttaa asunnottomia heidän tilanteensa kiireellisyyden ja vakavuuden perusteella, eikä siinä järjestyksessä kun he ovat jääneet asunnottomiksi. Apua kaivataan enemmän myös asunnon etsimisessä.

Ei menis ihan järjestyksen mukaan, kuka on jäänyt milloinkin asunnottomaks.

Sinne pitäis niin laajentaa viel enemmän joku turvasysteemi ja niinku kiireellisjärjestyksessä sitte sinneki joku asuntojen metsästys.

Asunnottomille suunnatuissa palveluissa tulee ottaa huomioon lapsiperheiden etusija.

Pitäis olla joku etusija lapsiperheillä.

Osa tutkimukseen osallistuneista nuorista kokivat, että heidät, joilla katsotaan olevan kykyä hoitaa omat asiansa, jätetään palvelujen ulkopuolelle. Heidän uskotaan osaavan hoitaa itsenäisesti asiansa ilman apua ja tukea. Tällöin kyseisten asunnottomien on vaikea saada palveluja osakseen. Asunnottomia, jotka osaavat hoitaa asiansa, ei tulisi jättää palveluiden ulkopuolelle vaan tukea samalla tavalla kuin muitakin asunnottomia.

Niitäkin autettaisiin, kenellä on kyky hoitaa asiat, ettei niitä jätetä sitten sinne ulkopuolelle.

Tutkimustulosten mukaan toivottiin, että sosiaalitoimi ottaisi käyttöön takausmenettelyn, jolla asuminen voitaisiin taloudellisesti turvata maksamalla asumiskustannukset suoraan vuokranantajan tilille. Takausmenettelyn avulla asumiskustannukset tulevat maksetuiksi eikä vuokraan tarkoitettuja rahoja käytettä muihin menoihin, esimerkiksi päihteisiin.

Kun on sellassii vaikeesti asunnottomia, jotka on monta kertaa tyrinyt oman kämpän ja tälleen näin, niin sossulla vois olla joku takaus homma et se maksaa aina niitten vuokran, ettei se mee niitten tilille ollenkaan.

Tutkimuksessa nousi esiin asunnottomien nuorten kokemus siitä, että heidän sosiaalityöntekijänsä oli luovuttanut heidän suhteensa toistuvien vastoinkäymisten, esimerkiksi häätöjen, vuoksi. Sosiaalityöntekijöiden tulisi muistaa, että luovuttaminen ei edistä apua tarvitsevan asunnottoman tilannetta vaan voi pahentaa sitä siten, ettei asunnoton itsekään usko parempaan tulevaisuuteen. Sosiaalityöntekijöiden tulee kiinnittää huomiota suhtautumiseensa asunnotonta kohtaan, sillä se välittyy ja näkyy myös asunnottomalle itselleen.

Vaikka nyt menettäski asuntoja ni, ettei nyt sossu luovuttais kummiskaa siinä suhtees.

Sosiaalitoimen puolesta toivottiin napakampaa suhtautumista nuorten asioihin, ennen kuin häätö pääsee tapahtumaan, varsinkin jos taustalla on jo useampia häätöjä tai rästivuokria. Nuoria ei tulisi jättää selviämään itsekseen ongelmistaan. Ennaltaehkäisevälle työlle olisi tarvetta. Häätöjä tulisi pyrkiä estämään hyvissä ajoin, jo ennen kuin rästivuokria pääsee syntymään. Nuoret tarvitsisivat räätälöityä tukea asumiseen tarpeidensa mukaan, jossa puututtaisiin havaittuihin ongelmiin heti.

Sossun kaa nyt oli mitä oli. Ku tuli niit häätöjä ni meni vähän sukset ristiin, ku ei enää sit saanukkaa maksusitoumusta takuuvuokraa.

Tukiasunnon saaminen koettiin vaikeaksi. Tutkimustulokset kertovat, että osa tutkimukseen osallistuneista nuorista oli kokenut tarvitsevansa tukiasuntoa, mutta sosiaalityöntekijän olleen eri mieltä asian suhteen. Syyksi nähtiin omien asioiden mallikas hoitaminen, jonka vuoksi nuori ei sosiaalityöntekijän mielestä tarvinnut tukiasuntoa. Nuoret olivat sitä mieltä, että tukiasunnot annetaan ensisijaisesti päihde- ja mielenterveysongelmallisille. Tuetussa asumisessa on kehitettävää.

Tukiasunto juttu pitäis olla vähä erilainen. Kun must tuntuu et ne on kaikille narkkareille, alkoholisteille ja mielenterveysongelmallisille. Et sitku sossu sano, ´sä et tarvii tuettua asumista, osaat hoitaa ite kaikki laskut, asiat ´ ja näin, niin se vähän väen vängällä sit loppupelis suostu siihen et tehää koko hakemus.

Terveiset yksinkertaisesti; tukiasumista tarvitsevat myös muut kuin narkkarit, alkoholistit ja mielenterveyspotilaat.

Tukiasunnossa asumista ja asumisohjaajan käyntejä kotona pidettiin tärkeinä. Ohjaajan käyntejä odotettiin ja häntä varten siivottiin. Ohjaaja kertoi, mitä asioita piti seuraavaksi hoitaa ja mihin mennessä asiat piti tehdä. Virasto- ja muiden asioiden hoitamisen oppimista pidettiin tärkeänä ja sitä, että asiat opittaisiin hoitamaan oikeaan aikaan. Koska työntekijöiden vierailu tukiasunnossa koettiin toimivaksi, tulisi työntekijöiden kotikäyntejä tarpeen mukaan laajentaa myös yksityisiin asuntoihin.

Vaikka ei asuis sossun kämpässä, ni vois käydä noita sossun muijia niiku ihan yksityisten kämpissäki, koska mä oon kokenu sen tosi isoks avuks.

Asunnottomuutta voi ehkäistä myös panostamalla mielenterveys- ja päihdepalveluihin. Myös ohjaus kyseisten palvelujen piiriin muista palveluista koettiin tärkeäksi.

Mä olin hirveen masentunu. Mul on ollu yleensä, et oon lääkinny päihdeillä masennusta. Et vois niiku siihen mielenterveyspuolelle panostaa.

Taloudellisesti huomiota tulee kiinnittää muun muassa luottotietoihin, toimeentulotukeen ja vuokravakuuteen. Useilla tutkimukseen osallistuneilla

nuorilla oli maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa, joka oli vaikeuttanut entisestään asunnon saamista. Asunnon hankinnassa kiinnitettiin huomiota maksuhäiriömerkintään, mutta ei siihen, mistä merkintä oli tullut. Joskus merkinnälle voi olla ymmärrettävä selitys. Tutkimukseen osallistuneet nuoret toivoivat, ettei luottotietoihin kiinnitettäisi niin suurta huomiota asuntoa hakiessa, koska luottotietojen menettäminen ei ole ollut aina nuoresta itsestä kiinni.

Ei oltais kaikki niin tarkkoja niist luottotiedoista. Siellä voi olla jotain, ettei oo itte pystyny vaikuttaa siihe, et menettää luottotiedot.

Ne (luottotiedot) meni, ku mä yritin sit äidin kämppää pitää sillon ku mä asuin siin.

Tutkimustulosten mukaan asunnottomuutta ehkäisisi se, etteivät kaikki vuokranantajat olisi liian tarkkoja maksuhäiriömerkinnän vuoksi vaan antaisivat asunnottomalle mahdollisuuden asuntoon saamiseen.

Sillee, ettei oltais kaikki niiku niin tarkkoja niist luottotiedoista, koska siellä voi olla jotain ettei oo itte pystyny vaikuttaa siihe, et menettää luottotiedot.

Toivottiin myös, ettei toimeentulotuessa otettaisi pieniä tuloja huomioon. Koska vuokratakuun myöntäminen koettiin tärkeäksi asunnon saamisen kannalta, tulisi sosiaalityöntekijän myöntää asunnottomalle vuokravakuus aiemmista hädöistä huolimatta. Tämä nähdään asunnottomuuden katkaisemisen kannalta merkittävänä.

Kaikil työttömillä ois tuloista riippumatta semmoi tietty kuukausitulo et se ei vaikutta siihen sun toimeentulotukeen. Mä oon miettiny, et se vois olla paljon motivoivampi ihmisille, jotka elää toimeentulotuen varassa, koska sit jos saa jonkuu tosi pienipalkkaisen duunin mis on vähän vuoroja ni se on vähän plusmiinusnolla et hakeeks toimeentulotukee vai meneeks töihin. Se vois ehkä auttaa.

Vuokra-asuntojen koettiin olevan nykyisin liian kalliita. Asunnottomuutta voi ennaltaehkäistä vuokrakuluja pienentämällä sekä rakentamalla asunnottomille edullisia vuokra-asuntoja, joissa tarjottaisiin tilapäistä asumista.

No toisaalta vuokra-asunnot ovat tajuttoman kalliita, et vois olla nuorille enemmän halvempia asuntoja.

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten mielestä toinen suuri kehityskohde on jonkinlaisen paikan rakentaminen ja järjestäminen asunnottomille. Paikan toivottiin olevan nuorille suunnattu ensisuoja tai jokin muu edullinen paikka, johon nuori voi mennä asunnottomuuden aikana. Suurin osa osallistuneista nuorista kertoi kaipaavansa paikkaa, jonne he tietävät voivansa mennä asunnottomuuden aikana ja johon varat riittävät. Alla on esitetty nuorten ehdotuksia asunnottomille tarkoitettusta paikasta.

Oishan se hienoo jos ois sellain paikka, vähä niiku Nousurinne, mut sellain mis ei sit todellakaa sais juoda eikä mitään.

Just jollekkii 18–30-vuotiaille, mut poikkeuksessa tietyst et puolisoki saa sit tulla, jos on. Yrittäkää joillaki varoilla hommata jonkin näkönen paikka nuorille, missä väliaikaisesti sais vähän niiku hoidettua asumistilannettaan.

Kylhän siihen jotain varmaan pitäis järjestää, ettei ois niin paljo kaikki asunnottomat ilman mitään apua. Et kunnan pitäis niinku hoitaa niit asioit pikkasen paremmin johonki suuntaan, et sit ois kaikilla jonkulainen paikka ettei tarvis majaillla ihan kaikkien luona tai ulkona tai missä nyt toiset, toisenlaiset ihmiset onkaa.

... halpa ja semmonen ettei tartteis olla mitenkää hieno se asumisjuttu, et kuhan ois vaa sänky.

Pitäis olla oma ensisuoja nuorille, koska siellä on vaan niitä alkoholisteja ja se on ihan hirvee.

7 YHTEENVETO JA TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA

7.1 Asunnottomuuden moninaiset syyt

Asunnottomuuden taustalla olevat syyt ovat moninaiset ja sen voidaan katsoa olevan seurausta henkilön muista ongelmista, kuten taloudellisista vaikeuksista tai päihdeongelmista. Asunnottomuutta voi myös aiheuttaa riittävän pienten ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute. (Salovaara-Karstu ym. 2004, Pakarisen 2011, 24 mukaan.) Asunnottomuuden keskeisiksi riskeiksi ovat yhteiskunnan tasolla todetut sosiaaliset tekijät, jotka voivat syrjäyttää osan ihmisistä asuntomarkkinoilta. Riskitekijöitä ovat myös perheet ja verkostot tai niiden puuttuminen. Kolmantena riskitekijänä on henkilökohtainen haavoittuvuus, joka altistaa syrjäytymisuhalle. (Avramov 2000, Lehtosen ym. 2008, 29 mukaan.) Niittynen (2012) mukaan asunnottomuus, päihteet ja rahankäyttö muodostavat yhtälön, jota on vaikea rikkoa. Jokaisessa asunnottomuuden vaiheessa niillä on oma roolinsa. Ne ovat joko aiheuttamassa asunnottomuutta, pitävät henkilön asunnottomuuden polulla tai ajavat kohti umpikujaa. (Niittynen 2012, 39.)

Tutkimustulosten mukaan nuorten asuntojen menetystä edelsivät yleensä sosiaalisten suhteiden aiheuttamat ongelmat ja häiriöt, päihteidenkäyttö, häiriökäyttäytyminen sekä hädät ja luottotietojen menetys. Kyseiset tekijät myös hankaloittivat tai jopa estivät uuden asunnon hankinnan. Päihteidenkäyttö oli usein yhteydessä rahallisiin vaikeuksiin, kun asumiskustannuksiin tarkoitetut rahat käytettiin päihteisiin. Päihteet aiheuttivat useissa tapauksissa vuokratästejä, häiriökäyttäytymistä sekä loppujen lopuksi hädän asunnosta. Luottotietojen menetykset puolestaan aiheutuivat maksamattomista laskuista, vuokratästeistä ja näiden vuoksi otetuista pikavipeistä. Asunnon menettämisen jälkeen maksuhäiriömerkinnät olivat usein syy uuden asunnon hankinnan vaikeuteen. Siirtymävaiheessa nuoruudesta aikuisuuteen, asunnon saaminen ja vuokrasta selviytyminen etuuskien tai toimeentulotuen varassa eläen vaativat talouden tarkkaa hallintaa. Velkaantumisen ja luottotietojen menettämisen, kuten myös hädän myötä, asuntoa on lähes mahdotonta saada. (Timonen 2011, O'Sullivan 2010 ja Mayock 2010, Pakarisen 2011, 24 mukaan.)

Tutkimustuloksissa oli nähtävissä varallisuuden vaikutus asunnottomuuteen. Varallisuuteen vaikuttivat paitsi luottotietojen menetys, tulojen ja menojen suhde myös elämänhallinta, johon linkittyivät esimerkiksi vastuullinen raha-asioiden hoitaminen ja päihteidenkäyttö. Pienillä tuloilla elävä nuori koki ongelmia muun muassa ylimääräisten kulujen ja vuokratakuun maksamisessa, joihin rahat eivät yksinkertaisesti riittäneet. Asunnottomuuden rakenteellisten tekijöiden katsotaan liittyvän taloudellisiin prosesseihin, asuntomarkkinoihin sekä hyvinvoinnin jakamiseen sosiaalisten etuuksien muodossa. Tällöin yksittäinen laukaiseva tekijä voi olla muun muassa häätö tai sosiaalietuuden epääminen. (Busch-Geertsema ym. 2010, Pakarisen 2011, 26 mukaan.) Nuoren asunnottomuus johtui joissakin tapauksissa myös asunnon irtisanomisesta vuokratason ollessa liian korkea. Pienituloisella nuorella sosiaalietuudet olivat kultaakin kalliimpia. Esimerkiksi toimeentulotuen yhteydessä myönnettyä vuokratakuuta pidettiin hyvin tärkeänä tukitoimena tukemaan nuorten asunnon saantia. Monesti nuorelle se saattoi olla ainoa keino saada asunto ja katkaista asunnottomuus.

Asunnon menetyksiin ja uuden asunnon hankinnan vaikeuksiin vaikutti yleensä useampi kuin yksi syy. Yksi asunnottomuuteen johtanut tekijä usein aiheutti ketjureaktion, joka toi mukanaan uusia asunnottomuutta vahvistaneita tekijöitä. Esimerkiksi päihteidenkäyttö johti vuokratärästeihin tai häiriökäyttäytymiseen, josta seurasi häätö. Asunnottomuus lahtelaisten nuorten kohdalla on siis useamman kuin yhden tekijän summa.

7.2 Asunnottomuus negatiivisena ja positiivisena kokemuksena

Pakarisen (2011, 30) mukaan nuorten asunnottomuus on usein lyhytaikaista. Tutkimustulosten perusteella asunnottomuuden kesto vaihteli 18–24-vuotiaiden ikäryhmässä yhdestä kuukaudesta 2,5 vuoteen ja 25–29-vuotiaiden ikäryhmässä yhdestä kuuteen kuukauteen. Tulosten perusteella voidaan todeta asunnottomuuden olevan tässä tutkimuksessa pitempikestoisempaa alle 25-vuotiailla ja lyhyempikestoisempaa yli 25-vuotiailla. Erot asunnottomuuden kestoissa voivat johtua nuoremman ikäryhmän siirtymävaiheesta ja aikuisuuden tuomista uusista haasteista, joissa he eivät osaa vielä toimia yhtä varmasti kuin vanhempi ikäryhmä.

Asunnottomilla ihmisillä on usein itsestään negatiivinen käsitys. Shierin (2010) tutkimukseen osallistuneet kuvasivat asunnottomuuden vaikuttavan heidän ulkoiseen olemukseensa ja siihen, miten he katsoivat voivansa kehittyä ihmisinä. Zuffereyn ja Kerrin (2004) haastattelemat naiset kokivat tarpeettomuuden tunteita ja tunsivat, ettei heitä kaivattu missään. Myös Granfeltin (1998) haastattelemat asuntolassa asuvat naiset kuvasivat toivottomuuden, ahdistuksen ja itsehalveksunnan tunteita. (Kantoluoto 2011, 14.) Jatkuvat vastoinkäymiset ajavat asunnottoman epätoivoon ja usko paremmasta vähitellen hiipuu (Niittynen 2012, 53).

Asunnottomuus oli herättänyt haastateltavissa nuorissa paljon tunteita, joiden avulla he kuvasivat kokemustaan asunnottomuudesta. Adjektiiveja, joilla kuvattiin useimmin asunnottomuuden aikaisia tunteita, olivat pelko, ahdistus, stressi, häpeä, masentuneisuus, kiitollisuus, toiveikkuus, helpous ja mielekkyys. Tutkimukseen osallistuneet 25–29-vuotiaat nuoret kokivat asunnottomuuden aikana vain negatiivissävyytteisiä tunteita kun taas 18–24-vuotiaat nuoret kokivat myös positiivissävyytteisiä tunteita negatiivissävyytteisten tunteiden lisäksi. Vahvimpia negatiivissävyytteisiä tunteita olivat heränneet yöpymispaikan löytäminen, toisten nurkissa oleskelu, palvelujen käytön vaikeus ja itsensä syyllistäminen.

Asunnottomien kokemukset elämästään eivät olleet pelkästään negatiivista. Sekä Zuffereyn ja Kerrin (2004) että Shierin (2010) tutkimuksiin haastatellut asunnottomat kuvasivat asunnottomuuden kasvattaneen heitä ihmisenä ja antaneen sellaista perspektiiviä elämään, jota ei ilman vaikeita kokemuksia voisi olla. Toivoa paremmasta tulevaisuudesta piti yllä muun muassa se, että olosuhteet olivat jossakin vaiheessa olleet vielä paljon vaikeammat. Myös Desjarlaisin (2000) haastattelemat asunnottomat yrittivät määritellä itseään uudelleen, positiivisemmalla tavalla kuin heitä valvovat viranomaiset tekivät. (Kantoluoto 2011, 14–15.) Tutkimuksen mukaan vahvimpia positiivissävyytteisiä tunteita olivat puolestaan herättäneet läheisten antama apu ja tuki. Oma kyvykkyys toimia ja voimavarat lisäsivät positiivissävyytteisiä tunteita asunnottomuuden aikana. Positiivissävyytteiset kokemukset olivat yleisempiä kuin negatiivissävyytteiset kokemukset silloin, kun asunnottomuus perustui vapaaehtoisuuteen. Tällöin asunnottomuus tuntui helpolta ja mielekkäältä.

Vaikka väkivallan on katsottu olevan oleellinen osa asunnottomuutta, se nousi esiin vain muutamassa haastattelussa. Väkivaltaa oli koettu parisuhteessa, jonka vuoksi asunnottomuuteen oli päädytty. Väkivalta ja sen uhka joissakin tapauksissa saattoi vaikeuttaa oleskelupaikan löytämistä. Useimmat eivät olleet kokeneet henkilökohtaisesti väkivaltaa asunnottomuutensa aikana, joskin olivat yöpymispaikoissa nähneet väkivaltaa. Tutkimuksessa väkivalta ei korostunut kuten muissa asunnottomuudesta aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa.

7.3 Nuoret tuttavien nurkissa ja laitoksissa

Asunnottomuutta on monenlaista. Asunnoton voi asua tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona, hakeutua majoitusliikkeisiin tai asuntoloihin yöksi tai viettää yönsä ulkona. Suurin osa asunnottomista vuonna 2013 asuivat tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Toiseksi eniten asunnottomista asui laitosmaisissa yksiköissä ja kolmanneksi eniten oli majoittunut asuntoloihin tai majoitusliikkeisiin. Toiseksi vähiten asunnottomista vietti yönsä ulkona, porraskäytävissä, ensisuojusta tai muissa vastaavanlaisissa. (Niittynen 2012, 44; Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014, 3.)

Tutkimukseen osallistuneista nuorista suurin osa oleskeli asunnottomuuden aikana tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Tutkimustulosten mukaan vanhempien luona oli asunnottomuuden aikana yöpynyt 18–24-vuotiaiden ryhmästä viisi henkilöä seitsemästä ja 25–29-vuotiaiden ryhmästä vain yksi henkilö kolmesta. Ystävien luona oli puolestaan yöpynyt 18–24-vuotiaiden ryhmästä viisi henkilöä seitsemästä ja 25–29-vuotiaiden ryhmästä kaikki kolme henkilöä. Erilaisissa laitoksissa oli 18 - 24-vuotiaista yöpynyt jopa kuusi henkilöä seitsemästä ja 25–29-vuotiaista kaikki kolme henkilöä. Vain yksi 18–24-vuotiaiden ikäryhmään kuuluva nuori oli joutunut viettämään yön ulkona. Rappukäytävässä oli joutunut viettämään yön 25–29-vuotiaiden henkilöiden ryhmästä yksi henkilö. Ensisuojusta oli yöpynyt kaksi 18–24-vuotiaiden ikäryhmään kuuluvaa nuorta.

Tutkimukseen haastateltujen nuorten tavaroiden säilytys oli järjestetty tilanteesta riippuen eri tavoin. Jos henkilöllä ei ollut paljoa omaisuutta, hän kuljetti sitä mukanaan. Tavaraita säilytettiin myös kavereiden ja vanhempien luona tai

maksullisessa varastossa. Suurimmaksi ongelmaksi asunnottomuuden aikana nousi jokapäiväisten tavaroiden säilyttäminen sopivassa paikassa.

7.4 Sosiaalinen verkosto ja palvelut asunnottoman tukena

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista sai apua ja tukea läheisiltään asunnottomuuden aikana. Läheisten antama apu oli pääasiassa asunnottoman majoittamista, ruoan tarjoamista sekä arkisten askareiden, kuten hygieniasta huolehtimisen, mahdollistamista. Läheisen omakohtainen kokemus asunnottomuudesta ja sen perusteella jaettu tieto oli auttanut nuoria selviytymään asunnottomuuden aikaisista haasteista. Asunnottomat nuoret olivat saaneet myös taloudellista tukea läheisiltään. Sosiaalisen verkoston puuttuessa asunnottomille tarkoitettujen palvelujen tärkeys korostui.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista oli saanut toimeentulotukea asunnottomuutensa aikana. Sosiaalitoimen palveluja olivat käyttäneet kaikki 25–29-vuotiaat ja alle puolet 18–24-vuotiaista. Kyseisen palvelun käytön ero oli analyysin tulosten mukaan merkittävin.

Asunnottomuuden aikana käytettiin myös tuettua asumista. Pitkämäen kuntoutusyksikköä, Nousurinnettä ja terveysneuvontapiste Jelppiä oli käyttänyt tutkimukseen osallistuneista nuorista alle puolet. Suurin osa edellä mainittuja palveluita käyttäneistä olivat 18–24-vuotiaita. Nousurinteen palveluja oli käyttänyt ainoastaan nuorempi ikäryhmä. Turvakotia oli puolestaan käyttänyt ainoastaan 25–29-vuotiaiden ikäryhmä. Vähiten käytettyjä palveluja olivat sairaala, asunnottomien palvelu, Elokolo sekä etsivä nuorisotyö, joista Elokoloa oli käyttänyt ainoastaan vanhempi ikäryhmä. Muita edellä mainittuja palveluja oli käyttänyt ainoastaan nuorempi ikäryhmä. Tärkeimmiksi ja toimivimmiksi palveluiksi tutkimustulosten perusteella nousivat sosiaalitoimi ja toimeentulotuki sekä tuettu asuminen. Täydellisen toimiva ei kuitenkaan mikään palvelu ollut, vaan kaikista palveluista löytyi jotakin kehitettävää.

7.5 Asunnottomien palveluiden kehittämisen kohteet

Niittysen (2012, 72) tutkimuksen mukaan asunnottomuuden ratkaisemiseksi tarvitaan innovatiivisia toimenpiteitä, joita ovat asunnottomuuden kokeneiden näkökulmasta muun muassa asumisneuvonnan ja asunto ensin -periaatteella toteutettavien palveluiden kehittäminen.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat, että heidät, joilla katsotaan olevan kykyä hoitaa omat asiansa, jätetään palvelujen ulkopuolelle. Heidän uskotaan osaavan hoitaa itsenäisesti asiansa ilman apua ja tukea, jolloin kyseisten asunnottomien on vaikea saada palveluja osakseen. Asunnottomia, jotka osaavat hoitaa asiansa, ei tulisi jättää palveluiden ulkopuolelle, vaan tukea samalla tavalla kuin muitakin asunnottomia.

Tutkimustulosten mukaan palveluista tulee tiedottaa näkyvämmiin ja kuuluvammin. Useat nuoret kertoivat haastattelussaan avun ja palvelujen etsinnän olleen vaikeaa, koska tietoa asunnottomille tarkoitetuista palveluista ei ollut saatavissa matalalla kynnyksellä. Palvelujen löytämättömyys on uhkana asunnottomuuden pitkittymiseen ja nuoren syrjäytymiseen. Palvelujen löytämättömyys nosti kehitysehdotuksen ilmaisen neuvontapisteen perustamisesta asunnottomille, jossa asunnoton nuori saa tietoa erilaisista asunnottomien palveluista omien tarpeidensa mukaan sekä apua edullisten vuokra-asuntojen etsintään.

Tulosten mukaan sosiaalitoimen palveluissa koettiin olevan kehittämisen varaa. Sosiaalitoimeen kaivataan jonkinlaista kiireellisjärjestystä, jonka myötä asunnottomia autettaisiin heidän tilanteensa kiireellisyyden ja vakavuuden perusteella, eikä siinä järjestyksessä kun he ovat jääneet asunnottomiksi. Nuoret toivovat, että palveluissa otetaan huomioon ensisijaisesti lapsiperheet. Toivottiin myös, että sosiaalitoimi ottaisi käyttöön takausmenettelyn, jolla asuminen voitaisiin taloudellisesti turvata maksamalla asumiskustannukset suoraan vuokranantajan tilille. Takausmenettelyn avulla asumiskustannukset tulevat maksetuiksi eikä vuokraan tarkoitettuja rahoja käytettä muihin menoihin, esimerkiksi päihteisiin. Takausmenettelyn tulisi koskea kaikkia asiakkaita. Näin voitaisiin omalta osaltaan ennaltaehkäistä asunnottomuutta, joka johtuu

asumiskustannusten laiminlyömisestä. Tutkimustulosten mukaan nuoret kokivat usein, että heidän sosiaalityöntekijänsä oli luovuttanut heidän suhteensa toistuvien vastoinkäymisten vuoksi. Sosiaalityöntekijöiden tulisi muistaa, että luovuttaminen ei edistä apua tarvitsevan asunnottoman tilannetta vaan voi pahentaa sitä siten, ettei asunnoton itsekään usko parempaan tulevaisuuteen.

Tukiasunnon saaminen koettiin vaikeaksi sosiaalityöntekijän eriävän näkemyksen vuoksi. Syyksi eriävään mielipiteeseen nähtiin omien asioiden mallikas hoitaminen, jonka vuoksi nuori ei sosiaalityöntekijän mielestä tarvinnut tukiasuntoa. Nuori kuitenkin koki itse tarvitsevansa juuri tuettua asumista. Nuoret olivat sitä mieltä, että tukiasunnot annetaan ensisijaisesti päihde- ja mielenterveysongelmallisille. Nuoret olivat kokeneet, ettei heitä kuunneltu omista asioissaan eikä heidän näkökannoillaan ollut mitään merkitystä. Työskentelyssä tulisi huomioida myös nuori aktiivisena toimijana omassa asiassaan. Työntekijöiden vierailut tukiasunnossa koettiin tarpeellisiksi. Tutkimustulosten mukaan nuoret toivovat, että työntekijöiden kotikäyntejä tarpeen mukaan laajennettaisiin myös yksityisiin asuntoihin. Nuorten Ystävät ry:n Omakolo-projektin yhteydessä tehdyssä tutkimuksessa asumisen tukea katsottiin tarvitsevan niiden nuorten, joilla oli asunnottomuusriski, päihdeongelmia ja toimeentulovaikeuksia (Raitakari 2004, Lehtosen ym. 2008, 33–34 mukaan).

Taloudellisesti huomiota tulisi kiinnittää muun muassa luottotietoihin, toimeentulotukeen ja vuokravakuuteen. Useilla tutkimukseen osallistuneilla nuorilla oli maksuhäiriömerkintä luottotiedoissa, joka oli vaikeuttanut entisestään asunnon saamista. Asunnon hankinnassa kiinnitettiin huomiota maksuhäiriömerkintään, mutta ei siihen, mistä merkintä oli tullut. Joskus merkinnälle voi olla ymmärrettävä selitys. Tutkimustulosten mukaan nuoren asunnottoman taloutta tulisi tukea toimeentulotuen ja vuokravakuuksien avulla. Toimeentulotuessa ei nuorten mukaan tulisi ottaa pieniä tuloja huomioon. Jos pienet tulot sallittaisiin, auttaisi se vakauttamaan pienituloisen nuoren taloustilannetta ja näin auttaa selviytymään hieman itsenäisemmin, esimerkiksi vuokravakuuden maksamisessa. Koska vuokratakuun myöntäminen koettiin tärkeäksi asunnon saamisen kannalta, tulisi nuorten mielestä sosiaalityöntekijän myöntää asunnottomalle vuokravakuus aiemmista hädöistä huolimatta. Tämä nähdään asunnottomuuden katkaisemisen kannalta merkittävänä. Työttömyys,

sopivanhintaisten asuntojen puuttuminen sekä etuuksien leikkaukset saattavat tulevaisuudessa kasvattaa riskiä asuntomarkkinoilta syrjäytymiseen. (Lehtonen ym. 2008, 34.)

Vuokra-asuntojen koettiin olevan nykyisin liian kalliita. Asunnottomuutta voi ennaltaehkäistä vuokratuloja pienentämällä sekä rakentamalla asunnottomille edullisia vuokra-asuntoja, joissa tarjottaisiin tilapäistä asumista. Myöskään luottotietojen suhteen ei tulisi olla asuntoa vuokrattaessa niin ehdottomia.

Tutkimustulosten mukaan lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat jonkinlaisen paikan rakentamisen ja järjestämisen asunnottomille olevan suurin asunnottomuutta vähentävä tekijä. Paikan toivottiin olevan nuorille suunnattu ensisuoja tai jokin muu edullinen paikka, johon nuori voi mennä asunnottomuuden aikana. Ensisuojassa tulisi olla mahdollista viipyä pidempään kuin yhden yön kerrallaan, jotta nuori saisi aikaa järjestää asiansa kuntoon.

7.6 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa tarkasteltaessa objektiivisuuden ongelmaa on totuuskysymyksen lisäksi syytä erottaa toisistaan havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Esimerkiksi siinä puolueettomuus nousee kysymykseksi, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan itseään tiedonantajaa vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi. Tutkijan ikä, sukupuoli, poliittinen asenne, uskonto, virka-asema tai kansalaisuus voi vaikuttaa siihen, miten hän kuulee ja tekee havaintoja. Laadullisessa tutkimuksessa periaatteessa myönnetään, että näin väistämättä on, koska tutkija luo tutkimusasetelman ja tulkitsee sen. Tästä syystä tutkimusten luotettavuuspohdinnoissa pitäisi ottaa huomioon myös tutkijan puolueettomuusnäkökulma. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.)

Tutkimuksen tuloksia on käsitelty täysin puolueettomasti. Toimeksiantaja tai mikään muukaan taho ei ole vaikuttanut niiden sisältöön. Aineisto analysoitiin tutkimuskysymyksittäin, jonka jälkeen se redusoitiin eli pelkistettiin. Aineistosta jätettiin pois kaikki epäolennainen. Tämä tapahtui erottelemalla aineistosta tutkimuskysymyksiin liittyvät lauseet ja alleviivaamalla ne eri väreihin.

Samankaltaiset käsitteet ryhmiteltiin ja yhdisteltiin luokiksi, jotka nimettiin niiden sisältöä kuvaaviksi. Käsitteistä muodostui yhteensä 26 alakategoriaa, esimerkiksi päihteet, luottotiedot, vuokratakuu. Alakategorioista muodostettiin yhteensä neljä yläkategoriaa, jotka olivat asunnottomuuteen johtaneet tekijät ja riskit, asunnottomuuden kuvaus, asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat sekä asunnottomuuden aikaiset palvelut ja niiden kehittäminen. Aineisto abstrahoitii yhdistämällä luokat keskenään. Yhdistäväksi kategoriaksi muodostui; kokemukset asunnottomuudesta ja siihen johtaneista tekijöistä sekä ennaltaehkäisy mahdollisuudet.

Aineiston analyysiin osallistuivat kaikki kolme tutkijaa. Redusointivaihe koettiin hankalaksi, koska osa lauseista saattoi sopia vastaukseksi useampaan kuin yhteen kategoriaan. Jäi siis tutkijoiden tulkinnan ja näkemyksen varaan päättää, mihin kategoriaan tällaiset tulkinnanvaraiset lauseet sijoitettiin. Koska aineiston analyysissä on käytetty useampaa tutkijaa, ei voida varmistaa, olisiko jokainen tutkijoista sijoittanut kyseiset lauseet samaan kategoriaan. Näin ollen tutkijoiden näkemyserot ovat voineet vaikuttaa osaltaan tutkimustuloksiin, koska osa pelkistetyistä lauseista on voinut päätyä eri kategorioihin.

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään metodikirjallisuudessa yleensä validiteetin käsittein. Validiteetti kertoo, onko tutkimuksessa tutkittu sitä, mitä on luvattu tutkittavan. Reabiliteetti taas arvioi tutkimustulosten toistettavuuden. Näiden käsitteiden käyttöä on kritisoitu laadullisen tutkimuksen piirissä osittain siksi, että ne ovat syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä ja niiden ala vastaa käsitteinä vain määrällisen tutkimuksen tarpeita. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Tuomen ja Sarajärven mainitsemat validiteetti ja reliabiliteetti käsitteet osoittavat hyvin tämän tutkimuksen luotettavuutta. Opinnäytetyössä on tutkittu lahtelaisten nuorten asunnottomuusilmiötä ja saatu siihen vastauksia. Myös tutkimuksen toistettavuus toteutuu, kolme eri tutkijaa oli tekemässä samaa teemahaastattelua ja tulokset olivat samansuuntaiset. Tutkimustuloksien luotettavuutta pohdittaessa, voidaan miettiä, olisivatko tulokset samankaltaiset, jos tutkimuskysymykset olisi kaikille tutkimukseen osallistujille esittänyt sama henkilö. Tällöin kaikissa haastatteluissa olisi ollut yhtäläinen sisältö sekä esitetyt lisäkysymykset olisivat mahdollisesti noudattaneet samankaltaista linjaa. Voidaan myös pohtia, onko

haastattelijan persoona tai kysymysten esitystapa voinut vaikuttaa vaihteluihin haastattelujen kestoissa.

Yksiselitteisiä ohjeita ei ole olemassa laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioitiin, mutta useimmissa tapauksissa, seuraavasta luettelosta saattaa olla jonkin verran apua. Tutkimuksen aihe on nuorten asunnottomuusilmiö Lahdessa. Tutkimuksessa haastateltiin 10:tä asunnottomuutta viimeisen vuoden aikana kokenutta nuorta. Tarkoitus on saada nuorten ääni kuuluviin ja heille suunnattuja palveluja parannettua. Aineiston keräysmenetelmänä oli teemahaastattelu. Haastattelut nauhoitettiin ja samalla tehtiin muistiinpanoja, mikä lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen tekijöitä oli kolme, jotka kaikki tekivät haastatteluja. Haastateltavat jaettiin satunnaisessa järjestyksessä. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Vain yksi haastattelu tehtiin niin, että haastattelijoita oli paikalla kaksi. Vaikka haastattelijoina oli kolme eri henkilöä, teemahaastattelurunko oli kuitenkin sama kaikille haastateltaville. Jokaisessa haastattelussa käytiin ennalta määritetyt teemat läpi ja lisäkysymykset vaihtelivat vastausten mukaan. Haastateltavien vastauksia ei johdateltu haastattelijoiden toimesta. Haastateltavien vastaukset eivät olleet riippuvaisia haastattelijasta, joten kolmen eri haastattelijan käyttäminen ei vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen. Teemahaastattelu antaa liikkumavaraa. On mahdollisuus esittää tarvittaessa myös lisäkysymyksiä. Haastateltavat tutkimukseen tulivat Nuorten asumisen verkoston kautta sekä kaksi ensi- ja turvakodin kautta. Niin haastateltavien kuin yhteistyökumppaneidenkin anonymiteetti varmistettiin ja säilytettiin. Ensimmäinen yhteinen kokous toimeksiantajan kanssa, oli 21.2.2013. Tuolloin keskusteltiin alustavasti aiheesta ja mahdollisuudesta aloittaa aiheesta opinnäytetyön tekeminen. Tutkijat-tiedonantaja – suhde, yhteydenpito toimeksiantajaan on toiminut koko ajan. Hyvä yhteistyö lisää tutkimuksen luotettavuutta. Tiedonantajat eivät ole lukeneet tutkimuksen tuloksia ennen niiden julkaisua, eivätkä ole olleet millään lailla vaikuttamassa tuloksiin ennen tutkimuksen valmistumista. Tutkimustulokset on raportoitu hyvin yksityiskohtaisesti, joka lisää myös tutkimuksen luotettavuutta. Opinnäytetyön suunnittelu aloitettiin 21.2.2013. Suunnitelmaseminaari pidettiin 23.5.2013. Tästä tutkijat jatkoivat eteenpäin, haastattelut toteutuivat loka-joulukuun 2013 aikana. Vuoden 2014 alussa alkoi aineiston analysointi ja tulosten kirjoittaminen.

Opinnäytetyön odotetaan olevan valmis kevään 2014 aikana.(Tuomi & Sarajarvi 2002, 135,138.)

Tutkimuksessa käytetty lähdemateriaali on pääasiassa Internet-lähteitä, mutta mukana on käytetty myös muutamia oppikirjalähteitä. Kun on kysymys Internetistä löydetyistä aineistosta, on tärkeää arvioida, voiko tiedontuottajaan luottaa. Tässä on kysymys lähdekriittisyydestä. Elektronisten lähteiden arvioinnissa on selvitettävä, onko tiedontuottaja tunnettu virasto, organisaatio tai asiantuntija tai onko tekijä aihepiirin auktoriteetti. On myös selvitettävä, voiko www-sivun osoitteesta (URL) nähdä mikä tai kuka on tiedon tuottaja ja löytyykö sivustolta tekijän yhteystietoja tai organisaation sähköpostiosoite. (Tampereen yliopisto 2011.)

Internet-lähteitä arvioitaessa on tärkeää, onko teksti sisällöltään objektiivista vai subjektiivista. Tärkeää on erottaa www-sivut, jotka sisältävät faktatietoa tai ovat keskustelutyypisiä tai väitteitä, propagandaa tai mielipiteitä. On myös pohdittava ja selvitettävä, onko tieto ainutlaatuista vai voiko samanlaista tai parempaa tietoa löytyä muualta. Tiedon kattavuutta ja eri näkökulmien huomioonottamista on hyvä pohtia kriittisesti. Huomioon on myös otettava, voiko tietoa verrata toisiin lähteisiin samasta aihepiiristä ja eroaako eri lähteistä hankittu tieto toisistaan. Jos on lähde - tai viiteluettelo, niin lähdeluettelon materiaali tulee tarkistaa. (Tampereen yliopisto 2011.)

Internetissä olevan julkaisun tarkoitus, päämäärä ja ajankohtaisuus tulisi selvittää. Sivujen päivitystiheys on tarkistettava. On myös hyvä selvittää miksi ja ketä varten julkaisija on materiaalinsa julkaissut. Tärkeää on pohtia, palveleeko julkaistu tieto tutkijan omaa tarkoituspäämäärää. Myös sivustojen käyttäjäystävällisyys on tärkeää. (Tampereen yliopisto 2011.)

Opinnäytetyössä käytettyjä Internet-lähteitä käsiteltiin hyvin kriittisesti. Tietoa etsittiin monilta sivustoilta ja sivustojen sisältöjä vertailtiin. Käytetyt materiaalit valittiin sivujen sisällön, tiedontuottajan ja tiedon ajankohtaisuuden perusteella. Oppikirjoja ei tietoperustassa käytetty kovin montaa, mutta se ei tutkijoiden näkemyksen mukaan ole vaikuttanut tutkimuksen luotettavuuteen. Kirjallisuudessa oli hyvin vähän saatavilla materiaalia nuorten

asunnottomuusilmiöstä. Internetissä materiaalia oli saatavilla runsaasti. Opinnäytetyössä käytettiin luotettavimpia lähteitä ja sieltä saatiin hyvää tietoa tutkimuksen tueksi.

7.7 Tutkimuksen eettisyys

Tarkastellessa laadullisen tutkimuksen erilaisia perinteitä, kiinnittyy huomio siihen, että tutkimuksen etiikkaan suhtaudutaan niissä hyvinkin erilaisin tavoin. Voidaan sanoa, että toisessa ääripäässä ongelmat liittyvät itse tutkimustoimintaan, esimerkiksi tutkimukseen tulevien henkilöiden informoimiseen, aineiston keräämiseen, analyysimenetelmien luotettavuuteen, anonymiteettiongelmiin ja tutkimustulosten esittämiseen eli mitä keinoja tutkijat voivat käyttää. Ja toisessa ääripäässä tutkimusetiikka on metodologinen seikka, valinnat joita tutkimuksessa tehdään, ovat moraalisia valintoja. Ongelmat liittyvät eettisyyteen. Miten valitaan tutkimusaiheet ja mitä asioita pidetään tärkeänä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 125.)

Tuomen ja Sarajärven mukaan Kalkas (1995), on pyrkinyt valottamaan sitä, että tutkimusaiheen valinta on eettinen valinta. Eettisen aiheen kuuluisi siten selkiyttää se, kenen ehdoilla tutkimus aihe on valittu ja miksi tutkimukseen on ryhdytty. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 126.)

Opinnäytetyön aihe valittiin Lahden ammattikorkeakoulun moodle -alustan aiheharkkinoilta tutkijoiden oman kiinnostuksen mukaan. Aihe oli mielenkiintoinen ja ajankohtainen.

Mengele-tapauksilla viitataan tutkittavien suojaan ja tiedonhankintaan koskeviin normeihin. Voidaan todeta yleisesti, että ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan. Lähtökohtaisesti tutkittavien suojaan kuuluu se, että tutkijan on selvitettävä tutkimukseen osallistujalle sen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit, sillä lailla, että ne sen ymmärtävät.

Vapaaehtoinen osallistuvien suostumus tutkimukseen merkitsee, että osallistuja luovuttaa tutkijalle oikeudet saadun aineiston käyttöön. Tutkijan on varmistettava, että osallistuja tietää, mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkimukseen osallistujien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaaminen merkitsee että, osallistujien hyvinvointi tulee asettaa kaiken edelle. Heille ei saa aiheuttaa mitään vahinkoa. Tutkimuksen

yhteydessä saatujen tietojen on oltava luottamuksellisia. Tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen, kuin mitä tutkimukseen osallistuville on luvattu.

Tutkimukseen osallistuvien on jäätävä nimettömiksi, mikäli he eivät ole antaneet lupaa nimensä paljastamiseen. Henkilöillä, jotka osallistuvat tutkimukseen on oikeus odottaa tutkijoilta vastuuntuntoa. Tutkimuksen rehellisyyttä ei vaaranneta ja tutkijan tulee noudattaa lupaamiaan sopimuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128,129.)

Tutkimuksen eettisyyttä lisää Lahden kaupungilta 26.6.2013 saatu tutkimuslupa sekä kaikilta haastateltavilta saatu kirjallinen tutkimussuostumus. Haastateltavat saatiin pääosin Nuorten asumisen verkoston kautta. Kun haastateltaviin otettiin yhteyttä, heille annettiin saatekirje (liite 1) jossa kerrottiin, mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkijoiden yhteystiedot olivat saatekirjeen lopussa, mikäli haastateltavilla olisi ilmennyt kysyttävää. Saatteessa kerrottiin myös tutkimuksen toteuttamistapa, tutkimuksen suorittaminen nimettömänä sekä läpikäytävät teemat. Samalla heiltä otettiin nimi ja puhelinnumero tutkimussuostumukseen (liite 3), jolla he luovuttavat haastattelussa saadun materiaalin tutkijoiden käyttöön.

Tutkimussuostumukseen tuli haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys. Nimi ja puhelinnumero otettiin haastateltavilta sen vuoksi, jotta tutkijat pystyivät sopimaan haastateltavan kanssa sopivan haastatteluajan. Haastattelun toteutumisen jälkeen nimi- ja puhelinnumerotiedot hävitettiin asianmukaisesti. Tutkimussuostumukset säilytettiin vain tutkijoiden saatavilla ja tuhottiin asianmukaisesti haastattelujen jälkeen. Tutkimussuostumuksessa oli myös samoja tietoja kuin saatteessa, siinä korostettiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta ja kerrottiin, mihin tuloksia käytettäisiin.

Haastattelut toteutettiin nimettöminä ja haastattelun teemat annettiin haastateltaville tiedoksi etukäteen tutustumista varten. Haastattelut toteutettiin haastateltavien kodeissa, Tietokeskus Fellmannian pienryhmätiloissa sekä haastateltavien sen hetkisissä oleskelupaikoissa. Haastattelijoita oli kolme, yksi kerrallaan haastateltavaa kohden, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Haastattelut nauhoitettiin ja samalla tehtiin myös muistiinpanoja. Teemahaastattelun runko oli pöydällä esillä haastattelun ajan. Haastattelurunkoa mietittiin tarkkaan siltä pohjalta, millaisia vastauksia kysymyksiin olisi mahdollista saada. Tätä pohdittiin sen vuoksi, että tutkimuskysymysten aiheet tulivat katettua. Haastateltaville oli

tarjolla pientä syötävää ja juotavaa, jonka tutkijat kustansivat itse. Haastattelut kestivät keskimäärin 10 – 45 min. Haastatteluista saatu materiaali säilytettiin vain tutkijoiden saatavilla ja tuhottiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua.

”Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut kulkevat täysin yhdessä. Uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä.” (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129.)

8 POHDINTA

Opinnäytetyön lähtökohtana oli halu tehdä työelämälähtöinen, merkityksellinen opinnäytetyö, joka liittyisi nuoriin. Opinnäytetyön tekijöistä kukaan ei ollut työskennellyt varsinaisesti asunnottomien parissa, muutamia satunnaistilanteita lukuun ottamatta. Nuorten parissa tehtävästä työstä jokaisella oli ennestään jonkin verran kokemusta. Lahtelaisten nuorten asunnottomuusilmiötä oli mielenkiintoista lähteä tutkimaan, etenkin, kun aiheesta ei Lahdessa ollut aikaisemmin tutkimuksia tehty. Tutkimuksen edetessä opinnäytetyön tekijät saivat paljon uutta tietoa nuorista ja heidän kokemastaan asunnottomuudesta niin haastattelujen pohjalta, kuin tutustumalla aihetta koskevaan materiaaliin teoriapohjaa rakennettaessa.

Opinnäytetyön tekijöiden kesken oli ajoittain vaikeaa löytää yhteistä aikaa opinnäytetyön tekemistä varten. Opinnäytetyöprosessin alkaessa tekijät kokoontuivat useammin pohtimaan työn etenemistä ja tekemään opinnäytetyötä yhdessä. Prosessin edetessä yhteisten tapaamisten määrä väheni loppua kohden huomattavasti. Keskeisessä viestinnässä käytettiin sosiaalista mediaa apuna. Opinnäytetyön tekijät perustivat Facebookiin suljetun ryhmän, joka mahdollisti reaaliaikaisen keskustelun ja tiedostojen lataamisen kaikkien kolmen välillä. Tämä koettiin toimivaksi tavaksi viestiä.

Aikataulussa pysyminen osoittautui vaikeaksi prosessin aikana. Opinnäytetyö valmistui muutaman kuukauden alkuperäisestä suunnitelmasta myöhässä, mistä huolimatta loppua kohden kirjoitustyössä tuli kiire. Opinnäytetyö haluttiin tehdä kiireestä huolimatta huolella, jotta kaikki osapuolet, niin tekijät kuin toimeksiantajakin, olisivat tyytyväisiä lopputulokseen.

Työnjako opinnäytetyöntekijöiden kesken jakautui alussa tasaisesti. Kaikki osallistuivat tasapuolisesti opinnäytetyön suunnitteluun, haastattelujen toteuttamiseen sekä aineiston analysointiin. Pian kirjoitusprosessin alettua helmikuussa 2014 yksi opinnäytetyön tekijöistä sairastui, joka hidasti kirjoitusprosessia. Tämä hankaloitti opinnäytetyön etenemistä ja sen valmistuminen venyi oletettua pidemmälle. Ongelmilta ei työskentelyn aikana siis vältytty, mutta työ kuitenkin eteni ja opinnäytetyön tekijät saivat aina ongelmansa ratkaistua. Selkeämpi työnjako olisi ehkä voinut auttaa vähentämään esiin tulleita

ongelmia. Kirjoitustyön kannalta tekijöiden työskentely ryhmänä sujui hyvin ja heillä oli asioista samantyylliset mielipiteet.

Yhteistyö toimeksiantajan edustajien kanssa sujui hyvin. Opinnäytetyön tekijät saivat toimeksiantajalta hyvin vapaat kädet tutkimuksen tekemiseen.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa sovittiin toimeksiantajan edustajien kanssa yhdessä tutkimuksen pääpiirteet. Tutkimuskysymykset ja kohderyhmä sovittiin yhdessä sekä se, että kyseessä on haastattelututkimus. Opinnäytetyön etenemisestä kerrottiin toimeksiantajan edustajille aika ajoin, minkä lisäksi opinnäytetyön tekijät osallistuivat mahdollisuuksiensa mukaan Nuorten asumisen verkoston kokouksiin. Toimeksiantajan edustajat välittivät tekijöille tutkimukseen sopivaa materiaalia paljon, mikä auttoi teoriaosuuden kirjoittamisessa.

Tieteellisiä lähteitä nuorten asunnottomuuteen liittyen löytyi hyvin vähän, mikä osaltaan vaikutti opinnäytetyön luotettavuuteen sitä heikentäen. Tieteellisten lähteiden osuuden ollessa vähäinen, teoriaosuuden kirjoittaminen oli ajoittain hyvinkin vaikeaa. Vaikeuksista huolimatta opinnäytetyön teoriaosuus saatiin tehtyä valmiiksi.

Opinnäytetyö on hyödynnettävissä työelämässä etenkin palvelujen kehittämisen osalta. Haastatellut nuoret kertoivat laajasti mielipiteitään palveluiden kehittämiseksi, joten tutkimustulosten pohjalta on helppo alkaa suunnitella uusia palveluja asunnottomille nuorille. Nuorten asunnottomien kanssa työskentelevät saavat opinnäytetyöstä käsityksen siitä, millaista asunnottomuus nuorten kokemana on, joka voi osaltaan helpottaa asiakassuhteen luomista ja työskentelyä kokonaisuudessaan. Asunnottomuuden herättämien tunteiden tiedostaminen voi myös auttaa työskentelyssä ja asunnottomien nuorten näkökulman ymmärtämisessä.

Tätä opinnäytetyötä voi jatkaa monestakin eri näkökulmasta. Vastaavanlaista tutkimusta voi tehdä missä tahansa kaupungissa, jossa nuorten asunnottomuus näyttäytyy ongelmana. Tutkimuksen voi myös toteuttaa nuorten asunnottomien sijaan muita kohderyhmiä, kuten asunnottomia naisia tai miehiä tutkien tai asunnottomuudesta yleisesti.

Tutkimuksen tulosten perusteella kehitettävien palvelujen syntymistä olisi mielenkiintoista tutkia ja raportoida. Palvelujen hyödyllisyydestä ja siitä, ovatko nuoret löytäneet palvelujen pariin, voisi myös syntyä opinnäytetyön laajuinen tutkimus. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma Paavo II:n päätyttyä voisi opinnäytetyötä tehdä tutkimalla ohjelman tavoitteiden toteutumista.

LÄHTEET

Aira, M. 2005. Laadullisen tutkimuksen arviointi [viitattu 1.4.2014]. Duodecim 121, 1073–77. Saatavissa:

<http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo94977.pdf>

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. 2010. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman vuosiraportti 2010 [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa:

file:///C:/Users/EM/Downloads/PAAVO_vuosiraportti2010.pdf

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. 2013. ARA tiedotti 11.2.2013 asunnottomuustilanne 15.11.2012 [viitattu 4.3.2014]. Saatavissa:

<http://www.ara.fi/default.asp?contentid=&lanfi>.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. 2014. Selvitys 2/2014. Asunnottomat 2013 [viitattu 11.3.2014]. Saatavissa: [http://www.ara.fi/fi-](http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/ARAn_selvitykset/ARAn_selvitykset%28636%29)

[FI/ARAtietopankki/ARAn_selvitykset/ARAn_selvitykset%28636%29](http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/ARAn_selvitykset/ARAn_selvitykset%28636%29)

Asumista ja kuntoutusta. Mielenterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Helsinki: Yliopistopaino [viitattu 28.2.2014]. Saatavissa:

[http://www.sosiaaliporssi.fi/File/a44e30ce-e463-4f7d-9081-](http://www.sosiaaliporssi.fi/File/a44e30ce-e463-4f7d-9081-04d35ff477cb/asumista+ja+kuntoutusta.pdf)

[04d35ff477cb/asumista+ja+kuntoutusta.pdf](http://www.sosiaaliporssi.fi/File/a44e30ce-e463-4f7d-9081-04d35ff477cb/asumista+ja+kuntoutusta.pdf)

[http://www.sosiaaliporssi.fi/File/a44e30ce-e463-4f7d-9081-](http://www.sosiaaliporssi.fi/File/a44e30ce-e463-4f7d-9081-04d35ff477cb/asumista+ja+kuntoutusta.pdf)

Asunto ensin. 2014. Asunnottomuus ilmiönä [viitattu 13.3.2014]. Saatavissa:

http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus

Bredinger, E. 2013. Psykisk ohälsa hos hemlösa unga – en kvalitativ innehållsanalys av hemmets betydelse och konsekvenser av hemlöshet. Lunds universitet [viitattu 27.3.2014]. Saatavissa:

[http://lup.lub.lu.se/lup/download?func=downloadFile&recordOId=3808423&file](http://lup.lub.lu.se/lup/download?func=downloadFile&recordOId=3808423&fileOId=3808457)

[OId=3808423&fileOId=3808457](http://lup.lub.lu.se/lup/download?func=downloadFile&recordOId=3808423&fileOId=3808457)

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. 2014. Elokolo [viitattu 28.2.2014]. Saatavissa:

<http://www.ehyt.fi/index.php?mid=88>

- Ensi- ja turvakotien liitto ry. 2014. Turvakodit [viitattu 28.2.2014]. Saatavissa: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/turvakodit/>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- ETHOS. 2012. The ETHOS definition of homelessness [viitattu 13.3.2014]. Saatavissa: <http://www.feantsaresearch.org/spip.php?article121&lang=en>
- Fröjd, S., Marttunen, M. & Kaltiala-Heino, R. 2012. Nuorten aikuisten asunnottomuutta ennustavat tekijät peruskoulun viimeisellä luokalla [viitattu 1.4.2014]. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 49, 232–246. Saatavissa: <http://ojs.tsv.fi/index.php/SA/article/download/7085/5620>
- Granfelt, R., Forsman, S., Helin, H., Josefsson, A-M., Männistö, P., Pikkarainen, M., Råman, P., Seppälä, U., Sunikka, S., Tuominen, P., Varjonen, K. & Virtanen, P. 2007. Asunnottomuuskirja: Näkökulmia asunnottomien palvelujen kehittämiseen. SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja nro 13 [viitattu 20.4.2014]. Yliopistopaino. Saatavissa: http://www.socca.fi/files/69/Asunnottomuuskirja_nakokulmia_asunnottomien_palvelujen_kehittamiseen.pdf
- Haber, M. & Toro, P. 2004. Homelessness among families, children and adolescents: An ecological–developmental perspective [viitattu 27.3.2014]. *Clinical Child and Family Psychology Review*, vol 7, no. 3. Saatavissa: <http://link.springer.com/article/10.1023/B:CCFP.0000045124.09503.f1#page-1>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja. Jyväskylän yliopistopaino.
- Kantoluoto, A. 2011. Kertomuksia asunnottomuudesta. Helsingin yliopisto [viitattu 2.4.2014]. Pro gradu – tutkielma. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28110/kertomuksia%20asunnottomuudesta.pdf?sequence=2>

Kupari, T. 2011. Omaa kotia etsimässä - nuorten asuminen 2010. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö. [viitattu 2.4.2014]. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37052/SY1_2011_Omaa_kotia_etsimassa.pdf?sequence=1

Lahden nuorisopalvelut. 2014a. Etsivä nuorisotyö [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa: <http://www.nuorilahti.net/index.php?id=1895>

Lahden nuorisopalvelut. 2014b. Työpajat [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa: <http://www.nuorilahti.net/tyopajat/>

Lahden nuorisopalvelut. 2014c. Tietoa [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa: <http://www.nuorilahti.net/hurina/>

Lahden Sininauha ry. 2014. Nousurinteen palvelukeskus [viitattu 28.2.2014]. Saatavissa: <http://www.lahdensininauha.fi/nousurinne.html>

Lahti. 2014a. Asunnottomien sosiaalityö [viitattu 28.2.2014]. Saatavissa: <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/6F393E73B6FAA4A7C2256E7F004201C2>

Lahti. 2014b. Apua päihdeongelmiin [viitattu 28.2.2014]. Saatavissa: <http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/1D2171ABBB671DC0C225792700240F05>

Lehtonen, L. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot [viitattu 2.4.2014]. Ympäristöministeriö. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38367/SY_3_2008.pdf?sequence=1

Niittynen, M. 2012. Asunnottomuuden polulta asumisen polulle. Tampereen yliopisto [viitattu 18.4.2014]. Pro gradu –tutkielma. Saatavissa: <http://www.socca.fi/files/1912/Niittynen2012.pdf>

Nuorisoasuntoliitto ry. 2014a. Nuorten asunnottomuuteen johtava polku on katkaistava [viitattu 12.3.2014]. Saatavissa: <https://www.nal.fi/fi/nuorten+asunnottomuuden+ennaltaehkaisyhanke/>

Nuorisoasuntoliitto. 2014b. Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke.

Esite [viitattu 13.2.2014]. Saatavissa:

<https://www.nal.fi/fi/nuorten+asunnottomuuden+ennaltaehkaisyhanke/materiaalit+ja+linkit/>

Nuorisoasuntoliitto ry. 2014c. Aluekoonti PAAVO II - hankepaikkakunnilta

1/2014 [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa: <https://www.nal.fi/binary/file/-/id/15/fid/905>

Nuorisolaki 72/2006. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072#P8>

Ohlsson, C. & Warnestam, C. 2003. Hemlös – Laglös – Fredlös; En undersökning

om hemlöshet bland ungdomar. Lunds universitet [viitattu 27.3.2014]. Saatavissa:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1358469&fileOid=1358470>

Pakarinen, T. 2011. Asunnotta aikuistuvat. Itä-Suomen yliopisto [viitattu

25.3.2014]. Pro-gradu –tutkielma. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110284/urn_nbn_fi_uef-20110284.pdf

Roine, M. 2013. Pitkämäen kuntoutusyksikkö. A-klinikkasäätiö [viitattu

28.2.2014]. Saatavissa: <http://toimipaikka.a-klinikka.fi/hame/lahti/pitkamaen-kuntoutusyksikko>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV –

Teemahaastattelu [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

[viitattu 2.5.2013]. Saatavissa:

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html.

Seppänen, P. 2010. Mitä kieltä teillä puhutaan? - Nuoren osallisuuden tukeminen

sosiaali- ja mielenterveystyön kommunikaatiokulttuurissa. Itä-Suomen yliopisto

[viitattu 20.4.2014]. Pro gradu – tutkielma. Saatavissa:

http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110011/urn_nbn_fi_uef-20110011.pdf

- Sosiaaliportti. 2014. Lasten osallisuus [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>
- Sote MK 9/2011. Lahden kaupunki. Sisäinen tiedote.
- Strandén, P. 2013. Lahden Sininauhan Nousurinteellä valmistaudutaan luopumaan perinteisestä ensisuojusta [viitattu 21.3.2014]. Uusi toivo 1/2013. Saatavissa: http://www.sna.fi/wp-content/uploads/2012/06/UusiToivo1_2013_web2.pdf
- Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? - Tarkastelussa päihteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Jyväskylän yliopisto [viitattu 20.4.2014]. Pro gradu – tutkielma. Saatavissa: <file:///C:/Users/EM/Downloads/Sarkela-Mona-Gradu.pdf>
- Tampereen yliopisto. 2011. Elektronisten lähteiden arviointi [viitattu 20.4.2014]. Saatavissa: http://www.uta.fi/kirjasto/oppaat/tiedonhankintaoppaat/tertio/arviointi/elektroniset_lahteet.html
- Tilastokeskus. 2014. Käsitteet ja määritelmät: Asunnoton [viitattu 13.3.2014]. Saatavissa: <http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/asunnoton.html>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Vailla vakinaista asuntoa ry. 2014. Toimintasuunnitelma 2014 [viitattu 15.4.2014]. Saatavissa: <http://www.vvary.fi/>
- Valtioneuvosto. 2013. Nuorisotakuu tuli voimaan [viitattu 6.3.2014]. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=374635>.
- Wallin, R. 2014. Johtava sosiaalityöntekijä. Lahden kaupunki. Sähköpostikeskustelu 25.4.2014.
- Ympäristöministeriö. 2013. Asunnottomuuspolitiikan avainsanat ovat ennaltaehkäisy ja yhteistyö [viitattu 7.4.2014]. Saatavissa: <http://www.ym.fi/fi->

FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Pitkaaikaisasunnottomuuden_vahentamisohjelma_20122015/Asuntonministeri_Viitanen_Asunnottomuuspo%2826852%29

Ympäristöministeriö. 2014. Pitkaaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2012–2015 [viitattu 3.3.2014]. Saatavissa: <http://www.ym.fi/fi->

FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Pitkaaikaisasunnottomuuden_vahentamisohjelma_20122015.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Haastattelun teemat

Liite 3. Tutkimussuostumus

Liite 4. Ohjeet työntekijöille

Liite 5. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin kuvaus

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveystalo

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen aikuistyö

Hoitajankatu 3, 15850 Lahti

Hannikainen Mari, Kallas Marjo, Peltonen Emma

SAATE

6.10.2013.

ARVOISA VASTAANOTTAJA

Olemme kolme Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijaa ja opiskelemme sosiaalipedagogista aikuistyötä sosiaalialan koulutusohjelmassa, Hoitajankadulla Lahdessa. Teemme opinnäytetyötä nuorten asunnottomuusilmiöstä Lahdessa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Lahden kaupunki. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä, koska Lahti on mukana pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmassa (Paavo II) vuosina 2012–2015. Ohjelmaan liittyen Lahdessa on koottu Nuorten asumisen verkosto, jonka tavoitteena on yhteistyössä lahtelaisten toimijoiden kanssa ennaltaehkäistä nuorten asunnottomuutta. Verkostossa on mukana lahtelaisia toimijoita ja viranomaisia sekä Nuorisotasuntoliiton (NAL) valtakunnallisen nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhankkeen aluetyöntekijä.

Tarve opinnäytetyölle syntyi Nuorten asumisen verkoston tarpeesta tuntea nuorten asunnottomuusilmiötä. Nuorten asumisen verkoston kanssa määrittelimme kohderyhmäksi nuoret 18–29vuotiaat, jotka ovat viimeisen vuoden aikana kokeneet asunnottomuutta. Tutkimuksessa asunnottomuus merkitsee tilannetta, jossa henkilöllä ei ole vakituista osoitetta tai asuinsijaa. Emme kiinnitä huomiota siihen, onko asunnottomuus pitkäaikaista vai ei.

Tutkimuksen tarkoitus on tarkastella ja kuvata lahtelaisten nuorten asunnottomuusilmiötä ja tuoda heidän näkökulmansa esiin siitä, millaisia tekijöitä ja riskejä asunnottomuuteen liittyy. Tutkimuksessa tarkastellaan myös, millaisin keinoin asunnottomuutta voitaisiin ennaltaehkäistä sekä millaisia kokemuksia nuorilla on ollut saamastaan avusta ja tuesta. Tavoitteena on saada nuorten asunnottomien ääni kuuluviin, jotta heille tarkoitettuja palveluita voitaisiin kehittää sekä asunnottomuutta vähentää.

Tutkimuksen toteuttamiseen käytämme teemahaastattelua. Haastatteluihin tarvitsemme 10–15 lahtelaista nuorta, jotka ovat kokeneet asunnottomuutta viimeisen vuoden aikana ja toivoisimme, että olisit yksi heistä. Osallistumalla saat mahdollisuuden vaikuttaa palveluiden kehittämiseen.

Haastattelut toteutetaan nimettöminä ja vastaaminen on täysin luottamuksellista.

Haastattelun teemoja ovat muun muassa asunnottomuuden syyt, taloudellinen tilanne asunnottomuuden aikana, asumiseen liittyvät ongelmat, päihteet ja mielenterveys, asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat, asunnottomuuden kesto, tuki ja palvelut sekä sosiaalinen verkosto.

Haastattelut toteutetaan vuoden 2013 loppuun mennessä Fellmanniassa, Kirkkokatu 27.
Haastattelun tarkasta ajasta sovimme kanssasi henkilökohtaisesti.

Tutkimustulokset tulevat opinnäytetyötämme varten ja opinnäytetyö tulee olemaan osana Paavo II loppuraporttia.

Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua alkuvuodesta 2014.

Ystävällisin terveisin,

Mari Hannikainen, Marjo Kallas ja Emma Peltonen

mari.hannikainen@student.lamk.fi

marjo.kallas@student.lamk.fi

emma.kirjala@student.lamk.fi

Puh. 041 493 3093

HAASTATTELUN TEEMAT

- Taustatiedot (ikä, sukupuoli, asumistilanne)
- Tekijät ja riskit (syyt asunnottomuudelle, taloudellinen tilanne/luottotiedot, vuokratästit, häädöt, häiriökäyttäytyminen, asumisen haasteet, päihheet, mielenterveysongelmat)
- Asunnottomuuden kesto
- Asunnottomuuden aikaiset oleskelupaikat
- Tuki ja palvelut (toimeentulotuki, sosiaalityö, sosiaalinen verkosto, tuettu asuminen, laitoshoido, matalan kynnyksen palvelut esim. Elokolo ja Jelppi / Mitä tukea on saanut, mitä tukea/apua/palveluita olisi tarvinnut jotta asunnottomuudelta olisi välttytty?)
- Asunnottomuuden tuomat tunteet/tuntemukset

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Hoitajankatu 3, 15850 Lahti
Hannikainen Mari, Kallas Marjo, Peltonen Emma

TUTKIMUSSUOSTUMUS

6.10.2013

ARVOISA TUTKIMUKSEEN OSALLISTUJA

Olemme kolme Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijaa ja opiskelemme sosiaalipedagogista aikuistyötä sosiaalialan koulutusohjelmassa Hoitajankadulla Lahdessa. Teemme opinnäytetyönä tutkimusta nuorten asunnottomuusilmiöstä Lahdessa. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Lahden kaupunki.

Opinnäytetyön tavoitteena on saada nuorten asunnottomien ja asunnottomuutta kokeneiden ääni kuuluviin, jotta heille tarkoitettuja palveluita voitaisiin kehittää sekä asunnottomuutta vähentää. Osallistumalla tutkimukseen sinulla on siis mahdollisuus olla vaikuttamassa palveluiden kehittämiseen.

Tutkimuksen toteuttamiseen käytämme teemahaastattelua. Haastattelut toteutetaan nimettöminä ja vastaaminen on täysin luottamuksellista. Haastattelutilanteessa teemme muistiinpanoja ja käytämme nauhuria. Haastattelusta saadun materiaalin analysoinnin jälkeen yksittäistä vastaajaa ei voi tunnistaa. Haastatteluaineistoon on käyttöoikeus vain tutkimuksen tekijöillä. Tutkimuksen valmistumisen jälkeen aineisto tuhoetaan.

Haastattelut toteutetaan vuoden 2013 loppuun mennessä, tarkemman ajan voimme sopia yhdessä. Haastattelut toteutetaan Fellmanniassa, Kirkkokatu 27. Haastatteluun on hyvä varata aikaa noin 1,5-2h. Haastattelun yhteydessä on tarjolla virvokkeita ja pientä purtavaa.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Tutkimustulokset tulevat opinnäytetyötämme varten ja opinnäytetyömme tulee olemaan osana valtakunnallista pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma Paavo II loppuraporttia.

Ystävällisin terveisin,

Mari Hannikainen, Marjo Kallas ja Emma Peltonen
mari.hannikainen@student.lamk.fi
marjo.kallas@student.lamk.fi
emma.kirjala@student.lamk.fi
Puh. 041 493 3093

Annan suostumukseni siihen, että yhteystietoni annetaan opinnäytetyön tekijöille yhteydenottoa varten.

Lisäksi annan suostumukseni siihen, että haastattelusta saatua materiaalia käytetään nuorten asunnottomuusilmiötä käsittelevän opinnäytetyön tutkimusaineistona.

Paikka, päiväys ja allekirjoitus

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveysala

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen aikuistyö

Hoitajankatu 3, 15850 Lahti

Hannikainen Mari, Kallas Marjo, Peltonen Emma

6.10.2013

Hei!

Olemme kolme sosionomiopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönä tutkimusta nuorten asunnottomuusilmioistä Lahdessa. Opinnäytetyön toimeksiantajana on Lahden kaupunki.

Opinnäytetyö toteutetaan haastattelemalla 18–29-vuotiaita lahtelaisia, jotka ovat asunnottomia tai ovat kokeneet asunnottomuutta viimeisen vuoden aikana. Tavoitteena olisi haastatella 10–15 kohderyhmään kuuluvaa nuorta. Haastattelut toteutetaan vuoden 2013 loppuun mennessä.

Haastattelujen avulla pyrimme vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Mitkä ovat keskeisiä lahtelaisten nuorten asunnottomuuteen johtaneita tekijöitä ja riskejä?

Millaista asunnottomuutta lahtelaiset nuoret ovat kokeneet?

Missä nuoret asunnottomat ovat oleilleet asunnottomuuden aikana?

Mitä olisi pitänyt tehdä, jotta asunnottomuudelta olisi vältytty / minkälaista apua ja tukea asunnottomat ovat saaneet?

Mikäli asiakkaissanne on 18–29-vuotiaita lahtelaisia, jotka ovat tällä hetkellä asunnottomia tai ovat kokeneet asunnottomuutta viimeisen vuoden aikana, toivoisimme, että voisitte markkinoida heille tutkimustamme. Oheisessa saatekirjeessä on kerrottu enemmän tutkimuksen tarkoituksesta ja toteutuksesta ja saatekirjeen voisi antaa asiakkaalle.

Mikäli saatte asiakkaan kiinnostumaan tutkimukseen osallistumisesta, toivomme, että voisitte pyytää häneltä suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta ja yhteystietojen luovuttamisesta oheiseen tutkimussuostumukseen. Asiakkaan annettua suostumuksen yhteystietojensa antamiseen, yhteystiedot (nimi sekä puhelinnumero tai sähköpostiosoite) voisi toimittaa meille puhelimitse tai sähköpostitse. Otamme sitten yhteyttä asiakkaaseen haastattelun ajankohdan sopimiseksi. Noudamme tutkimussuostumuksen sitten teiltä henkilökohtaisesti tai sen voi myös postittaa meille. Mikäli asiakas on kiinnostunut osallistumaan tutkimukseen muttei halua antaa yhteystietojaan, voi häntä pyytää ottamaan yhteyttä meihin päin. Näin voi menetellä myös sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka eivät ole varmoja halustaan osallistua tutkimukseen.

Asiakkaalle olisi hyvä tehdä selväksi, että tutkimus toteutetaan nimettömänä ja yksittäistä vastaajaa ei voida tunnistaa tutkimuksesta. Osallistumisen tärkeyttä olisi hyvä korostaa; osallistumalla tutkimukseen asiakkaalla on mahdollisuus päästä vaikuttamaan asunnottomille suunnattujen palveluiden parantamiseen. Tarjoamme haastateltaville haastattelun yhteydessä pientä purtavaa ja juotavaa.

Vastaamme mielellämme mahdollisiin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Mari Hannikainen, Marjo Kallas ja Emma Peltonen

mari.hannikainen@student.lamk.fi

marjo.kallas@student.lamk.fi

emma.kirjala@student.lamk.fi

Puh:041 493 3093

